

R O M A N I A
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
STATUL MAJOR GENERAL
ACADEMIA DE ÎNALTE STUDII MILITARE

Centrul de Studii Strategice de Securitate

TERORISMUL

DIMENSIUNE GEOPOLITICĂ ȘI GEOSTRATEGICĂ.
RĂZBOIUL TERORIST. RĂZBOIUL ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

BUCUREȘTI, 2002

T E R O R I S M U L

DIMENSIUNE GEOPOLITICĂ ȘI GEOSTRATEGICĂ.

RĂZBOIUL TERORIST. RĂZBOIUL ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

CUPRINSUL

INTRODUCERE	3
1. TERORISMUL – EXPRESIE A STĂRII DE HAOS	3
1.1. Determinări și nedeterminări.....	3
1.2. Haosul terorismului.....	6
1.3. Crizele specifice stărilor de haos.....	6
1.4. Managementul crizelor.....	9
1.5. Terorismul și starea de anomie a sistemelor sociale.....	10
2. AMENINȚĂRI ȘI RISCURI DE NATURĂ TERORISTĂ	12
3. FIZIONOMIA TERORISMULUI. ORGANIZAȚII ȘI STRUCTURI TERORISTE	16
3.1. Definiții date terorismului.....	16
3.2. Scurtă istorie a flagelului terorist.....	18
3.3. Forme de manifestare a terorismului.....	21
3.3.1. Terorismul ca reacție a celui slab împotriva celui puternic.....	21
3.3.2. Terorismul ca instrument de presiune politică. Terorismul politic.....	23
3.3.3. Terorismul informațional, terorismul mediatic, ciberterorismul.....	24
3.3.4. Terorismul ca instrument de constrângere. Terorismul economic. Terorismul financiar. Terorismul tehnologic.....	27
3.3.5. Terorismul și distrugerea valorilor. Terorismul cultural.....	29
3.3.6. Terorismul patologic (ca anormalitate).....	30
3.3.7. Terorismul răzbunător.....	31
3.3.8. Terorismul religios.....	31
3.3.9. Terorismul infrafracțional (din spectrul crimei organizate).....	35
3.3.10. Terorismul etnic.....	37
3.3.11. Terorismul de stat.....	37
3.3.12. Terorismul NBC.....	42
3.3.13. Alte forme de terorism.....	49
3.4. Organizații și structuri teroriste.....	50
4. SURSE ȘI RESURSE ALE TERORISMULUI	52
5. VIITORUL TERORISMULUI	54
6. APĂRAREA (PROTECȚIA) ÎMPOTRIVA TERORISMULUI. RĂZBOIUL ANTITERORIST	58
6.1. Concepția apărării împotriva terorismului.....	58
6.2. Structuri de reacție împotriva terorismului.....	60
6.2.1. Nemilitare.....	60
6.2.2. Militare.....	60
Forțe Speciale.....	60
Structuri militare obișnuite.....	60
7. OFENSIVA ÎMPOTRIVA TERORISMULUI. COMBATEREA TERORISMULUI	61
7.1. Politici pentru combaterea terorismului.....	61
7.2. Cucerirea inițiativei strategice.....	62
7.3. Complexul de acțiuni ofensive împotriva terorismului.....	63
7.3.1. În domeniul culegerii informațiilor.....	63

7.3.2. Sisteme de supraveghere și de monitorizare a terorismului.....	63
7.3.3. Structuri și acțiuni ofensive împotriva terorismului.....	64
Nemilitare.....	64
Militare.....	64
8. PREGĂTIREA ARMATEI ROMÂNIEI PENTRU A FI ÎN MĂSURĂ SĂ ACȚIONEZE	
ÎMPOTRIVA TERORISMULUI.....	66
8.1. Amenințări și riscuri teroriste la adresa României.....	66
8.2. Posibile coordonate politice de combatere a terorismului.....	68
8.3 Structuri de acțiune antiteroriste nemilitare și militare.....	69
8.4. Rolul posibil al armatei în acțiunile antiteroriste.....	69
8.5. Elemente ale unei concepții privind pregătirea armatei pentru astfel de misiuni.....	70
CONCLUZII ȘI PROPUNERI.....	72
ÎNCHEIERE.....	75
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....	77

ANEXE

1. Corespondențe și indeterminații
2. Convenții împotriva terorismului
3. Grupuri și organizații teroriste (islamice)
4. Organizații teroriste din America Latină
5. Organizații teroriste din Europa
6. Organizații teroriste din Asia
7. Organizații teroriste din SUA
8. Grafice comparative
9. Atacuri teroriste
10. Acțiunea antiteroristă
11. Sfera de cuprindere a terorismului

COLECTIV DE CERCETARE

COORDONATOR:

General de brigadă (r) dr. GHEORGHE VĂDUVA, cercetător științific principal

Membrii colectivului:

General de brigadă (r) dr. EMIL CHEȚE, cercetător științific principal

Colonel (r) dr. CONSTANTIN MOȘTOFLEI, cercetător științific principal, director adjunct al CSSS

Colonel (r) VASILE POPA, cercetător științific

ALINA MACOVEI, asistent de cercetare

ALEXANDRA SARCINSCHI, asistent de cercetare

MIHAI DINU, asistent de cercetare

INTRODUCERE

Terorismul nu a apărut recent. El este foarte vechi – a precedat strategia terorii¹ exercitată de legiunile romane asupra populațiilor din zonele ocupate, supraviețuind acesteia – și, de-a lungul timpurilor, s-a manifestat sub toate formele posibile, de la terorismul peșterii la ciberterorism, în funcție de treapta de civilizație pe care a ajuns omenirea, deci de mijloacele la dispoziție, și aproape peste tot în lume. Mijloacele au fost mereu altele, esența a rămas însă aceeași: înfricoșare, distrugere, ucidere. Din păcate, și terorismul, ca și războiul, face parte, într-un fel, din arsenalul prin care lumea se neagă pe sine, se urăște și se autodistruge, crezând că se purifică.

Terorismul este același de veacuri. Atacul terorist de la 11 septembrie 2001 asupra Statelor Unite ale Americii, prin imaginea terifiantă transmisă în direct (ca și cea a revoluției române din decembrie 1989), n-a făcut altceva decât să schimbe percepția omenirii și a fiecăruia în parte, să-i aducă aminte că, undeva, nu departe de el, de omul planetei, poate chiar lângă el, poate chiar în el, se află un monstru care-l poate ucide oricând și oricum. Acesta a fost, probabil, și obiectivul central al atacurilor din 11 septembrie: crearea unui coșmar universal, lumea să afle și să nu uite că poate fi lovită și ucisă oricând, oriunde și prin orice mijloace.

Terorismul nu este doar răul care se abate asupra planetei, ci este chiar răul din lume, adică răul nostru, partea fanatică dintre noi și, adesea, din noi, fanatismul obsesiv al puterii, al răzbunării, el egocentrismului, al pedepsirii cu orice preț, al purificării prin ucidere și prin distrugere. De aceea, acest fenomen specific doar mediului uman (doar ființa umană are plăcerea sadică de a teroriza) trebuie investigat și analizat așa cum este, de pe poziții cât se poate de obiective, pentru a-i decela sensurile și mecanismele, pentru a-i afla izvoarele și, în consecință, pentru a-i anihila cauzele, a-i distruge structurile, a-i limita efectele și a-i tăia rădăcinile.

Terorismul este o amenințare asimetrică, din umbră. Evoluția lui, de la o seamă sau o sumă de acte teroriste disparate la un summum al fanatismului, cruzimii și violenței, adică la un război terorist, și el asimetric și pervers, este de natură să genereze reacția corespunzătoare a omenirii, să declanșeze adică războiul antiterorist.

1.TERORISMUL ȘI STAREA DE HAOS

1.1.Determinări și nedeterminări

Teoria haosului² nu justifică terorismul, nu-l argumentează și nici nu-l explică. Cauzele și explicațiile terorismului se află, în principiu, în dinamica antinomică a lu-

---

¹ Una din primele forme ale terorismului de stat.

² „Ideea unei teorii despre haos sau a unei metodologii privind controlul haosului, este pentru un neavizat un nonsens, căci cuvântul HAOS este asociat fie conceptului de dezordine, fie are conotații ce amintesc de procesul genezei din teologie. Din păcate, aceasta confuzie referitoare la termenul de haos a fost generată de o alegere nefericită, tipică economiei de piață aplicată unde nu trebuie, a unei etichete puse pe un domeniu de studiu din matematică și fizică. Teoria haosului nu are nimic în comun cu ceea ce știm în sens comun despre haos. Ea se referă strict la studiul complet al sistemelor dinamice neliniare considerate ca fiind sisteme de ecuații diferențiale neliniare. Este o teorie plină de formule, grafice de o complexitate ce concurează imaginația artistului, cu multe calcule și evident concluzii. Ce este însă esențial de precizat (...) este faptul că aplicarea în economie, sociologie, mana-

mii, în anomia socială, în patologia sfidărilor economice, culturale, sociale și morale, în degradarea raporturilor sociale, naționale și internaționale. Teoria haosului consemnează doar o astfel de realitate, neliniară, care trebuie înțeleasă și evaluată în coordonatele de instabilitate și intervalele de evoluții aleatorii³ care caracterizează o astfel de stare.

Analiza terorismului și din perspectiva unei astfel de teorii oferă posibilitatea evaluării spațiului de nedeterminare al acestui fenomen care se prezintă ca o maladie rebelă la tratament, ca un cancer, ca un război-mozaic.

Trecerea de la o lume bipolară – așa cum se apreciază că a fost până în 1990 – la una multipolară (care cunoaște însă, preț de câțiva ani, o fază de unipolarism⁴ și una, intermediară, de unimultipolarism⁵) este caracterizată de puternice dezechilibre economice, politice, sociale și militare și de această luptă, dusă, prin toate mijloacele, de state, națiuni, etnii, corporații transnaționale, cercuri de interese, religii, secte, culturi etc., pentru a câștiga un loc cât mai bun în ceea ce se numește noua ordine mondială. Nimeni nu știe precis când se va încheia această luptă, când se va instaura această nouă ordine și cum va arăta ea. Bineînțeles, cei care au conceput-o spun că va fi multipolară, stabilă și, în realitatea ei, omogenă, democratică, guvernată de instaurarea suverană a drepturilor omului, ca în modelul de mai jos:

BIPOLARISM	HAOS	POSTHAOS	NOUA ORDINE
xxxxxxxxxxxxxxxx	x yttty tttty cd xttt y yytyty tttt y tt x	yyyyyytttyxvx	yyyyyyyyyyyyyyyyyyyy
xxxxxxxxxxxxxxxx	xr p u ttttd uxett r td g f yy yy	xyyxytttyyyx	yyyyyyyyyyyyyyyyyyyy
xxxxxxxxxxxxxxxx	xdtttsfrttthbxc ty tttt xx ttttt u tt y tt x	yy yyyyy yxyy	yyyyyyyyyyyyyyyyyyyy
yyyyyyyyyyyyyyyy	yytyx x y x y ttuh yyttoih ouytt aiottre	yx yyyyyx yyx	yyyyyyyyyyyyyyyyyyyy
yyyyyyyyyyyyyyyy	upogu oyts ouy adtw x yytyyy t x y y	yy yyyyy yy	yyyyyyyyyyyyyyyyyyyy
yyyyyyyyyyyyyyyy	ttxxxx y y ctdf er ntf v yytyyyb h r	x yy yxvy yx	yyyyyyyyyyyyyyyyyyyy
Nealiniați	a tt r eet sdr iyer sotctra o c yyyy cre	y yyyyyy t yy y	yyyyyyyyyyyyyyyyyyyy
	y yyty tr yyy iu yyytyyy u trdtestttt r x t	yy yxyttxyy	yyyyyyyyyyyyyyyyyyyy

x = comunism y = societate democratică de tip occidental (noua ordine) s...r... = accidente t = terorism

Experiența umană de până acum arată că omogenitatea (chiar în diversitatea culturilor și sistemelor de valori) este practic imposibilă. Dar ea se prezintă ca o tendință, ca un ideal, ca o construcție în viitor. Perioadele de stabilitate, în istoria omenirii, au fost foarte scurte și, după cum bine știm, ele au avut două funcții foarte importante:

- a. au accentuat crearea, consolidarea și concentrarea sistemului de valori⁶;

gement, biologie, neurologie, inginerie a consecințelor teoriei tinde să fie de importanță majoră pentru acest sfârșit de mileniu.”, ziarul CURENTUL din 22.02.1998.

³ „Neliniaritatea este prezentă pretutindeni, în viața de zi cu zi, și nu este ceva foarte rar, cum ar putea crede unii. Aleatorul nu înseamnă haos. Aleatorul poate fi modelat de un sistem cu foarte multe variabile, pe care niciodată nu-l voi putea controla. Haosul poate părea aleator, dar este construit din puține variabile și permite o anumită tratare matematică nouă și chiar un control. Este o dezordine specială, «născătoare» de ordine ce poate apare spontan, ca și tornada într-o vijelie turbulentă.” Andreea Munteanu, INTRODUCERE ÎN TEORIA HAOSULUI http.

⁴ În care SUA reprezintă o superputere solitară, constrânsă să își asume gestionarea haosului, adică a procesului de trecere la multipolarism, la o nouă ordine mondială.

⁵ Samuel P. Huntington, SUPERPUTEREA SOLITARĂ, în *Foreign Affairs/New York Times Syndicate*, 1999.

⁶ Conceptul fundamental al civilizației este cultura, iar conceptul fundamental al culturii este valoarea. Valorile nu se opun, nu se luptă între ele, nu duc la război. Ele se asamblează în sisteme durabile care dau standardele de civilizație ale planetei. Dacă există o unitate a lumii, ea nu există decât în sistemele ei de valori. Valorile sunt perene, trainice, imuabile. Nu ele generează acțiunea. Ele alcătuiesc doar baza. Interesele sunt motivele și imboldurile acțiunii.

- b. prin jocul de interese, potrivit legii negației, au germinat noile nuclee de tensiuni și de conflicte care au impus ruperea echilibrului și instaurarea stării de haos în vederea trecerii la un nou echilibru.

Așadar, *cauzele dezechilibrelor și ale fenomenelor care se produc în starea de haos trebuie căutate, în primul rând, în starea anterioară de echilibru, indiferent cum era el, adică în ordinea anterioară, care tocmai a fost bulversată.* Este o primă concluzie foarte importantă și pentru analiza terorismului. Așadar, acest fenomen nu este un produs exclusiv al stării de haos. El își află cauzele și rădăcinile în ordinea anterioară, mai exact, în tensiunile interne care au generat ruperea echilibrului relativ al acesteia (care era un echilibru al terorii) și distrugerea ei.

În timpul ordinii bipolare existau o mulțime de tensiuni și de acumulări care făceau ca două mari strategii disuasive să mențină un precar echilibru, care se baza, în principiu, pe *frica de celălalt*. Dar fiecare din tabere făcea tot ce era posibil pentru a câștiga confruntarea cu cealaltă, sau măcar pentru a se pune într-o poziție mai avantajoasă în cazul unei altfel de confruntări. Dacă un război total, nuclear, nu era posibil (datorită consecințelor sale previzibile), nu înseamnă că nu exista, la acea vreme, nici un fel de război, nici un fel de confruntare.

Dimpotrivă, ea era de talia unui război în toată regula, cu dispozitive strategice imense și cu sisteme de angajare foarte bine puse la punct. Acest război se ducea, practic, pe toate planurile (politic, ideologic, economic, cultural, informațional, psihologic și militar), sub aproape toate formele posibile, de la confruntările militare pe terțe teatre (Afganistan, Angola, lumea arabă), la cele cibernetice. Toate acestea au fost grupate pe nedrept într-un concept nesemnificativ, dar acceptat de toată lumea, care se cheamă „război rece”. Acest „război rece” a însemnat, de fapt, o confruntare cvasiuniversală, în toate planurile și prin toate mijloacele posibile. Această stare de confruntare din timpul societății mondiale bipolare a favorizat manifestarea și chiar recrudescența terorismului (*Anexa nr.9*). Deși terorismul nu are legi, nici principii, nici limite, nici rațiuni suficiente, putem aprecia că, în perioada amintită, el s-a manifestat pe următoarele planuri:

- a. ca reacție împotriva ordinii instaurată după cel de-al doilea război mondial (spre exemplu, terorismul croat din primii ani de după încheierea conflictului);
- b. ca mijloc de subminare reciprocă a intereselor celor două superputeri, pe teatrele de confruntare dintre acestea;
- c. ca reacție de respingere a ordinii bipolare, ordine a terorii, extrem de restrictivă și de stresantă;
- d. ca recrudescență a extremismului mondial, în special a celui politic, a celui etnic și a celui religios.

Cele două superputeri (și nu numai ele) au întreținut, au finanțat și au folosit în interes propriu acțiunile de tip terorist, sub aproape toate formele de manifestare a acestora. În acea perioadă, cu excepția terorismului psihopat, aceste acțiuni erau, în general, controlate și puse sub o ideologie a confruntării și, în același timp, a disuasiunii reciproce. De aceea, mai toate organizațiile teroriste cunoscute au suporturi ideologice păstrate încă de atunci. Unele dintre ele se prezintă ca o reacție remanentă a acelor timpuri.

Starea de haos a spulberat acest control și a făcut inoperabile sistemele și strategiile disuasive. Dintr-odată, terorismul, dintr-un mijloc de confruntare, a devenit lanț foarte complex de acțiuni, un sistem aleator de atacuri în spectrul de confruntare, cu cerind astfel inițiativa strategică (deși el nu are o coordonare de superputere sau de putere mondială unitară din punct de vedere politic și ideologic), de reacție nemijlocită, extrem de violentă la orice încercare de a instaura o anumită ordine, un act de

răzbunare a tuturor împotriva tuturor, precum și de impunere a unor identități, concepte, filosofii, îndeosebi din spectrul religios și din cel etnic-civilizațional⁷.

1.2. Haosul terorismului

Terorismul – chiar și în starea de haos în care se află planeta – nu este o expresie a confruntării între civilizații, așa cum se sugerează adesea. Starea de haos este haos și în sistemul și așa destul de eterogen al acțiunilor de tip terorist. În această lipsă de ordine care caracterizează haosul, există totuși o anumită corespondență între „mișcarea browniană” a politicilor, economiilor, strategiilor, culturilor, etniilor, intereselor și acțiunile de subminare a statelor, națiunilor, superputerii americane și diferitelor entități care încearcă cât de cât să pună o anumită ordine în sistemele relațiilor internaționale. Aceste acțiuni, precum și cele care se înscriu pe alte coordonate ale vieții planetare (cele din lumea interlopă, din zona traficului de droguri și de carne vie, a asasinatelor psihopate și reacțiilor la orice fel de ordine etc.) alcătuiesc ceea ce numim terorism contemporan. Organizațiile teroriste par a nu avea nici o logică. Și totuși, există o logică în toate. Aceste corespondențe sunt însă relative, uneori chiar aleatorii, dar cu un tonus causal destul de pronunțat, dovadă că și în haos există o anumită ordine, o anumită cauzalitate.

Haosul este, pentru terorism, un mediu foarte prielnic, așa cum este și pentru lumea interlopă, pentru criminalitate și traficul de droguri, pentru prosperarea centrilor distructivi, negativi de putere, care încurajează fărâdelegea, lipsa de ordine, suspiciunea, neîncrederea și, mai ales, starea de nesiguranță, de teamă. De aceea, ieșirea din haos și trecerea la o nouă ordine este totdeauna extrem de dificilă, anevoioasă și nu se poate realiza decât prin mari sacrificii.

Chiar dacă terorismul, așa cum s-a arătat, nu este un produs exclusiv al stării de haos, el este vârful de lance al haosului, este războiul cel mai periculos împotriva ordinii. Un asemenea război nu se poate duce la nivel strategic decât numai și numai într-o astfel de stare. Aceasta este cea de-a doua concluzie foarte importantă pentru conceperea și punerea în operă a strategiilor antiteroriste, a războiului antiterorist, care este și trebuie să fie un alt fel de război decât cel al confruntărilor armate dintre națiuni.

1.3. Crizele specifice stărilor de haos

Crizele sunt treceri la limită ale situațiilor de anormalitate. Ele constau în degradarea rapidă și intempestivă a raporturilor economice, sociale, morale, culturale și militare și se caracterizează prin iminența confruntării. Confruntările din timpul crizei nu sunt însă unilaterale, nu se supun unei singure legi și nu sunt neapărat militare. Criza nu înseamnă război, în sensul tradițional al acestei noțiuni de confruntare violentă între două sau mai multe armate sau forțe înarmate. Crizele sunt multiple, greu previzibile și cu desfășurări rapide, greu de controlat și de soluționat. Ele nu sunt dintr-o dată explozii, ci stări care se derulează cu repeziciune înaintea exploziei,

---

⁷ „Prin creșterea fără precedent a cunoștințelor în epoca noastră, capătă legitimitate problema adaptării mentalităților la aceste cunoștințe (teoria haosului NN). Miza este considerabilă, căci extinderea continuă a civilizației de tip occidental la scară planetară ar face ca prăbușirea sa să echivaleze cu un incendiu planetar de neegalat cu primele două războaie mondiale.”, Extras din cartea TRANSDISCIPLINARITATE - Manifest, de Basarab Nicolescu, Editura Polirom, Iași, România, traducere de Horia Vasilescu, ediție îngrijită de Magda Cârneli.

dintr-o dată explozii, ci stări care se derulează cu repeziciune înaintea exploziei, degradări sau, mai degrabă, acumulări grave, aritmice, de incompatibilități care distorsionează sistemele, care determină schimbări sau semnaleză incoerențe și impun nevoia acută de schimbare. Este vorba de nevoia ajunsă în starea ei gravă, insuportabilă.

Cauzele crizelor sunt numeroase și foarte complexe. Într-o societate normală, echilibrată, starea de criză nu-și află locul. De aici nu se deduce că, în anumite tipuri de societăți, stările critice sunt eliminate *ab initio* și definitiv. Adevărul este că situații critice pot apărea oricând. Unele dintre ele au cauze naturale (cutremure, inundații, alte calamități). Important este să se înțeleagă bine mecanismul producerii lor și, mai ales, cauzele lor. Intervalele de timp caracterizate de echilibre sociale, economice, politice, culturale și militare sunt foarte scurte și nu folosesc dinamicii sociale. Echilibrele sunt doar clipe de respirație. Importante sunt dezechilibrele, adică apariția a noi provocări care reclamă soluții noi de progres. Desigur, dezechilibrele controlate, produse, rezultate din tensiunile interne novatoare ale sistemului.

Acesta ar fi procesul firesc. Dar, în derularea lui, apar discontinuități, anomalii, perturbații, sincope și chiar deteriorări grave. Haosul nu este doar un produs al anormalităților, al degradării condiției sociale, al uzurii mecanismelor sociale și morale, al incompatibilităților care se creează între aspirații și posibilități, între interese și instituții. Dar nu le exclude, ci, dimpotrivă, le presupune. Terorismul apare în astfel de stări, este un produs al lor.

Starea de haos este un ansamblu de crize, care se produc în mod aleator și care nu-și găsesc nici soluții rapide, nici justificări imediate, nici rațiuni suficiente.

Starea de haos este o stare generalizată de criză, este un produs al luptei dintre tendințele de evoluție și cele de involuție, dintre progres și perturbații, care fac să crească nivelul entropic și de nesiguranță al sistemelor.

Într-un fel, haosul poate fi privit și ca un model al realității complexe. Pentru că și în dezordine există o anumită ordine, un anumit sens al mișcării. Teoria haosului nu modelează doar dezastrele, ci și formele care rezultă din această dezorganizare în vederea organizării. Sunt procese și fenomene complexe, exprimând treceri de la lucruri care nu-și mai au rostul la altele care încep să fie reclamate de sensul mișcării, al vieții. De aceea, teoria haosului are o mare aplicabilitate în artă.

Crizele sunt privite, în general, ca sincope, ca perturbații, nu ca efecte, ca stadii ale unor procese și, în consecință, ca momente ale schimbării, care vizează treceri, adesea bruscate, la o nouă ordine, la un nou tip de existență, adică la un nou tip de structuri sau de relații. Desigur, crizele nu sunt și nu pot fi tratate ca revoluții. Ele sunt privite și tratate ca perturbații grave, ca turbulențe⁸ și, ca atare, lumea vizează, în principiu, nu crearea de crize, ci ieșirea din crize.

---

⁸ „Turbulența, manifestare a comportamentului haotic, este una din cele mai dificile probleme din fizică. Fenomenul a fost explicat de către David Ruelle și Floris Takens, iar pentru modelarea comportamentului sistemului haotic au fost utilizați atractorii stranii - «mulțimi fractale complexe situate în vecinătatea unor unde cvasiperiodice pe un tor» (Alain Boutot, *INVENTAREA FORMELOR*, Ed. Nemira, București, 1997, p. 51), acolo unde apare turbulența. Supersensibilitatea la condițiile inițiale (SSCI) este o noțiune a teoriei haosului, noțiune sinonimă cu neprevăzutul. «Se spune că un sistem depinde sensibil de condițiile inițiale atunci când curbele sale integrale, la început foarte apropiate, se îndepărtează unele de altele exponențial odată cu trecerea timpului.» (Alain Boutot, *INVENTAREA FORMELOR*, Ed. Nemira, București, 1997, p. 121) Supersensibilitatea la condițiile inițiale se manifestă atunci când două condiții inițiale foarte asemănătoare dau naștere unor comportamente calitative diferite.”, Nadina Ioana Nistor, *Teoriile morfologice și o nouă perspectivă asupra arhitecturii*, Note de lectură pe marginea lucrării lui Alain Boutot - *INVENTAREA FORMELOR*, editura Nemira, București, 1997.

Dar crizele exprimă incompatibilități ale sistemelor sau ale sistemului, sunt un produs al acestor incompatibilități, deci, ele se cer soluționate.

Se poate oare pune semnul de identitate între crize și haos? Cu alte cuvinte, haosul se definește numai pe mulțimea stărilor de criză? Sunt crize specifice stării de haos și alt fel de crize? Care sunt principalele crize ale stării de haos? Care sunt crizele din perioada mondializării? În ce mod influențează acestea acțiunile de tip terorist?

La aceste întrebări și la multe altele este nevoie să se caute răspunsuri, întrucât de modul cum sunt analizate și înțelese stările anomice sociale și crizele depind și soluțiile de optimizare a sistemelor sociale și instituțiilor. Mondializarea - ca proces necesar și obiectiv de realizare a unității lumii în sistemele ei de valori, în informație, în ceea ce privește nivelul de civilizație și, mai ales, economia și nivelul de trai - este, ca orice proces de o asemenea amploare, generatoare de crize. Unele țin de perturbațiile firești, inevitabile, altele de opoziția unor entități (sociale, naționale, economice, din lumea interlopă etc.) la acest proces. Sunt și crize care rezultă din manipularea procesului de mondializare, din folosirea lui pentru realizarea unor interese care n-au nimic comun cu progresul omenirii, ci izvorăsc din filosofia de putere și de privilegiu care încă guvernează lumea.

Crizele din starea de haos, în accepția sa de stare de dezorganizare în vederea unei noi organizări, nu diferă de celelalte, numai că evoluțiile lor sunt acute, greu previzibile și dificil de controlat. Acestea se pot clasifica în câteva categorii:

- Crize generale;
- Crize economice și geoeconomice;
- Crize financiare;
- Crize energetice, ecologice, cosmice etc.;
- Crize demografice;
- Crize sociale;
- Crizele politice și geopolitice;
- Crize ale culturii;
- Crize etnice;
- Crize identitare;
- Crize militare.

Crizele generale se caracterizează prin universalizarea perturbațiilor în toate planurile: economic, financiar, social, politic, cultural, etnic, identitar, informațional și militar. Ele nu sunt un produs al haosului, dar pot fi analizate - cel puțin în anumite componente ale lor - prin teoria haosului. Ele marchează marile momente de cotitură istorică, trecerea de la un nivel de civilizație la altul și impun schimbări radicale, mutații strategice. În astfel de momente, se dezvoltă tot felul de reacții și tot felul de acțiuni din partea unor entități distincte, cele mai multe informale, care urmăresc să obțină anumite avantaje, poziții sociale etc. în folos propriu sau în numele unor precepte, crezuri, ideologii, idealuri care definesc anumite concepte.

Acțiunile teroriste nu sunt și nu pot fi privite doar ca scursuri sociale, ca reacții demente, psihopate. Ele sunt efecte (ce-i drept, secundare, dar efecte!) ale stărilor care definesc criza și, de aceea, trebuie analizate împreună cu parametrii respectivelor stări, cu cauzele care generează anormalitatea.

Cele mai multe dintre cauzele acțiunilor sau reacțiilor de tip terorist țin de crizele identitare și, în consonanță cu acestea, de cele politice. Teroriștii doresc o altă ordine (socială, economică, politică, economică, militară etc.), altă morală, alte raporturi, alte ideologii, alte precepte, alte instituții. Cei mai mulți dintre ei - inclusiv lideri ai organizațiilor din care fac parte - n-au un model anume, nu știu foarte precis cum trebuie să arate lumea pentru care luptă. Pe cei mai mulți dintre ei nu-i interesează

lumea propriu-zisă, ci spectacolul lumii ca atare, dimensiunea lui punitivă, adică puterea distrugerii, teama oribilă pe care vor s-o instaleze și, mai ales, starea de angoasă pe care o generează în rândul lumii (îndeosebi la nivelul Puterii Politice) o astfel de atitudine amenințătoare și generatoare de moarte.

Terorismul nu este criză și nici reacție la stările de criză. El este un produs al lumii noastre, care trece dintr-o criză în alta, și se prezintă ca un sistem haotic, dar dinamic, procesual și foarte complex, cu evoluții adesea imprevizibile. *Terorismul ține de patologia societății moderne, de marile discrepante și de neputința socială a omului. El nu este deci numai reacție, ci (în primul rând) și mijloc de protest, de lovire și de pedepsire a lumii. Aceasta este cea de a treia concluzie foarte importantă pentru înțelegerea esenței actelor teroriste.*

1.4. Managementul crizelor

Când se vorbește de crize, se au, în general, în vedere, situațiile conflictuale care pot degenera în confruntări grave, inclusiv armate. Acestea sunt generatoare de războaie și pot aduce mari prejudicii ordinii existente, stabilității și securității sistemelor sociale. Este și unul din motivele pentru care, în noul concept strategic NATO, gestionarea crizelor ocupă un loc foarte important. Practic, aceasta este noua configurație a filosofiei Alianței. Rolul NATO este, de-acum, nu numai acela conținut îndeosebi în art. 5 al Tratatului, de apărare colectivă, ci mai ales acela de a ține sub lupă crizele și a le găsi rezolvările corespunzătoare. După atacul terorist din 11 septembrie 2001 asupra Statelor Unite, rolul acesta crește foarte mult, devine, practic, primordial. Este puțin probabil ca, în următorii ani, să se întreprindă vreun atac clasic masiv asupra vreuneia dintre țările membre NATO care să necesite intervenția în forță a Alianței, prin toate mijloacele sale militare sau cu o parte însemnată din acestea. Cu alte cuvinte, războiul mondial, în formula lui clasică, cunoscută, devine improbabil, chiar imposibil. Dar crizele de natură socială, etnică, religioasă, identitară și, mai ales, teroristă, se anunță din ce în ce mai frecvente și mai complexe.

Gestionarea crizelor în stările de haos presupune:

- Analiza temeinică a amenințărilor și riscurilor;
- Sesizarea tensiunilor și instabilităților interne, regionale, generale;
- Prefigurarea și configurarea spațiilor periculoase, a vulnerabilităților și punctelor-forțe ale structurilor și acțiunilor care preced și condiționează stările de criză;
- Sesizarea și studierea posibilelor mecanisme de declanșare și de manifestare a crizelor;
- Cunoașterea crizei privind mai ales următoarele:
  - Natura acesteia;
  - Sfera de cuprindere;
  - Conținutul;
  - Evoluția sau involuția;
  - Forțele participante;
  - Instituțiile pe care le afectează;
  - Efectele imediate, pe termen mediu și, dacă e posibil, pe termen lung;
  - Liderii;
  - Punctele tari și punctele vulnerabile;
  - Mecanismul de funcționare;
  - Dacă facilitează sau nu acțiuni de tip terorist;
  - Sesizarea momentului (pragului) în care criza, din reacție socială, devine amenințare gravă la adresa securității naționale, adică a momentului în care criza devine război;

- Soluționarea crizei.

Sesizarea (eventual, anticiparea) momentului în care criza devine război este partea cea mai importantă a gestionării crizelor și are o importanță cu totul specială, întrucât numai în felul acesta (cunoscând adică fizionomia crizei) se pot găsi la timp soluțiile necesare. Este cea de a patra concluzie cu rol foarte important în analiza terorismului, în proiecția crizelor din stările de haos.

Dar acest lucru este foarte dificil, întrucât fizionomia războaielor s-a schimbat foarte mult, pe prim plan trecând războaiele informaționale și cele fluide.

„Războaiele fluide (civile, etnice și religioase) sunt confruntări fără armate, fără fronturi, fără lege. Sprijinite pe o mondializare economică și financiară sălbatică și incontrollabilă, ele pun în operă ceea ce politologul Zaki Ladi numea «fragmentarea lumii». Aceste noi războaie utilizează filierele crimei organizate, principalul beneficiar al dezordinii mondiale care domină de la sfârșitul războiului rece.”⁹

1.5. Terorismul și starea de anomie a sistemelor sociale

„Revolta și teroarea plătesc un preț. Ordinea și legea au un cost.”
Carl Sandburg

Una dintre ipotezele științifice ale acestei lucrări privește terorismul ca manifestare a stării de anomie a sistemelor sociale.

Privind societatea din perspectivă *sistemică*, ea este compusă dintr-o mulțime de elemente care acționează între ele atât de intens, încât stările lor sunt interdependente și orice modificare a unuia duce la modificări determinate în toate celelalte, afectând *ordinea socială* ce o caracterizează. Conceptul de *ordine socială* include ansamblul normelor, regulilor, obligațiilor, interdicțiilor și practicilor sociale dintre indivizi, grupuri și instituții sociale. Adică dreptul.

Pentru funcționarea și stabilitatea unei societăți, *ordinea socială* reprezintă o condiție necesară, dar nu și suficientă, motiv pentru care în orice societate ea este dublată și de o ordine normativă (juridică, de drept, publică, constituțională etc.), care este o ordine constrângătoare adresată persoanelor raționale în scopul acceptării și respectării normelor fundamentale dintr-o societate.

În orice societate, ordinea socială nu este veșnică, imuabilă și neschimbătoare, ci într-o permanentă schimbare și transformare datorată acțiunii actorilor sociali implicați în ea.

În ceea ce privește natura și funcțiile *ordinii sociale*, acestea sunt structurate în două paradigme cu rol explicativ și în analiza **terorismului**: *paradigma consensului* și *paradigma conflictului*.

1. Conform *paradigmei consensului*, ordinea socială se datorează consensului valoric și normativ al actorilor sociali față de modelul etic, normativ și cultural propus de societate; această paradigmă este concretizată sub forma teoriilor contractului social, ale pactului social sau ale principiilor structuralist-funcționalismului american (de ex., principiul consensului funcțional al lui T. Parsons).

2. Conform *paradigmei conflictului*, ordinea socială este determinată exclusiv de autoritatea regulilor și sancțiunilor impuse de factorii de putere din societate, ceea ce dă naștere unor conflicte și tensiuni între actorii sociali.

---

⁹ WebEncyclo/Dossier.htm.

Orice sistem social se caracterizează prin *starea de echilibru*, indiferent de natura lui (static sau dinamic¹⁰, finalist sau de interacțiune¹¹), iar orice dereglare a funcționării sale, dereglare cauzată de dezintegrarea normelor ce reglementează comportamentul indivizilor și asigură ordinea socială, reprezintă o *stare de anomie*. Anomia nu desemnează o clasă unitară de fenomene, ci o noțiune al cărei conținut implică o multitudine de opoziții între situații sociale și stări individuale, între aspecte sociologice și psihologice, între procese ipotetice sau reale.

În concepția teoreticienilor sociali clasici, funcționarea adecvată a societății presupune existența a trei condiții de bază:

1. un sistem de relații solidare între elemente, care face să funcționeze ansamblul social;
2. conștientizarea acestei solidarități de către elementele în cauză;
3. o formă de reglementare care „predetermină” modul în care acțiunile acestor elemente trebuie să conveargă între ele.

În acest context, anomia este determinată, în esența ei, de lipsa de interacțiune și coordonare între elementele sistemului social.

Analizând *terorismul*¹² ca manifestare a *anomie sociale*, constatăm că el poate fi luat în considerare din următoarele puncte de vedere:

- al relației actorului social cu grupul din care face parte;
- al raportului dintre normele instituționale și mijloacele efective utilizate de actor în raport cu preferințele și valorile sale induse prin procesul de socializare;
- al atitudinilor manifestate de actor în raport cu scopurile culturale, normele instituționale și mijloacele efective de acțiune.

Terorismul apare, așadar, ca o stare de răzvrătire violentă, de alienare activă: există o motivație negativă a acțiunii actorilor sociali, considerată ca răspuns individual la presiunile exercitate de structurile sociale și culturale (alienare), dar și o orientare spre scopuri a acestor motivații în planul acțiunii sau al abținerii de la acțiune (orientare activă). În raport cu scopurile culturale, normele instituționale și mijloacele efective de acțiune, actorul social, caracterizat ca terorist, manifestă atitudini de respingere și înlocuire (respingere agresivă).

Analiza terorismului trebuie să ia în considerare și aspectul *violentei (violența anomică, în special)*, ca relație socială și acțiune coercitivă exercitată asupra unor persoane în vederea obținerii unui răspuns conform anumitor interese. Violența este legată de urmărirea unor scopuri dependente de o serie de condiții obiective și subiective, de strategia care trebuie adoptată în anumite împrejurări revoluționare. Violența semnifică un mijloc coercitiv utilizat pentru asigurarea dominației sau pentru dobândirea unei poziții dominante, concretizat, în cazul de față, sub forma terorismului. Acest tip de relație socială se construiește pe baza a trei elemente:

1. autorul violenței:
  - un individ, un grup de indivizi (a cărui organizare poate fi atât formală, cât și informală), o organizație, o instituție;

---

¹⁰ Sistemele sociale statice reprezintă o configurație de stări ale elementelor sistemului care sunt reciproc compatibile, prezentând o mare stabilitate; în schimb, în sistemele dinamice, schimbările interne sunt continue, fără a se ajunge la forme de echilibru înalt stabile – echilibrul reprezintă mai degrabă un proces continuu de echilibrare și reechilibrare.

¹¹ Sistemele sociale finaliste sunt orientate în totalitate spre realizarea unei finalități, iar sistemele de interacțiune (suprasistemele) sunt compuse din mai multe subsisteme, de regulă finaliste, care interacționează, tinzând să realizeze un anumit echilibru ce reprezintă o rezultată a acestor interacțiuni.

¹² Nu vom insista aici asupra definițiilor terorismului. Trebuie doar subliniat faptul că terorismul este o strategie politică al cărei principiu se bazează pe utilizarea sistematică a unor acte de violență în scopul *propagării insecurității*.

- există anumite interese și scopuri a căror realizare este urmărită prin diverse mijloace.
2. victima, cel care suportă violența:
    - un individ, un grup de indivizi (a cărui organizare poate fi atât formală, cât și informală), o organizație, o instituție, o țară, un sistem;
    - există o serie de interese, de scopuri diferite de cele ale celui care exercită violența sau, cel puțin, sunt percepute ca atare.
  3. acțiunea coercitivă, violența în sine:
    - scopul constă în: apropierea unor resurse sau dobândirea controlului asupra acestora; dobândirea de putere, prestigiu, afecțiune; impunerea simbolurilor și valorilor ce aparțin unor raporturi de forțe; obținerea acceptării și conformării la aceste simboluri și valori;
    - poate fi întreprinsă prin mijloace directe sau indirecte.

Într-o societate anomică, valorile sunt nedeterminate, normele sunt ambigue sau lipsesc, iar reglementările nu sunt coerente, ajungându-se astfel la situația în care nu se mai face diferența între revendicările și speranțele legitime, pe de o parte, și cele ilegite, pe de altă parte. De asemenea, comportamentul indivizilor este supus la o mare presiune de către conflictul ce se naște între normele acceptate și realitatea socială, apărând cinci tipuri de reacții posibile (conform teoriei lui R.K. Merton): conformism, inovare, ritualism, retragere sau rebeliune. Această ultimă categorie, unde se poate încadra și *terorismul*, este formată din indivizi care resping atât valorile, cât și mijloacele existente, dar doresc în mod activ să le înlocuiască cu unele noi (care nu sunt valori) și să înșele astfel sistemul social.

Anomia, în viziune psihologică, reprezintă principala maladie a omului modern. Ea produce *indivizi anomici* caracterizați de câteva trăsături, dintre care unele sunt specifice *tipului terorist*:

1. incertitudine și anxietate cauzate de conflictul intrapsihic profund, existent între credințe și convingeri contradictorii;
2. orientare către mișcări extremiste;
3. pierdere a simțului coeziunii cu întreaga societate, ca urmare a manifestărilor de anarhie socială și de individualism extrem;
4. dezorientare, disperare și insecuritate, ca elemente ale unei conștiințe tragice ce resimte profund alterarea personalității. Ca efect, apare delirul de persecuție, sentimentul excluderii din grup și ura față de semenii, sublimată în orientări active către mișcări și doctrine reacționare sau caracterizate și de reacții violente, extreme;
5. stare de inadaptare în raport cu normativitatea și mecanismele conformității, stare care generează indivizi revoluționari și cu comportament terorist;
6. atitudine a individului care, alături de autoritarism, reprezintă unul dintre cei mai importanți factori determinanți ai prejudecăților rasiale;
7. trăsături de personalitate aflate în relații de dependență cu diferite opinii, credințe, convingeri, conduite sau factori emoționali ce duc la manifestarea comportamentului de natură teroristă.

O viziune completă asupra *terorismului ca manifestare a anomiei sociale* poate fi construită numai prin analiza tuturor elementelor (câteva dintre ele prezentate mai sus). În declanșarea acțiunii umane cu caracter terorist au o importanță deosebită atât instituțiile, cât și mediile sociale și colectivitățile. Orice evaluare unilaterală a fenomenului terorist nu duce la cunoașterea și înțelegerea acestuia (în sensul sesizării cauzelor care-l produc și mecanismelor de funcționare), ci, dimpotrivă, la adâncirea

și mai mult a misterului, întrucât terorismul nu este o simplă reacție, ci un fenomen foarte complex, cu determinații multiple, ramificate social și înstufate psihologic.

2. AMENINȚĂRI ȘI RISCURI DE NATURĂ TERORISTĂ

Amenințările și riscurile de natură teroristă nu au limite. „Arma“ principală a terorismului este omul, în speță, *omul disperat* sau *omul manipulat*, adică adus în stare de disperare sau de răzbunare, dar și *omul „demiurg“*, *omul pedepsitor*, *omul-călău*, care se consideră destinat și predestinat a îndeplini o misiune supremă, a se sacrifica sau a sacrifica pe oricine pentru a duce la bun sfârșit o sarcină ce vine dintr-un spațiu sacru, dintr-o lume care-l domină și care are menirea de a o distruge cât mai repede și cât mai violent pe cea reală și, evident, de a o înlocui.

Omul este o ființă creativă, imaginativă, indiferent în ce postură s-ar afla. Terorismul îl folosește ca armă, pentru că el, omul, poate pătrunde oriunde, poate distruge orice. Omul poate înlocui o rachetă de croazieră; o rachetă de croazieră nu va putea înlocui niciodată un om. Iată de ce terorismul se consideră superior oricărei riposte, oricărei acțiuni și oricărei reacții. Spațiul virtual al teroristului este unul al distrugerii spectaculoase, al căutării și pedepsirii cu moartea a celor pe care îi consideră vinovați. Aceasta este cea de a cincea concluzie care atrage atenția asupra profunzimilor actului terorist, privit uneori doar ca o reacție superficială și psihopată.

Terorismul se consideră „justițiar“ și mesianic și, în același timp, punitiv. El este însă arogant și exclusiv, unilateral și ireconciliant. Unii îl cred un fel de feed-back, pentru că, în ultimă instanță, el este un produs social, este un fel de „cancer“ al societății omenești. Un cancer care se autoiluzionează că ar fi... balsam.

Această filozofie nu este nouă. Ea s-a manifestat și în antichitate, și în epoca în care legiunile romane hălăduiau întinsurile Europei și Africii, dar și în vremea invaziei mongole sau în cea a Evului mediu, ori în cea de acum, care a generat acțiunea drastică din Afganistanul de azi. Nouă este doar „tehnologia“ terorismului, nou este arsenalul mijloacelor, procedurilor și acțiunilor. Dar argumentele sunt neschimbate de sute de ani.

Care sunt deci principalele amenințări de natură teroristă? Cum se grupează ele din punct de vedere al ariei geografice, pe țări, pe ideologii și pe civilizații? Care sunt cauzele acestora?

Principalele amenințări de natură teroristă, în cadrul războiului mondial terorism-antiterorism care tocmai s-a declanșat, se conturează a fi, în continuare, următoarele:

- ❖ Posibilitatea folosirii de către organizații, grupări sau persoane teroriste a armelor de distrugere în masă;
- ❖ Pregătirea și efectuarea unor posibile atacuri asupra bazelor nucleare ale țărilor care posedă astfel de mijloace, precum și asupra întreprinderilor chimice, laboratoarelor biologice etc., pentru a procura armament nuclear, chimic și biologic sau pentru a detona astfel de arme la fața locului, în spații deschise/închise, în zone aglomerate sau oriunde s-ar găsi ele (pe mijloace de transport feroviar și rutier, în reactoare nucleare, la bordul unor nave sau aeronave, în staționare etc.) și a produce catastrofe spectaculoase, în numele unor ideologii, unor principii considerate sacre sau pur și simplu din asumarea vocației de a pedepsi;
- ❖ Proliferarea acțiunilor punitive sau de răzbunare împotriva celor care au declanșat campania antiteroristă și a țărilor care fac parte din coaliția antiteroristă;

- ❖ Continuarea acțiunilor de natură teroristă - individuale, de mică amploare, sau organizate, de amploare – împotriva democrațiilor occidentale;
- ❖ Continuarea asasinatelor și acțiunilor de lovire a tuturor celor care, într-o formă sau alta, se opun stării de haos favorabile proliferării crimei organizate, traficului de droguri și de carne vie, câștigului ilicit;
- ❖ Efectuarea unor atacuri asupra sistemelor de protecție a mediului, barajelor și folosirea deșeurilor toxice și radioactive pentru a produce catastrofe ecologice;
- ❖ Continuarea și diversificarea asasinatelor politice;
- ❖ Atacarea școlilor, a instituțiilor de cercetare, a laboratoarelor și unităților economice de importanță națională sau internațională, pentru a produce panică și teroare;
- ❖ Atacarea sistemelor de valori și a instituțiilor de cultură;
- ❖ Crearea de diversiuni pentru a provoca nesiguranță, tensiuni, instabilități și chiar riposte violente și a adânci starea de anomie a sistemelor sociale;
- ❖ Continuarea și chiar intensificarea atacurilor cu bombe, explozivi plastici și alte mijloace artizanale asupra populației, în locuri aglomerate și, pe cât posibil, în prezența mass media;
- ❖ Degradarea, în continuare, a condiției umane și, din această cauză, proliferarea terorismului psihopat;
- ❖ Menținerea și chiar creșterea acțiunilor teroriste de sorginte etnică pentru distrugerea ideii de conviețuire și cultivarea individualismului feroce, a agresivității în purificarea etnică, a separatismului etnic;
- ❖ Acțiuni de natură teroristă în ciber spațiu în vederea creării unor perturbații grave în sistemele de comunicații, distrugerea sistemelor de comandă și control, a sistemelor bancare, virusarea bazelor de date, crearea unei stări de haos generalizat în sistemele de informații.

Acestea ar fi principalele repere ale spațiului amenințărilor de tip terorist. Spectrul amenințărilor teroriste este însă mult mai larg. Practic, nu se poate alcătui un catalog exhaustiv al amenințărilor și riscurilor de natură teroristă, așa cum nu se poate alcătui un catalog cu produsele inteligenței negative. Aceste amenințări și, în consonanță cu ele, riscurile aferente sunt nelimitate. Pe unele le putem anticipa, pe altele nu. Ar fi posibil ca, în scurt timp, terorismul să recurgă la un nou tip de armă pe care o putem numi *arma genetică*.

Dar tocmai acesta este și unul din obiectivele strategice ale terorismului, ale războiului de tip terorist: *crearea nesiguranței, universalizarea și permanentizarea amenințării*, altfel spus, atârnarea unei noi săbii a lui Damocles deasupra lumii, deasupra civilizației și valorilor acesteia.

„Bush a declarat în fața Adunării Generale a Națiunilor Unite că instigatorii atentatelor din 11 septembrie asupra Statelor Unite pregătesc alte operațiuni, susceptibile de a atinge oricare țară. Ei caută – a spus el – arme nucleare, chimice și biologice și nu vor ezita să le folosească. «Lumea întreagă este confruntată cu cea mai oribilă dintre perspective: acești teroriști sunt în căutare de arme de distrugere în masă pentru a transforma ura lor în holocaust. Ne așteptăm să recurgă la arme chimice, biologice și nucleare de îndată ce vor fi în măsură să o facă» a precizat președintele american.”¹³

Riscul terorist este la ordinea zilei, amplificat de mass media și deja universalizat. Terorismul n-are țară și nu cunoaște granițe. El s-a „mondializat” înaintea in-

¹³ După Randall Mikkelsen, Le terrorisme de demain risque d'être nucléaire dit Bush a l'ONU, <http://fr.news.yahoo.com/011111/85/28tpx.html>

formației și economiei, sau concomitent cu acestea, și-a creat celule pretutindeni, a proliferat amenințător și sfidător, ascuns și spectacular.

Spectrul terorismului, așa cum s-a spus deja, este foarte larg și nu se reduce la acțiunile unor organizații, ale unor persoane, grupuri etnice, religioase etc. Există un terorism exercitat de factorul economic, unul exercitat de un stat împotriva altui stat, de o politică împotriva altor politici, de o ideologie împotriva altor ideologii, și lista ar putea fi continuată.

La aceste provocări, lumea reacționează cum poate. Spre exemplu Greenpeace a cerut „oprirea imediată a exportului de deșeuri nucleare”¹⁴, de care se fac vinovate nu organizațiile teroriste, ci unele state. Existența acestei probleme a depozitării deșeurilor nucleare este de natură să terorizeze lumea și nu va fi departe vremea când nu i se va mai putea da o replică pe măsură.

Amenințările de tip terorist nu au frontiere. Au însă surse, resurse și cauze. Aceste amenințări pot avea un caracter local, urmărindu-se intimidarea unui stat, a unui partid, a unei personalități cu privire la politica dusă în zonă (atentatele împotriva lui Luis Delamare, a ambasadei franceze din Liban, luarea de ostatici în Liban, în Iran sau terorismul algerian). Ele pot avea însă și unul mult mai larg, chiar mondial.

Unele pot fi acțiuni pentru „pedepsirea” unui stat sau a unui conducător pentru politica pe care o duce, pentru ceea ce face (acțiunile împotriva Iugoslaviei și a lui Slobodan Miloșevici, dar și cele desfășurate împotriva ambasadelor americane în Africa, asupra intereselor franceze pe timpul eseurilor nucleare etc.).

Sunt și acțiuni care lovesc peste tot în lume forțele turcești, altele țin de o filosofie integralistă, fundamentalistă, intolerantă, separatistă etc., cum sunt, spre exemplu, acțiunile separatiștilor basci și cele ale palestinienilor în Orientul Apropiat.

De asemenea, este foarte greu să se facă distincție între acte care sunt teroriste și cele care sunt acțiuni normale, justificate împotriva unor decizii ce afectează o parte a populației, împotriva procesului de globalizare, împotriva unor forțe politice, a unor regimuri nepopulare sau dictatoriale etc.

Dar și aceste mișcări au o mulțime de forme de exprimare, de materializare, de nuanțe, de conotații, de moduri de a percepe și de a justifica ceea ce fac. Spre exemplu, o mișcare care se opune unor regimuri ce practică discriminarea și nu recunosc drepturile unor etnii constitutive sau care își doresc autonomie, separare, independență etc., cum sunt guvernele din Turcia, Peru și Israel, susținute în mod oficial de Statele Unite și de alte țări occidentale sau de indiferența acestora față de ce se întâmplă acolo, consideră că terorismul este unicul mijloc de a se face auzită, de a atrage atenția lumii și a forța o soluție.

Quebec putea fi un teatru de violențe politice datorită, pe de o parte, extremiștilor și separatiștilor, în situația în care suveraniștii erau împinși spre disperare, și, pe de altă parte, din cauza anumitor minorități autohtone care doreau să-și mențină privilegiile.

Peru și Columbia sunt zone de violență în America latină. Aici, de ani de zile, amenințările se țin lanț. În Africa, de asemenea. Dacă procesul de anexare a Saharei la Maroc se va definitiva, Frontul Polisario va genera un risc de tip terorist? E greu de răspuns tranșant. Dar o astfel de eventualitate nu poate fi exclusă. Ceea ce se întâmplă în momentul de față în Algeria, în Nigeria, în Angola, în Somalia sunt acte feroce, prin care se urmăresc scopuri extrem de diferite. Forțele angajate în conflict vizează, evident, cucerirea puterii, în timp ce elementele care se află în spatele acestora urmăresc menținerea unui haos în zonele respective pentru a profita de pe urma

---

¹⁴ Départ d'un convoi de déchets nucléaires pour l'Allemagne dimanche, <http://fr.news.yahoo.com/>

acestei situații (spre exemplu, în Angola, se realizează afaceri ilegale fabuloase cu petrolul și diamantele din această țară).

Există unele date potrivit cărora inclusiv Arabia Saudită, unde o parte a populației nu agreează prezența americană în zonă, s-ar afla la originea unor acte și chiar mișcări teroriste.

Astfel de acte se produc și pe continentul asiatic, îndeosebi în zona caucaziană și în cea de contact a civilizațiilor. Se consideră că Afganistanul – țară aflată tocmai pe o falie intercivilizațională – a fost și mai este încă o bază de antrenament pentru diferite organizații teroriste, inclusiv pentru rețelele Al Qaida, ceea ce a și determinat reacția pe măsură a Statelor Unite ale Americii, în urma atentatelor teroriste din 11 septembrie 2001 de la New York și Washington.

În Asia Centrală, îndeosebi în zona Caucazului, se derulează conflicte care necesită o analiză foarte atentă a filosofiei acestora, întrucât se consideră că ele se situează undeva la granița dintre terorism și banditism. Zona se află, de asemenea, la o confluență violentă între civilizații, în care ofensiva islamistă se izbește de bătălia pentru petrolul caspic și de reflexele sovietismului și fundamentalismului și, bineînțeles, de configurația actuală a spațiului strategic post-sovietic.

În Orientul Mijlociu se bat cap în cap: terorismul palestinian, terorismul kurd, extremismul evreiesc și, posibil, chiar terorismul yemenit.

Apoi, aici, din cauza barajului turcesc de pe fluviile Tigru și Eufrat, de pe teritoriul Turciei, dacă un astfel de proiect se va finaliza, oricând este posibil să se declanșeze un „război al apei“, care se va desfășura prin toate mijloacele posibile, inclusiv prin acțiuni de tip terorist.

Numeroasele etnii din Birmania au fost supuse unei dictaturi. Țara se confruntă cu o situație instabilă, datorită presiunilor autonomiștilor (mai ales a celor karenii) și acțiunilor armatelor producătorilor de droguri și de pietre prețioase. Se află aici și un oleoduct care traversează ținutul karenii.

Există numeroase forme de terorism – pakistanez, hindus, talmuk, šiik etc. - care exercită presiuni și riscuri și asupra continentului european, datorită prezenței a numeroșilor talmuci în Europa și atitudinii lor rebele față de autoritatea de stat.

Aceste tipuri de riscuri sunt, în general, previzibile. Ele țin de o anumită filozofie a nemulțumitului, a celui care se consideră frustrat și persecutat.

Se manifestă însă și riscuri care vin din interesul diferitelor entități, diferitelor grupuri care nu se află în lumea a treia, ci în interiorul civilizației de tip occidental. Acestea contestă (sau pun la îndoială) universalitatea valorilor civilizației occidentale și unele acționează prin mijloace teroriste împotriva acesteia. Terorismul „cotidian“ ține însă de interesul unor grupuri care eludează legea și dreptul, care doresc să impună „dreptul“ lor și legea lor.

„Recenta evoluție a tehnologiilor militare, apelată de strategii prin vocabula RAM (revoluția în afacerile militare) favorizează «privatizarea violenței» prin formarea unor mici armate profesioniste dotate cu armament și echipamente perfecționate. Acestea pot să urmărească propriile lor obiective sau să-și închirieze serviciile unor puternici și bogați comanditari.(...) Această «privatizare» a violenței nu afectează imediat și de o manieră semnificativă stabilitatea internațională. Totuși, pe termen lung, ea fragilizează fundamentul societăților, legile, constituția, viitorul. Gangsterii și bandele înarmate proliferază în metropole și în zonele de non-drept, care se află în expansiune continuă. Radicalizându-se, revendicările identitare și religioase alimentează tribalismul înarmat, sectarismul și terorismul. Cartelurile drogurilor și alte organizații criminale drenează capitaluri mai importante, mai substanțiale decât bugetele anumitor state membre

ONU. Delincvența planetară, ce se află în creștere, este una din amenințările cele mai serioase care apasă asupra păcii în acest mileniu¹⁵.

3.FIZIONOMIA TERORISMULUI. ORGANIZAȚII ȘI STRUCTURI TERORISTE

3.1.Definiții date terorismului

Definițiile date terorismului sunt numeroase și foarte diversificate. Unele consideră acest fenomen ca fiind normal, ca reacție la „virusarea” sistemelor societale și la bulversarea sistemelor de valori, altele îl plasează în formele extreme de manifestare a violenței umane, iar cele mai multe îl consideră un fenomen de patologie socială, adică o reacție anormală, asimetrică, chiar atipică și, în general, cu totul disproporționată la progres, la tendințele evolutive ale societăților.

Desigur, aceste definiții își au importanța lor, întrucât analizează, din varii puncte de vedere, un fenomen – fenomenul terorismului – și îl plasează într-o ontologie socială și ea foarte diversificată și foarte complexă.

Termenul de *terrorism* vine din limba latină, de la cuvintele *terror-terroris*, și are conotație militară. Terorismul era folosit de legiunile romane pentru a impune legea lor, înspăimântând populația și obligând-o astfel la supunere. Hitler avea și el o atitudine extrem de favorabilă față de terorism. Unul din principiile după care se ghida și pe care-l enunță în „Mein Kampf” era acela potrivit căruia „*singurul mijloc de a câștiga cu ușurință împotriva rațiunii îl reprezintă teroarea și forța*”.

Primele încercări de definire a terorismului din punct de vedere juridic au apărut în timpul „Conferințelor Internaționale pentru Unificarea Legii Penale”, prin intermediul lui Quintilliano Saladana, care a introdus, în 1925, în cadrul Academiei de la Haga, conceptul de „*crimă internațională*” (ce includea în sfera sa de definire crimele împotriva drepturilor omului și crimele comise împotriva șefilor statelor străine sau a reprezentanților diplomați ai acestora). Datorită inabilității statelor de a cădea de acord asupra definirii „*crimei politice*” sau a determinării exacte a ceea ce constituie un act terorist, patru conferințe internaționale au eșuat în încercarea de a defini terorismul.

În cadrul conferinței de la Copenhaga din anul 1935 se ajunge la definirea juridică a terorismului ca „*act voluntar comis împotriva vieții, integrității fizice, sănătății sau libertății oficialităților; orice act care primejduiește o comunitate, creează o stare de teroare în vederea schimbării autorității publice sau împiedicarea acțiunilor acesteia, sau care urmărește deranjarea relațiilor internaționale*”.

Prima „Conferință a Ligii Națiunilor pentru prevenirea și pedepsirea terorismului” a avut loc între anii 1935-1936, în cadrul acesteia adoptându-se definirea actelor teroriste ca „*actele criminale îndreptate împotriva unui stat, astfel gândite și concepute să creeze teroare în mințile persoanelor particulare, a grupurilor sociale sau a opiniei publice*”.

În 1972, administrația americană a înaintat, în cadrul celei de-a șasea Adunări Generale a ONU, memoriul „*Propunerea SUA privind legiferarea convenției pentru prevenirea și pedepsirea anumitor acte de terorism internațional*”, finalizată cu decizia ONU de a stabili un „Comitet Ad Hoc pentru terorismul internațional”.

La 9 decembrie 1985, ONU a adoptat pentru prima dată o rezoluție de condamnare a actelor teroriste, definindu-le ca „*acte criminale*”.

---

¹⁵ WebEncyclo/Dossier.htm.

„Terorismul este o problemă a oamenilor care plonjează într-o logică a urii fără limite, pentru care toate valorile ce fundamentează societatea noastră occidentală și mai ales respectul față de viața umană nu mai au curs”¹⁶.

Terorismul are o plajă foarte largă de scopuri, obiective și nu poate fi redus la ceea ce s-ar numi patologie socială. Dar el este un produs al societății omenești, vine din interiorul civilizațiilor și se prezintă ca o trecere la limită, ca un summum al acmulărilor negative.

Uneori este vorba de „grupuri teroriste locale care caută pur și simplu să utilizeze terorismul pentru a-și procura resursele necesare ducerii războiului lor de guerilă. Frontiera între banditism și terorism este flexibilă. Este ceea ce, într-un anume sens, s-a observat în Asia Centrală unde s-a procedat la sechestrarea occidentalilor (în vederea răscumpărării lor) și în Yemen.”¹⁷

Bătălia pentru resurse, mondializarea informației și a economiei - atât cea „pozitivă”, necesară și folositoare oamenilor, națiunilor și statelor, cât și cea „negativă”, profitabilă doar pentru lumea interlopă, pentru criminalitate, trafic de droguri etc., adică pentru partea socială distructivă - produce efecte dintre cele mai ciudate.

Terorismul se prezintă ca un fenomen social extrem de complex, constând din manifestarea spectaculoasă a violenței, cu scopul de a atrage atenția, a înspăimânta, a chinui și a impune un anumit tip de comportament, uneori, pur și simplu pentru a teroriza, printr-o gamă foarte diversificată de acțiuni-limită, în care omul este deopotrivă armă și victimă, călău și condamnat.

Terorismul are cauze și efecte. El se prezintă ca un aisberg, care amenință nu numai cu ceea ce se vede, ci mai ales cu ceea ce nu se vede. Poate avea explicații, nu însă și justificări sau rațiuni suficiente. Terorismul frizează iraționalul. El nu este înfruntare sau confruntare, ci anormalitate, ură, patologie socială, inteligență criminală, mârșăvie.

Terorismul militar nu este altceva decât un terorism practicat prin mijloace militare de către structuri militare. Sunt bine cunoscute formele de terorism militar din regimurile dictatoriale, ca și cele care se practică îndeosebi în America Latină.

Terorismul militar are câteva caracteristici care-l diferențiază de celelalte forme de terorism:

- este un terorism „organizat”, ce-și fixează scopuri și obiective precise¹⁸ pe care le duce la îndeplinire pe etape, în mod planificat;
- este instrument de presiune care, de cele mai multe ori, se prezintă doar ca o expresie militară (o componentă militară) a terorismului de stat;
- este o formă de manifestare a terorismului politic; deși există impresia că, uneori, terorismul militar este independent de cel politic, el nu poate fi altceva (atunci când nu vine din partea vreunui grup de dezaxați) decât o expresie militară a unui extremism politic (spre exemplu, teroarea legionară din anii '41);
- poate fi exercitat uneori de foști militari (în cea mai mare parte dezaxați sau trecuți în lumea crimei organizate) care urmăresc anumite obiective și, în acest scop, se grupează în organizații teroriste .

¹⁶ La guerre contre le terrorisme, de Christian Delanghe, general (r) de corp de armată, 18.09.2001, www.fr.strategie.org.

¹⁷ RAPPORT DE 2-eme PHASE 51-eme SESSION NATIONALE Comité 2 „ Les Fragilites de l'Europe face au terrorisme”, mai 1999.

¹⁸ Într-un fel, terorismul militar al zilelor noastre, care nu se exercită numai de formațiuni paramilitare, ci și de țări și structuri militare moderne, bine înzestrate, este o continuare a celui exercitat de legiunile romane pentru supunerea populațiilor din teritoriile cucerite.

3.2.Scurtă istorie a flagelului terorist

Legiunile militare romane foloseau drept tactică și strategie împotriva populației inamice *teroarea*, cu scopul de a o pacifica și a o supune (*pax romana*). Metodele de acest gen sunt însă mult mai vechi. Se întâlnesc la multe triburi antice. Administrația romană le-a „împrumutat de la antici“ și le-a folosit cu succes pentru realizarea obiectivelor sale. „De pildă, pentru «omogenizarea» etnică, asiro-babilonienii și egiptenii utilizau pe scară largă deportările masive de populații, fenomen relatat nu numai de inscripții străvechi, ci îndeosebi de Vechiul Testament, unde se arată pe larg avaturile evreilor, dar și riposta acestora la un asemenea «tratament» violent. Romanii au combinat metoda de «pacificare», dar și de epurare etnică în teritoriile ocupate, cu recrutările de bărbați valizi în armată, momindu-i cu salarii bune și acordarea de drepturi atrăgătoare după lăsarea la vatră. În timp ce o bună parte dintre cei mai vi-guroși bărbați ai unei etnii, încorporată în armată, era transferată cât mai departe de locul ei de baștină, prin deplasări militare, în locul ei erau aduși, după același tipic, tineri ostași de alte etnii. A rezultat o amalgamare, un amestec de popoare, finalul fiind slăbirea până la anihilare a rezistenței acestora. Două popoare s-au putut opune forței militare romane și terorismului practicat de aceasta. Este vorba de geto-dacii care, folosind avantajul oferit lor de munți și păduri, au reușit să-i țină locului pe invadatori, ba chiar să-i forțeze la un moment dat să se retragă peste Dunăre. Apoi de germanii învingători în Pădurea Teutoburgică asupra legiunilor romane, oprindu-le din înaintare spre inima teritoriilor lor. În afara terorismului militar și a dislocărilor etnice, romanii au avut inteligența de a îngloba în Panteonul lor religios toate zeitățile populațiilor pe care le supuneau, evitând în acest fel și conflictele de ordin cultic.”¹⁹

Triburile barbare și romanii practicau un fel de „terorism de stat“ sau terorism al celui mai tare (există și un drept – dreptul celui mai puternic) prin care se obțineau efecte spectaculoase. Reacția la un astfel de terorism erau fuga, supunerea și, rareori, răzvrătirea. Răscoala lui Spartacus este una din acele răzvrătiri spectaculoase care au uimit epoca romană și au pus în operă un principiu ce a guvernat și încă mai guvernează lumea: *la teroare se răspunde prin teroare, la violență prin violență*.

„De-a lungul timpului, noțiunea de terorism și-a modificat înțelesul. La un moment dat, în Evul Mediu, cruciații, porniți să elibereze Ierusalimul și Mormântul Sfânt din «mâinile» credincioșilor lui Muhammad, s-au văzut loviți de împotrivirea băștinașilor, care-i socoteau pe de o parte invadatori, iar pe de alta și «necredincioși», deoarece creștinii nu-l venerau pe profetul lor. Cei mai înverșunați s-au dovedit a fi membrii sectei musulmane arabe «hashihishin» (asasin), care ucideau fără scrupule, și creștinii, luptând până la unul, convinși că, murind pentru credința lor religioasă, vor avea parte de Paradisul lui Allah, fericiți veșnic și îmbuibându-se din munți de pilaf, înconjuțați de cadâne. «Asasin» a devenit de atunci, prin intermediul cruciaților, care-i considerau pe musulmanii respectivi drept teroriști, un termen ce-a rămas ca sinonim criminalilor ceucid cu cruzime. Însă tot de atunci, deși religia mahomedană interzice sinuciderea, s-a perpetuat o credință sectară, în virtutea căreia a muri pentru Allah ar fi un gest răsplătit prin așezarea celui ce se jertfește direct în Paradis. Așa s-au născut *Intifada* și *Jihadul* islamic, care stau la baza terorismului de esență arabă. *Intifada* și *Jihadul* sunt denumirile pe care le dau musulmanii atacurilor asupra evreilor și celor pe care le susțin, indiferent de credința lor religioasă. Aparent, un asemenea comportament intolerant pare o formă a luptei de apărare a ființei naționale arabe, îmbrăcând conotații patriotice. Este iluzoriu a gândi în acest mod. Căci a pune pe

¹⁹ Gh. Bassarabescu, *Terorism, între istorie și actualitate*, CLIPA, nr. 518, din 27 septembrie 2001.

picior de egalitate lupta armată desfășurată, de pildă, în plin război, de către partizani sau maquisarzi împotriva inamicului înarmat, ocupant al țării este una și alta este a teroriza populații inocente, copii, femei, bătrâni neînarmați, ucigând doar de dragul de a ucide, în numele lui Allah.

Este interesant de observat aici două momente istorice petrecute în secolul trecut în spațiul arab. Unul îl constituie lupta de eliberare națională a popoarelor arabe dusă împotriva otomanilor, de aceeași religie cu ei, în timpul Primului Război Mondial, susținuți de armata britanică de religie creștină, când intoleranța și fanatismul confesional nu s-au manifestat, lăsând loc rațiunii. Pe acest fond corect, arabii și-au dobândit libertatea. Al doilea moment este marcat de manipularea sentimentului religios al arabilor, de către naziști, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, cu scopul de a slăbi influența franco-britanică în zonă. Exact această propagandă hitleristă criminală a deturnat spiritul pasiv al arabilor, convinși că totul este predestinat de Allah și ce se întâmpla trebuia să se întâmple. Prin urmare, că lupta și împotrivirea nu-și au loc. Astfel, naziștii au readus în actualitate mentalități de mult părăsite de arabi după cruciade și chiar după expediția lui Napoleon Bonaparte în Egipt și Orientul Apropiat. Întârâtați împotriva atât a englezilor creștini, dar și a evreilor, fanaticii islamici arabi și nu numai au devenit, de-a lungul deceniilor, exponenții terorismului antioccidental. Prin mimetism, terorismul apare astăzi nu numai la musulmani, dar și la alte popoare, ca, de pildă, la japonezi, tamili, bengalezi, talibani etc., la care sinuciderea rituală este considerată un gest de onoare și supremă jertfă. Indiferent cum se petrece, dacă această sinucidere are ca efect asasinarea deliberată a unor oameni nevinovați, ea devine un act de terorism, condamnat de societate.

Sigur, se afirmă ca violența naște violență sau, cum spune dictonul, «Cine scoate sabia, de sabie va pieri!». Este adevărul pur în această aserțiune de mare bun simț. O dovedește din plin sfârșitul nu numai al fiecărui terorist în parte, dar și al grupărilor teroriste, indiferent dacă ele se numesc «brigăzile roșii», «mujahedini», «aynu» sau cine știe cum. Singura soluție valabilă pentru rezolvarea conflictelor de orice natură este dialogul, compromisul. Din nefericire, când își face loc terorismul, rațiunea dispare, înlocuită fiind de fanatism, de orbirea gândirii logice și a valorilor esențiale.²⁰

Convenția europeană pentru reprimarea terorismului precizează, încă din articolul 1, că „Pentru nevoile de extrădare între statele contractante, nici una din infracțiunile menționate mai jos nu va fi considerată ca infracțiune politică, ca infracțiune conexă la o infracțiune politică sau ca infracțiune inspirată din mobiluri politice:

- a. infracțiunile cuprinse în sfera de aplicare a Convenției pentru represiunea capturării ilicite de aeronave, semnată la La Haye, la 16 decembrie 1970;
- b. infracțiunile prevăzute de Convenția pentru pedepsirea (sanționarea, reprimarea) actelor ilicite îndreptate contra securității aviației civile, semnată la Montreal la 23 septembrie 1971;
- c. infracțiunile grave constituite dintr-un atac contra vieții, integrității corporale sau libertății persoanelor care au dreptul la protecție internațională, inclusiv agenții diplomatici;
- d. infracțiunile care comportă răpirea, luarea de ostateci sau sechestrarea arbitrară;
- e. infracțiunile comportând utilizarea de bombe, grenade, fuzee, arme automate, scrisori sau plicuri-capcană, în măsura în care o astfel de utilizare prezintă un pericol pentru persoane;

---

²⁰ Gh. Bassarabescu, *Terorism, între istorie și actualitate*, CLIPA, nr. 518, din 27 septembrie 2001.

- f. tentativa de comitere a uneia dintre infracțiunile precizate sau participarea în calitate de coautor sau complice a unei persoane care comite sau încearcă să comită o astfel de infracțiune.²¹

Aceasta era, în 1977, viziunea asupra terorismului. El nu era considerat ca având o determinație politică, nu era considerat un act politic, deci un război, ci o infracționalitate. De aceea, autorii convenției, dată fiind bipolaritatea acelor vremuri și lupta pe toate fronturile între cele două sisteme din timpul războiului rece, au avut mare grijă să separe actele teroriste de acțiunile politice propriu-zise, indiferent dacă acestea din urmă erau sau nu erau legitime.

Schimbarea viziunii asupra terorismului a fost determinată, fără îndoială, de atacurile kamikaze asupra clădirii Pentagonului și complexului World Trade Center din Statele Unite ale Americii de la 11 septembrie 2001.

După ce lucrurile s-au mai liniștit și campania împotriva principalului suspect – Osama ben Laden - și a Afganistanului, țară care adăpostea centre de antrenare a teroriștilor - a intrat în linie dreaptă, au început din nou să fie puse întrebări cu privire la caracterul și natura acțiunilor de tip terorist și, în consecință, la reacțiile sau acțiunile lumii civilizate. S-a ajuns astfel la concluzia că *terorismul este un fenomen mult mai complex chiar decât războiul, care trebuie studiat și aprofundat nu doar pentru a-i limita efectele și a-i pedepsi pe cei vinovați, ci îndeosebi pentru a-i înțelege și a-i eradica mecanismele și cauzele*. Aceasta este o altă concluzie foarte importantă de care trebuie să se țină seama în analiza și combaterea acestui fenomen.
Politica lumii este dominată nolens-volens de hotărârea Statelor Unite ale Americii (și a coaliției care s-a format în jurul ei) de a eradica terorismul din lume prin operația «Justiție Infinită²²». Problema este însă extrem de dificilă, căci nu este vorba de a deschide unul sau mai multe fronturi militare împotriva unor națiuni vinovate, ci de necesitatea depistării unei rețele planetare de cuiburi teroriste (depozite de arme, locuri de antrenament, centre de informare, depozite bancare, unități economice etc.) care formează o vastă și complexă structură multinațională ce trebuie anihilată. La aceasta se adaugă caracterul clandestin și conspirativ. Simpla arestare a lui ben Laden nu rezolvă problemele terorismului, căci structurile construite vor funcționa mai departe. Mai mult încă, încarcerarea «șefului» va provoca cert acțiuni teroriste (tip luare de ostatici) pentru obținerea eliberării sale, lucru care va crea dificultăți mari, în ciuda anulării principiului «zero pierderi». Evident că, prin fermitate și cu răbdare, terorismul mondial poate fi eradicat, așa cum a fost lichidat cel german acum câteva decenii. Incontestabil, nota de plată va fi foarte mare.²³

Evoluția terorismului de la acte de înspăimântare a populației, din vremea Imperiului roman și a invaziilor barbare, și de impunere a unui tip de comportament, până la ceea ce azi numim *război terorist*, război care, într-o formă sau alta, afectează întreaga planetă, este indubitabilă. De aici rezultă o mulțime de întrebări la care nu se poate răspunde imediat și superficial. Neîndoindu-ne, terorismul este un fenomen complex, cu cauze profunde, ce țin de funcționarea societății, de relațiile dintre individ, grup și societate, de raporturile sociale și, deopotrivă, de patologia socială. Care sunt factorii care au favorizat o astfel de evoluție? Cum au apărut? Cât sunt ei de „obiectivi“, de necesari, de întâmplători? În ce măsură puteau fi preveniți? Cu alte cuvinte, cât de „vinovată“ este lumea pentru propria ei terorizare?

²¹ Convention européenne pour la répression du terrorisme, Strasbourg, 27.01.1977

²² O traducere mai corectă, în sensul acțiunilor care s-au întreprins, ar fi „Justiție până la capăt“.

²³ Constantin BALACEANU –STOLNICI, La judecata zilei, ziarul ZIUA din 26.09.2001.

3.3. Forme de manifestare a terorismului

3.3.1. Terorismul ca reacție a celui slab împotriva celui puternic

De obicei, reacția celui slab împotriva celui puternic nu se numește *terorism*, ci *răzvrătire*, *nesupunere*, *revoltă*. Terorismul nu este răzvrătire, așa cum nici răzvrătirea nu este terorism. De regulă, nu cel slab îl terorizează pe cel puternic, ci cel puternic îl terorizează pe cel slab. De aici nu rezultă că cel slab nu-l poate teroriza pe cel puternic, ci doar că, pentru a teroriza, ai nevoie de putere.

Terorismul, ca reacție a celui slab împotriva celui puternic, este, în principiu, o răzvrătire la terorism (sau la ceea ce cel care se răzvrătește consideră terorism), este adică terorism contra terorism. Aceasta-i esența, numai mijloacele sunt diferite. Cel puternic face ce vrea, cel slab face ce poate. Justificările care s-au adus de dușmanii declarați ai Statelor Unite pentru actul de terorism din 11 septembrie 2001 (deși nimeni nu și-a asumat în mod serios, până acum, aceste atentate) sunt de notorietate. Ele înseamnă, în esența lor: *terorism contra terorism*. Terorismul exercitat de lumea a treia contra terorismului exercitat de America în lumea a treia, îndeosebi în lumea islamică. Acesta-i limbajul în care vorbesc o parte din statele lumii islamice. Americanii folosesc bani și sisteme sofisticate de arme, organizațiile teroriste antiamericane folosesc oameni. Folosesc oameni nu numai pentru motivul că nu dispun de sisteme sofisticate de arme, ci și pentru acela că ele consideră că arma cea mai performantă și, în concluzie, cea mai eficientă o reprezintă omul dispus la sacrificiul de sine pentru cauză. Astfel de oameni au existat și vor exista totdeauna, iar numele lor nu este numai acela de fundamentalisti islamici, ci și de japonezi, americani, germani, francezi, chinezi, ruși, români etc. Romanii spuneau cu mândrie: „*Dolce et decorum est pro patria mori*”, iar dacii considerau trecerea în neființă ca o sărbătoare importantă. De aici nu rezultă, desigur, că sacrificiul de sine este un act terorist; rezultă doar faptul că terorismul folosește cea mai eficientă și cea mai veche armă a tuturor timpurilor: sacrificiul de sine.

Terorismul, ca reacție a celui slab împotriva celui puternic, are foarte multe cauze. Acestea rezidă în principiu în:

- inegalitatea socială, polarizarea bogăției și a sărăciei;
- aroganța puterii;
- lupta pentru putere și supremație;
- ura celui slab împotriva celui puternic, izvorâtă din negarea ordinii existente pe care cel slab o consideră nedreaptă;
- proliferarea disperării;
- exercitarea de către cel puternic a unor presiuni și acțiuni pe care cel slab le consideră a fi acte sau acțiuni teroriste;
- incompatibilități grave în perceperea sistemelor de valori;
- existența unor tensiuni, convingeri și prejudecăți care cer alt proiect al lumii;
- hotărârea de a distruge nu pentru a se construi, ci pentru a spulbera;
- nevoia de a fi luat în seamă.

Acțiunile teroriste din partea celui slab împotriva celui puternic nu au reguli, nici zone preferențiale, nici frontiere. Ele se desfășoară pretutindeni și vizează, de regulă:

- asasinarea unor personalități;
- distrugerea unor obiective culturale, economice și militare;
- producerea unor catastrofe cu morți și răniți;

- spargerea codurilor sistemelor de comandă și control, virusarea și perturbarea rețelei Internet, distrugerea sistemelor de comunicații, instalațiilor portuare și aeroportuare, a nodurilor de cale ferată, lucrărilor de artă etc.

Forțele și mijloacele folosite în astfel de acțiuni și reacții sunt cele pe care le au la îndemână organizațiile teroriste sau pe care și le pot procura. Niciodată nu se va ști cu precizie când, unde, cum și cu ce forțe și mijloace vor acționa teroriștii. În momentul când astfel de acțiuni și reacții sunt previzibile și, ca atare, parabile, organizația care le întreprinde își pierde rațiunea de a mai exista și, din acest motiv, intră în conservare sau se desființează.

De regulă, cele mai multe din acțiunile teroriste importante ale celui mai slab împotriva celui puternic se pregătesc timp îndelungat și se desfășoară pe teritoriul celui puternic, loviturile fiind bine aplicate, fie în punctele sale cele mai vulnerabile, fie în zonele sale cele mai puternice („lovitura de decapitare”²⁴).

Formele și procedeele prin care se acționează sunt și ele foarte numeroase. Totul este permis, de la înjunghierea în plină stradă a persoanelor vizate la atacul cu bombă, de la ambuscade în puncte obligatorii de trecere la virusarea rețelelor de calculatoare. Aceste atacuri sunt efectuate de persoane dispuse să sacrifice orice, inclusiv propria lor viață, în numele unor idealuri și convingeri care, pentru cei în cauză, sunt indestructibile și au valoare de simboluri.

Marea forță a terorismului exercitat de cel slab împotriva celui puternic constă în compensarea insuficienței mijloacelor prin *intelență și spirit de sacrificiu dus până la fanatism și absurd*.

Este, desigur, limpede pentru toată lumea că nici un act terorist nu poate fi și n-ar trebui să fie justificat, admirat sau tolerat. Lumea civilizată nu poate accepta nici acțiunea, nici replica de tip terorist. Dar nici nu le poate evita. De aceea, ea este nevoită să adopte un comportament adecvat, încercând eradicarea cauzelor.

Dar cea mai eficientă armă împotriva terorismului nu o reprezintă... sistemele de arme, oricât de „inteligente” ar fi ele, ci *investigarea și cunoașterea profundă a fenomenului și, respectiv, acțiunea iscusită asupra cauzelor care-l generează și a factorilor care-l proliferază*.

TIPURI DE ACȚIUNI (REAȚII) TERORISTE ALE CELUI SLAB ÎMPOTRIVA CELUI PUTERNIC

PERSOANE CONTRA PERSOANE	PERSOANE CONTRA INSTITUȚII	GRUPURI ETNICE SAU RELIGIOASE ÎMPOTRIVA STATULUI DE DREPT	REGIMURI TOTALITARE ÎMPOTRIVA POPULAȚIEI	STAT SLAB CONTRA STAT PUTERNIC	STAT (STATE) CONTRA ORGANISME (INSTITUȚII) INTERNAȚIONALE
<ul style="list-style-type: none"> - Răzbunare. - Crime împotriva unor ierarhici pentru a le lua locul. - Pedepsiri din rațiuni religioase sau din alte motive. - Asasinat politic. - Asasinat mafiot. - Acțiuni ale unor psihopați. - Uciderea unor lideri militari, unor oameni de cultură și a altor persoane. 	<ul style="list-style-type: none"> - Răzbunare. - Acțiuni împotriva guvernelor. - Atacarea unor instituții de cultură. - Atacul violent asupra unor școli, tabere de copii, cămine de bătrâni etc. - Blocarea sau atacarea unor căzărmi militare. - Atacarea unor ambasade și a 	<ul style="list-style-type: none"> - Răzbunare. - Ambuscade împotriva liderilor și șefilor de state. - Guerila etnică sau religioasă. - Atacuri violente asupra populației majoritare și a instituțiilor oficiale ale statului (armată, poliție, parlamentari, lideri politici, guvernanți, primării, instituții 	<ul style="list-style-type: none"> - Acțiuni de înfricoșare prin pedepse aplicate de tribunale special constituite. - Acțiuni în forță. - Asasinate. - Înfoțetare. - Cenzură urmată de măsuri punitive aspre. - Vânarea și uciderea opozanților. - Terorizare prin informație și acți- 	<ul style="list-style-type: none"> - Finanțarea unor grupări și organizații teroriste și îndoctrinarea lor. - Crearea pe teritoriul propriu sau susținerea unor baze de antrenare a teroriștilor. - Realizarea și coordonarea unor atacuri asimetrice asupra statului rival (de obicei mare putere sau un 	<ul style="list-style-type: none"> - În măsura în care organismele internaționale vor lua o mai pronunțată atitudine anti-teroristă, este de așteptat ca, împotriva acestora și a unor instituții internaționale care promovează sistemele de valori ale democrațiilor occidentale sau susțin anumite centre de

²⁴ Col.dr. Constantin Onișor, *TEORIA STRATEGIEI MILITARE*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, p. 382.

lități.	altor instituții ca mod de răzbunare personală.	de cultură etc.). - Deturnări de avioane. - Atacuri în trenuri, pe vase de pasageri, în locuri aglomerate etc.	uni psihologice. - Terorizare prin forțe de ordine și securitate politică. - Muncă forțată. - Terorism „cultural”.	regim democrat). - Terorism informațional (ciberterrorism) - Coalizarea cu alte state care practică sau susțin terorismul.	putere, să se declanșeze toată gama de acțiuni teroriste cunoscute sau necunoscute încă.
---------	---	--	---	--	--

3.3.2. Terorismul ca instrument de presiune politică. Terorismul politic

„Mișcările anarhiste europene ale începutului de secol au reprezentat primele exemple de terorism politic. Reconstrucția Europei democratice pe model liberal, după război, a suscitât noi violențe teroriste împotriva sistemului socio-economic instaurat. Acestea sunt exprimate sub diferite forme. Mișcările de extremă stângă europeană din anii 70 - 80 - în Germania (Baader Meinhof), în Italia (Brigăzile Roșii), în Franța (Acțiunea Directă) -, care aveau ca obiectiv să doboare capitalismul, sunt urmate de un terorism de extremă dreaptă legat de efectele conjugate ale «noii sărăcii» și de «frica» față de fluxurile migratoare slab controlate într-o Europă în plină transformare. Skinheads, mișcările neo-naziste active în Germania de est, ultra-naționaliștii flamanzi apropiați de Vlaamsblok, chiar extrema dreaptă franceză, după prăbușirea speranțelor sale electorale ar putea să aleagă, în anumite condiții, expresia cea mai violentă.”²⁵

Aceasta nu înseamnă însă neapărat terorism. Actul terorist distruge, înspăimântă, creează situații-limită, apelează la faptul împlinit, seamănă adică teroare. Iar teroarea politică are foarte multe fațete. Majoritatea organizațiilor teroriste din lume, inclusiv fundamentalismul islamic, practică, de fapt, un terorism politic. Însă nu numai aceste organizații sunt vinovate de virulența terorismului politic, disimularea, dar omniprezența, omnipotența, impactul grav și consecințele complexe ale acestui tip de terorism asupra societăților, statelor și oamenilor. Terorismul de stat este, în toată dimensiunea lui, un terorism politic.

Formele de manifestare ale terorismului politic sunt numeroase. Ele se încadrează totuși în câteva categorii:

- Terorismul explicit sau implicit pus în aplicare de majoritatea statelor cu regimuri totalitare;
- Terorismul exercitat de organizațiile politice extremiste (majoritatea organizațiilor teroriste din Europa și din America latină, spre exemplu, au la bază ideologii politice de natură comunistă, unele neo-nazistă sau din sfera a ceea ce am putea numi exclusivismul sau fundamentalismul politic);
- Terorismul practicat de persoane influente, grupuri de interese etc.;
- Terorismul Puterii.

Terorismul este folosit ca instrument de presiune politică. Obiectivele terorismului politic – cel puțin cele enunțate în diferite împrejurări – se înscriu în general în următoarea scală:

- cucerirea puterii politice prin violență;
- opoziția la imperialism și oligarhie;
- lupta pentru reforme sociale (altele decât cele obișnuite, de regulă, prin distrugerea violentă a celor existente);
- lupta pentru putere și influență;
- lupta pentru imagine;

²⁵ INSTITUT des HAUTES ETUDES de DEFENSE NATIONALE, **RAPPORT DE 2-eme PHASE 51-eme SESSION NATIONALE Comité 2 „ Les Fragilités de l’Europe face au terrorisme“**, mai 1999.

- lupta pentru identitate;
- crearea și întreținerea stării de haos.

Terorismul politic s-a manifestat cu pregnanță în timpul războiului rece, ca modalitate de subminare reciprocă, prin violență non-statală, a celor două ideologii – capitalistă și socialistă -, fiind mai mult un terorism ideologic. Fiecare dintre cele două superputeri – și, la umbra lor, o mulțime de alte organizații, organisme sau cercuri de interese – încuraja, la nivel regional, terorismul politic, sub aproape toate formele și formulele sale, de la cele psihologice și informaționale, la atacuri și asasinat.

În momentul de față, o mare parte din organizațiile teroriste din Europa occidentală, din America latină, din Asia și din Africa, inclusiv din lumea arabă, poartă această amprentă a luptei împotriva capitalismului. În realitate, este vorba de o luptă pentru putere sau pentru impunerea unui anumit tip de putere.

3.3.3. Terorismul informațional, terorismul mediatic, ciberterorismul

Terorismul este terorism și, poate, n-ar trebui să-l fragmentăm, să-l împărțim în categorii și să-l analizăm pe părți, ci ca întreg, ca fenomen. El este periculos pentru oricare om, oriunde s-ar afla el și orice ar face el, dar este la fel de periculos și pentru instituții, pentru state, pentru organizarea socială, adică pentru societatea omenească, în filosofia și integralitatea ei. Este o altă concluzie foarte importantă.

Principalele caracteristici ale societății omenești moderne sunt cele referitoare la puternica ei informatizare, adică la globalizarea informației, a actului comunicării, în general, și, pe această bază, la creșterea interdependenței, în special. Cu alte cuvinte, societatea omenească tinde spre un sistem integral global, dar deschis și instabil, a cărui temelie se construiește și se consolidează pe informație și pe sistemele ei de valori.

De aceea, este foarte probabil ca, în viitor, terorismul să își aleagă cu predilecție țintele din domeniul informației, din cel al sistemelor de valori comune ale lumii și mai ales din sistemele de valori ale națiunilor.

Atacurile teroriste asupra informației este posibil să vizeze:

- distrugerea fizică a unor sisteme tehnice de comunicații, îndeosebi a rețelelor, nodurilor și centrelor complexe de transmisiuni ale statelor-țintă, ale unor instituții internaționale care promovează sau susțin războiul antiterorist, ale altor structuri și organisme care asigură ordinea și stabilitatea în țări și în lume;
- virusarea computerelor și distrugerea rețelelor și a bazelor de date, îndeosebi din domeniile economic, financiar și militar;
- preluarea piraterică a unor sisteme de comandă-control și provocarea unor conflicte grave și chiar a unor catastrofe inimaginabile;
- crearea unor structuri și rețele speciale ciberteroriste care să opereze în spațiul informațional;
- practicarea, pe scară largă, a pirateriei electronice²⁶ etc.

Aici nu este vorba de mecanismele (în cea mai mare parte previzibile) ale războiului informațional și mediatic, ci de acțiuni teroriste. Deși este foarte greu de operat o distincție netă între acest tip de război din domeniul informației (care se pare că este permanent) și *terorismul informațional*, există totuși o separație destul de clară între ele: terorismul vizează distrugerea fizică, în numele unor idealuri sau al unor „vocații” mesianice, spectaculosul, crearea unor situații-limită care să ducă la înfrico-

²⁶ Prin piraterie electronică înțelegem, deopotrivă, atât atacurile virulente în spațiul cibersistemelor, cât și pe cele efectuate în lumea producătorilor de sisteme electronice de procesare a informației, cu scopul de a le folosi ulterior în acțiuni ciberteroriste.

șarea populației și a conducerii politice (are, deci, în cele mai multe cazuri, un obiectiv politic), în timp ce războiul informațional și mediatic (chiar dacă vizează tot un obiectiv politic) urmărește, potrivit principiilor enunțate de Sun Tzî cu două milenii și jumătate în urmă, să învingă pe cât posibil fără a distruge fizic, să obțină supremația strategică informațională, de regulă, fără distrugerea sistemelor și, mai ales, fără pierderi inutile de vieți omenești. Războiul informațional constă într-un sistem de acțiuni coerente, care se interconstruiează, duse la scară strategică, potrivit unei concepții elaborate și controlate de factorul politic, pe când terorismul din spațiul informațional, mediatic și psihologic nu are nici o logică, nici o coerență, este haotic, fragmentat în funcție de interese, mentalități, idealuri, sloganuri, credințe, convingeri etc.

Nici o țară din lume, nici chiar SUA, nu-și mai poate asigura securitatea prin forțe proprii, și aceasta din cel puțin două motive:

1. mondializarea informației, dezvoltarea și proliferarea fără precedent a sistemelor de arme și mijloacelor de distrugere;
2. omniprezența și omnipotența amenințărilor asimetrice, îndeosebi a celor de natură endogenă, care își mută centrul de greutate în sfera informațională, mai târziu posibil în cea a ecosistemelor și chiar în cea genetică, afectând direct mecanismul intim al vieții umane – informația ereditară – acizii nucleici.

De aici, viitorul va configura, probabil, un sistem de reacție care se va baza pe mutarea accentului pe alte modalități de a duce războiul. Care vor fi, deci, amenințările de mâine? Și, în consecință, care va fi configurația războiului viitor? Terorismul – îndeosebi cel cibernetico-informațional – pare a fi doar un prim semnal care configurează, sumar dar semnificativ, dimensiunea confruntărilor de mâine.

Terorismul mediatic incumbă două aspecte: cel al folosirii de către teroriști a mass-media pentru atingerea scopurilor lor criminale, violente și cel al terorizării populației de către instituții sau reprezentanți ai media. Evenimentele din 11 septembrie 2001 din Statele Unite, mari acțiuni teroriste, au prilejuit, la contactul cu o realitate atât de crudă, de inimaginabilă, declanșarea unui veritabil terorism mediatic. Telespectatorii din întreaga lume au revăzut de zeci și zeci de ori secvența lovirii Gemenilor, au distins, sub explicația sugerată de comentatori, prin fundalul înecat în fum al sinistrului, figura respingătoare a diavolului, presa a readus în prim-plan catrenele lui Nostradamus despre Apocalipsă, lăsând spațiu suficient oricăror interpretări. Când datele unui eveniment mediatic devin exclusivitatea câtorva grupuri de presă, cum s-a întâmplat în destule cazuri, terorizarea și manipularea opiniei publice are un câmp foarte larg de acțiune. Imagini, fotografii, date, declarații „fierbinți” sunt acaparate, pot fi trucate, amplificate sau minimalizate, ascunse ochilor publicului ș.a.m.d. Dacă am revedea pe micile ecrane desfășurarea summit-ului Americilor de la Quebec din aprilie 2001, am remarca imediat imaginile unei așezări asediate, ocupată masiv de forțele de ordine, și aceasta, spun unii ziariști de acolo, pentru că autoritățile au reușit, prin câteva mijloace de comunicare, să convingă lumea că în oraș se vor petrece acțiuni teroriste. Justificarea intervenției s-a făcut prin mijloace de terorism mediatic: invocarea probabilității utilizării violenței de către un grup minoritar de protestatari (după opinia multora compus din simpli manipulatori), diabolizarea lor prin crearea unei imagini de veritabil bordel stradal. Cu complicitatea mass-media, s-a indus ideea pregătirii unor atentate împotriva unor șefi de state prezenți la summit, de către „bărbați în negru”, s-a înveninat atmosfera urbană pașnică, s-au încălcat, scrie o parte a presei, libertăți și drepturi democratice elementare.

Terorismul mediatic pleacă de la posibilitatea manipulării prin media, a negocierii între teroriști și organele de ordine chiar pe postul național de televiziune, a popularizării cauzei unor grupări teroriste prin mijloacele de comunicare, a atragerii, pe

această cale, de simpatizanți din rândul oamenilor pașnici. El mai pleacă de la posibilitatea dovedită a modelării opiniei naționale și internaționale, prin exacerbară violenței, prin folosirea imaginii apropiate de realitate (mult mai credibile), a imaginii deformate pozitiv, deformate negativ, dezirabile, indezirabile, virtuale (fără corespondență cu realitatea), subliminare (ce se adresează subconștientului), a autoimaginii. Opinia publică americană și internațională a fost intens șocată și convinsă de necesitatea participării la conflictul din Golf, de exemplu, prin declarația unei tinere studente arabe oarecare, de fapt fiica ambasadorului Kuweitului în SUA, că văzuse cum soldați irakieni tăiau furtunurile de oxigen ce alimentau incubatoarele cu copii imaturi dintr-o maternitate kuweitiană, îi scoteau pe aceștia și-i lăsau să moară goi pe pardoseala spitalului, imagine (s-a constatat ulterior, de către un documentarist canadian, Nel Doherty) confecționată de firma Hill & Knowlton, pentru zece milioane dolari primiți de la o asociație compusă din membri ai guvernului kuweitian și înalți funcționari americani²⁷. Miza pe ideea că „o singură imagine TV are un impact mai mare de 10.000 de cuvinte” (James R. Schlesinger) face ca reacția maselor față de suferințele din Bosnia, Somalia, Piața Tien-An-Men ș.a. să sporească considerabil când se uzează de aportul mass-media. Pentru ascunderea adevărului sau secretul operațiilor în multe conflicte (Malvine, Grenada, Panama, Africa de Sud, Rhodesia), prezența ziariștilor în zona luptelor a fost interzisă sau restricționată. Tehnicile de manipulare mediatică pentru a justifica un război sau o intervenție dictatorială, antidemocratică, un genocid au fost, în timp, folosite de multe ori: ele au susținut acțiuni agresive armate, au vizat diabolizarea unor conducători (exemple: Miloșevici sau Clinton), au subliniat dezumanizarea adversarului, l-au acuzat pe acesta de crime de război (vezi Bosnia), au atras oprobriul opiniei publice, au condus la scăderea încrederii adversarului în informațiile transmise prin mass-media, au iscat conflicte între părți, între grupări etnice ș.a.m.d.²⁸.

Terorism mediatic este avalanșa de știri cu crime, violuri, bătăi, transmise seară de seară, din rațiuni comerciale și nu numai, pe toate canalele de televiziune din România anului curent. Tot terorism mediatic cu scop de răsturnare imagologică este și cazul Mihăilă Cofariu, prezentat de televiziunile occidentale, în acel martie 1990, ca fiind un maghiar bătut cu bestialitate de români din Târgu Mureș, când, de fapt, el era un țaran român din Ibănești, ca și alți câțiva români uciși în aceleași împrejurări tragice. Se folosește, în astfel de cazuri, cu preponderență, imaginea, însă și cuvântul, care lansează idei-forță, teme, argumente, slogane, bine ordonate în creuzetul propagandistic și antipropagandistic al patronilor mijlocului de informare în masă respectiv.

Terorismul mediatic formează teroriști, propagă și îndeamnă la violență, dar și destramă familii, distruge destine, lovește sub centură, face „dezvăluiri în exclusivitate”, reține doar ceea ce este mai brutal, mai șocant, ce violentează ochiul, omite detalii importante, imaginează scenarii de coșmar, nu retractează, nu-și cere scuze, nu revine. Este un malaxor al manipulării prin comunicare, al execuției în direct și la comandă a unor persoane, personalități, instituții, state, națiuni care refuză să fie dominate sau vor să domine, să se lase lovite ori să înceteze de a-i lovi pe alții, să ascundă adevărul sau să nu mai mintă, să se înregimenteze într-o anume grupă sau să stea deoparte, să li se taie o parte din trup sau să li se transplanteze în corp ceva străin. Pe scurt spus, este o armă extrem de perfidă, care nimicește în masă, conver-

²⁷ Col. Simion BONCU și lt. col. Valentin STANCU, Concurență și congruență în imagine, în revista SPIRIT MILITAR MODERN, nr.1/1994, p. 19.

²⁸ Mr. Eugen LUNGU, *Tehnici de influențare psihologică în conflictele armate. Diabolizarea adversarului*, în revista SPIRIT MILITAR MODERN, nr. 3/1999, p. 35.

tește conștiințe, naște și susține monștri. Este și motivul fundamental pentru care acesta se cere eradicat, interzis, printr-o legislație corespunzătoare.

3.3.4. Terorismul ca instrument de constrângere. Terorismul economic. Terorismul financiar. Terorismul tehnologic

Încă din antichitate, lumea a fost nevoită să suporte numeroase constrângeri, unele venite din mediul geografic de viață, generate de lupta pentru un anumit tip de existență (care s-a complicat din ce în ce mai mult), altele ținând de legile de compunere și funcționare a societății omenești, adică de procesualitatea organică a acesteia. Viața socială este, în general, un sistem de constrângeri în acțiune. Omul este liber în măsura în care se conformează dreptului și constrângerilor naturale și sociale în care trăiește. Hegel definea libertatea ca necesitate înțeleasă.

Există însă numeroase alte constrângeri artificiale, folosite de om împotriva omului, pentru obținerea unor avantaje, pentru dominare, pentru putere. *Terorismul este, de la originea lui și până azi, atât în mâna celor puternici, cât și la îndemâna celor slabi, un mijloc extrem de constrângere.*

Nu este adevărat că terorismul se definește ca o reacție a omului disperat. Omul disperat nu este terorist. Terorismul nu este doar o reacție; el este o acțiune premeditată, gândită, calculată, care se înscrie în spațiul inteligenței negative, al inteligenței perverse, criminale.

Se pune, în mod firesc, întrebarea: Așa era și pe vremea legiunilor romane sau a conchistadorilor care au invadat civilizația aztecă? Așa era, desigur. Terorismul nu a fost niciodată altceva decât o acțiune sau o ripostă asimetrică, dusă în condiții de inițiativă strategică sau tactică, prin care s-a urmărit mereu același scop: terorizarea. Adică înfricoșarea dusă la limită, îngrozirea, omorârea.

Terorismul este un război de un tip special, care vizează distrugerea de vieți și de sisteme de valori. Niciodată un război obișnuit nu-și propune să distrugă un sistem de valori. El urmărește doar învingerea unei armate, dacă se poate chiar fără pierderi de vieți și distrugerii materiale, supunerea unei țări, realizarea unui scop politic. Doar terorismul vizează distrugerea de dragul distrugerii. Pentru a se cuibări și prolifera, el vizează, de asemenea, periferia societății, zona ei nevăzută, greu controlabilă și care, adesea, este oprită să acceadă la sistemele de valori naționale și internaționale.

Revista internațională și strategică, în numărul 43, se ocupă de relațiile internaționale ilicite. Mafia rusă, cea albaneză, chineză, operațiunile de spălare a banilor, traficul de droguri, de arme și prostituția etc. sunt amenințări grave care, de regulă, sunt analizate ca procese în sine, fără responsabilități, fără teritorializare, fără cauze.

Dar, din păcate, nici studiul publicat în revista respectivă și nici altele nu abordează frontal problema activității ilicite a statelor, responsabilitatea lor pentru proliferarea unor astfel de amenințări, componenta ilegală, ca să nu spunem teroristă, a unor activități de stat. Fenomenul pare să devină o componentă a relațiilor internaționale. Produsul său brut, spre exemplu, este evaluat la 800 – 1500 miliarde dolari, adică mai mare decât produsul intern brut al Spaniei. Dispunând de astfel de sume, terorismul poate destabiliza cu ușurință politicile naționale sau regionale, dacă se doarește acest lucru. Tot în cadrul terorismului financiar se înscrie și procurarea (sau recuperarea) de fonduri prin luarea de ostatici, prin amenințări, șantaj, spargerii de bănci, atacarea unor mijloace care transportă bani sau valori etc.

Nevoile de finanțare a terorismului nu sunt foarte mari. De cele mai multe ori, acțiunile teroriste sunt duse de unul sau câțiva teroriști, în general, idealisti sau fanatici, care nu au nevoie de stimulente prea mari pentru a-și face treaba. Unii din acești

idealiști sau fanatici sunt studenți, oameni de diferite meserii, foști sau chiar actuali militari etc. Armele folosite de teroriști, încărcăturile, explozibilul etc. nu costă foarte mult și se procură destul de ușor.

Sursele de procurare a banilor (de finanțare) sunt familiare în lumea teroriștilor: atentate, spargeri de bănci, trafic de droguri. Acestea sunt cele obișnuite. Există însă și altele, mult mai substanțiale și care, în viitor (ca și în trecut), nu vor înceta să existe: oameni foarte bogați, cercuri de interese interne sau internaționale din tot spectrul activităților umane, de la cele economice, la cele ale lumii interlope, organizații și chiar state.

De-a lungul istoriei terorismului, finanțarea cea mai substanțială a fost asigurată și va fi și în continuare asigurată de instituții puternice, interesate în proliferarea (în interes propriu) a terorismului, a haosului, și de state.

De aceea, acțiunea Statelor Unite și a coaliției antiteroriste mai întâi rându împotriva statelor teroriste sau care favorizează terorismul trebuie evaluată ca o „lovitură de decapitare“ în primul rând împotriva finanțatorilor și susținătorilor acestui flagel.

3.3.5. Terorismul și distrugerea valorilor. Terorismul cultural

Huntington propune o hartă a liniilor de fractură între civilizații. Insistă pe confruntarea dintre musulmanii și creștinii din Indonezia și Filipine, precum și pe pătrunderea islamului în Africa subsahariană.

Dar Huntington trage o linie și între civilizația occidentală și cea pe care el o numește „civilizația ortodoxă“. Această linie trece pe la est de Țările Baltice, pe la vest de Belarus, desparte apoi Ucraina subcarpatică, unde se află minoritari maghiari, de restul Ucrainei, la fel procedează și cu Transilvania (care ar aparține civilizației Vestului) de restul teritoriului României (care ar aparține civilizației ortodoxe), urmează frontiera dintre Croația și Iugoslavia (Croația aparținând de civilizația occidentală) și, în aceeași manieră extrem de simplistă, desparte teritoriul din Bosnia locuit de croați de cel locuit de sârbi și de musulmani.

Lăsând de o parte faptul că este foarte greu de identificat și de localizat chiar și marile entități civilizaționale (sinică, hindusă, japoneză, islamică, africană ortodoxă și occidentală, eventual sud-americană, dar aceasta poate fi încadrată și în civilizația occidentală), astfel de linii creează foarte multe probleme. Nu există civilizații pure. Marile civilizații sunt mari acumulări de valori care se întrepătrund cu celelalte și dau frumusețea și diversitatea acestei lumi. Tocmai aici, în negarea acestei afirmații, se află acțiunile extremiste din spațiul cultural, între care și terorismul.

Terorismul cultural nu este un mijloc de confruntare, ci unul de distrugere a sistemelor de valori. Războiul „cultural“, înțeles ca o confruntare de interese (de interese, nu de valori) ale unor grupuri care aparțin unor entități civilizaționale nu este terorism. El este o trecere la limită a concurenței, mai exact a bătăliei pentru *piața culturală*, și se desfășoară în cadrul a ceea ce numim „cultură de piață“, care nu are nici o legătură cu cultura autentică, adică cu sistemele de valori ale lumii.

Terorismul cultural constă în:

- Invadarea mijloacelor de comunicare cu imagini porno și alte produse care agresează și deformează universul etic și estetic al populației și sistemele de valori;
- Agresarea națiunilor cu subproduse culturale (filme, imagini video, reviste etc.) care cultivă violența, individualismul, egoismul, lipsa de respect față de valorile proprii;
- Agresarea și chiar distrugerea simbolurilor.

Terorismul cultural poate căpăta, îndeosebi în regimurile totalitare (dar nu numai), forma terorismului cultural de stat, în sensul că statul emite sloganuri și unități de măsură în ceea ce privește valoarea.

Terorismul cultural, în forma lui cea mai greu de contracarat, se exercită de către grupuri extremiste, fanatice, care cred doar în anumite sloganuri pe care le confundă cu sisteme de valori, în numele cărora se exercită presiuni, amenințări, spălări de bani, crime, asasinat, distrugeri.

Se apreciază că terorismul viitorului își va căuta o parte din argumentele sale într-un anumit mod (exclusivist, violent) de a percepe și a sluji cultura. Este posibil ca viitorul să ne ofere surpriza unor fundamentalisme de tip cultural.

Terorismul identitar

Terorismul identitar ține de afirmarea violentă a identității. El nu rezultă neapărat dintr-o criză de identitate, deși se manifestă cu pregnanță sub această motivație. Terorismul identitar are conotații dintre cele mai diverse, dar conținutul lui este același: impunerea unui anumit tip de identitate, mai exact pedepsirea tuturor celor care nu recunosc această identitate. El se asociază cu diferite alte forme, dar nu trebuie confundat cu acestea. El este un terorism protestatar și deosebit de virulent.

Vecine cu terorismul identitar sunt mișcările separatiste, mișcările de eliberare, mișcările revendicative. Acestea nu sunt însă terorism. Ele au, în genere, un obiectiv bine stabilit, corespund voinței unei țări, unei națiuni sau unui grup etnic și îmbracă diferite forme, de la dialogul politic și social la războiul de eliberare și chiar la războiul de guerilă. Toate acestea nu sunt însă terorism. *Terorismul este o trecere la limită a acestor mișcări (uneori nu are nici o legătură cu ele), este o presiune continuă, care constă din acțiuni deosebit de violente, ucigașe și sinucigașe, care vizează terorizarea Puterii și a tuturor celor care se opun realizării obiectivelor respectivelor grupări, obiective care, de cele mai multe ori, nu sunt nici clare, nici posibil a fi îndeplinite.* Yasser Arafat, liderul OEP, declara în 1974 la Națiunile Unite că „diferența între revoluționar și terorist rezidă în motivele pentru care fiecare se bate. Căci e imposibil să-l numim terorist pe cel care susține o cauză dreaptă, care se bate pentru libertate, pentru eliberarea pământului său de invadatori, de coloniști și colonialiști.”²⁹

3.3.6. Terorismul patologic (ca anormalitate)

Unele acte teroriste sunt săvârșite de psihopați, oameni care pierd contactul cu realitatea, pierd controlul sensurilor, acționează inconștient. Comportarea lor deviantă are drept cauze: sărăcia, alcoolismul, drogurile, violența urbană, pierderea reperelor, boala, dificultățile vieții, neîmplinirile afective sau sexuale, refularea, inactivitatea, șomajul, inadaptabilitatea socială, proveniența dintr-o familie dezorganizată³⁰. Astfel de asasini, de regulă ai unor șefi de state, ai unor personalități marcante, artiști sau simpli cetățeni, atribuie o coloratură politică gestului lor, aduc motivații dintre cele mai șocante: pretextul de a se crede justițieri, modificatori de destine, pacificatori, conducători, comandanți străluciți. De fapt, ei ascund fobii diverse, panici și angoase difuze, acel monstru pitit în fiecare ins și capabil de cele mai mari atrocități, plasat în zona inconștientului psihic freudian (pulsiiunilor, iraționalului etc.)³¹.

²⁹Yasser Arafat, în Discurs pronunțat în fața Adunării Generale a Națiunilor Unite, 13 noiembrie 1974.

³⁰ General de divizie (r.) dr. Gheorghe Arădăvoaice et al., TERORISM, ANTITERORISM, CONTRA-TERORISM, Editura Antet, 1997, p. 28.

³¹ Vezi Manuel Paniker Toledano, POUR LE MEILLEUR ET POUR LE DIRE, Internet, Handiplus, 3 decembrie 2001, [http : // www.handiplus.com/article](http://www.handiplus.com/article).

Psihopatul e un individ a cărui personalitate este marcată de impulsivitate, răceală afectivă, egocentrism, agresivitate, intoleranță la frustrare ș.a. El nu poate stabili relații afective normale, este hipersensibil, vulnerabil, impulsiv, cu o nevoie de satisfacție imediată, cu o angoasă cvasipermanentă, o anxietate existențială și un sentiment de insecuritate camuflat în spatele unei prezentări de sine agresivă și provocatoare, cu o frustrare afectivă permanentă, legată de carențe familiale precoce, imaturitate, depresivitate și tendințe perverse. Psihicul abisal, cum îl denumesc specialiștii, sau domeniul activității inconștiente a spiritului poate pune în mișcare forțe obscure care îl guvernează în rău³². Pierderea echilibrului între activitatea conștientă și cea inconștientă face ca organismul să nu mai răspundă voinței, iar inconștientul să pătrundă în conștient, transformând o idee fixă sau o obsesie într-o crimă. Așadar, dacă personalitatea criminală are drept teren favorabil de dezvoltare cauze genetice, fiziologice, psihologice sau/și sociologice, terorismul patologic se poate structura pe o combinată a lor, cu rădăcini mai adânci în primele cauze. Tratamentul radical, sugerat de specialiști, nu este cel penal, corecțional, ci criminologic, unul polivalent, care vizează abordarea tuturor sferelor personalității: sfera psiho-morală, cea psiho-socială, cea psiho-sexuală, cea psiho-cognitivă și cea psiho-neurologică (Lagier, Pierre-Marie, *L'enracinement criminel*, Teză de doctorat, Universitatea din Montreal, 1979). Este un tratament pluri și interdisciplinar, cu urmări, se crede, dintre cele mai evidente asupra celor predispuși la asemenea fapte.

Juridic, acest gen de teroriști intră în categoria falșilor delincvenți, pentru că delincvența lor este simptomul unei patologii mentale (cele mai multe morți săvârșite prin acte teroriste sunt produsul unei crize psiho-patologice: schizofrenie, depresie, paranoia, gelozie etc.). Delincvența lor e considerată ca un epifenomen al condiției socio-politice, care generează o criminalitate aleatoare, ocazională și, în bună măsură, previzibilă.

3.3.7. Terorismul răzbunător

Terorismul răzbunător se împarte în două categorii:

- cel care ține de natura umană și se prezintă ca o reacție violentă la nemulțumiri, umilințe, agresiuni de tot felul, manifestându-se, într-o formă sau alta, în toată lumea;

- cel care se manifestă la nivelul unor comunități, grupuri, religii etc.

Cel din prima categorie este, de regulă, un terorism individual sau exercitat de grupuri informale, nu are nici o logică și se supune factorilor aleatori care îl determină. Formele lui cele mai frecvente de manifestare sunt: atacuri efectuate de unele persoane asupra altora, cu scop de răzbunare (vendeta, spre exemplu, dar exercitată prin mijloace teroriste); atacuri ale unor foști deținuți asupra celor care i-au condamnat sau asupra instituțiilor care i-au condamnat, atacuri frecvente efectuate de grupuri sau bande împotriva unor cartiere, familii, instituții etc.

Cele din categoria a doua sunt determinate de prejudecăți, de un anumit mod de a interpreta Coranul, Noul Testament sau Biblia, de ideologii și concepții frustrante, dar care cultivă și justifică actul răzbunării etc. Formele cele mai întâlnite ale acestui tip de terorism sunt: atacurile pedepsitoare, justițiare (acțiunile Hezbollah, acțiunile KKK în Statele Unite, atacul cu sarin efectuat de secta AUM în 1995 în metrourul din Tokio, acțiunile diferitelor altor secte ș.a.); uciderile rituale; sinuciderile în masă etc.

---

³² Jean-Claude Filoux, *INCONȘTIENȚUL*, Editura AROPA, 2001, p. 128.

3.3.8. Terorismul religios

Fundamentalismul

Fundamentalismul nu este numai o mișcare extremistă, cum se crede adesea. El este o filosofie, o credință și se bazează pe un sistem selectiv de valori. Selectarea acestora este însă o trecere la limită și se realizează nu doar prin „decuparea” unor valori dintre alte valori, ci prin afirmarea exclusivă și agresivă a celor selectate și negarea violentă a celor neselectate. El are ca expresie directă terorismul islamic și este menit să aducă islamismul, prin orice fel de mijloc, la conducerea planetei, deoarece numai această religie – se crede - este adevărată și importantă, numai ea are o misiune mesianică. El vizează lumea întreagă, dar mai ales civilizația occidentală, cu leagănul ei european și configurația ei actuală de influență americană.

„Terorismul islamic care vizează Europa a evoluat în 15 ani de la un terorism de stat de orientare strategică, promovat mai ales de Iran și care-și recrutează adeptii îndeosebi din mediul șiiit sau apropiat de šiism, la un terorism marginal, fără orizont strategic, care-și recrutează adeptii dintre elementele periferice (cartiere rău famate, periferice, studenți marginalizați), suniți și gata să asimileze toate «jihadurile» în curs de desfășurare (spre exemplu, cazul algerian). Acest terorism este greu de reperat (pentru că actorii sunt adesea de naționalitate europeană și pot să adopte «jihadul» fără să aibă vreun raport cu țara lor de origine). Este uneori apropiat de simplul banditism și se nutrește dintr-o frustrare împotriva societății. Fundamentalismul joacă de acum înainte rolul de executoriu care este acela al Acțiunii Directe și pe cel al Bandei care-și face treaba”³³.

Am putea spune că, din punct de vedere al acțiunilor extreme, fundamentalismul religios a fost una din caracteristicile principale ale secolului al XX-lea. Religia s-a constituit deopotrivă într-un suport al revigorării unor tensiuni vechi, dar și într-un instrument folosit cu abilitate și, adesea, cu brutalitate de anumiți conducători politici pentru legitimarea publică a unor acțiuni.

Procesul de mondializare forțată, efectele colaterale ale acesteia, creșterea sărăciei și a gradului de insecuritate, concomitent cu mărirea enormă a decalajelor între bogăție și sărăcie, între lumea bogată și lumea săracă și cu explozia demografică au determinat populația să-și pună speranțele în miracolul credinței. Iar cea mai afectată populație a planetei de pe urma procesului de mondializare, îndeosebi din lupta pentru resurse, a fost și este cea care trăiește în lumea islamică. În plus, modul de viață islamic, valorile străvechi, inflexibile, respingerea acestei lumi de către civilizația occidentală, care o privește ca un fel de rezervație, s-au constituit în factori de consolidare a islamismului în dimensiunea sa fundamentalistă, exclusivistă, punitivă, agresivă. Fundamentalismul religios, în lumea islamică, ține loc de naționalism. El este deasupra națiunilor, întrucât consideră că toată lumea islamică reprezintă o entitate religioasă și etno-culturală.

De aceea, în numele legii islamice, grupările fundamentaliste au declanșat războiul sfânt *JIHADUL*. Acest război, care este foarte complex și se duce prin toate mijloacele posibile, are două componente:

1. Realizarea și menținerea cu orice preț a unității religioase și etno-culturale a lumii islamice, în acest sens principalele acțiuni fiind îndreptate împotriva „*liderilor arabi corupți*” și pentru impunerea regulilor, legilor și obiceiurilor islamice;

---

³³ INSTITUT des HAUTES ETUDES de DEFENSE NATIONALE, RAPPORT DE 2-eme PHASE 51-eme SESSION NATIONALE Comité 2 „ Les Fragilités de l'Europe face au terrorisme”, mai 1999

2. Organizarea și desfășurarea unor ample și diversificate acțiuni împotriva Israelului și a SUA, țări pe care fundamentalismul islamic le consideră răspunzătoare pentru situația statelor arabe.

Organizațiile și grupările fundamentaliste islamice declară că menirea lor este să ducă la realizarea acestor obiective, iar legea lor unică este Coranul. Adevărul este că, uneori, jocul de interese a fost mai presus decât Coranul.

În lumea musulmană, *Sharia* - legea islamică - este considerată o expresie a voinței lui Allah. Aplicarea acesteia se bazează pe un set de îndatoriri a căror respectare îi face pe supușii musulmani să devină ținta favorurilor divine într-o viață viitoare. *Sharia* a fost definitivată la sfârșitul secolului 9, când de altfel a și apărut sub forma unor manuale elaborate de juriști islamici. În forma ei clasică, legea diferă de sistemele juridice normale prin faptul că nu reprezintă doar un cod care să reglementeze relațiile dintre oameni, ci legiferează și legăturile oamenilor cu divinitatea. Strict juridic, *Sharia* stabilește limitele legale ale existenței umane și are ca principale componente „*legea penală*” și „*legea familie*”.

Fundamentalismul islamic

„*Concise Oxford Dictionar of curent English*” definește fundamentalismul ca fiind respectarea strictă a preceptelor religioase, în special în cazul religiei islamice. Încercările de a stabili care sunt trăsăturile fundamentalismului islamic, și chiar folosirea acestui termen au dus la dezbateri aprinse. Acesta se manifestă ca o întoarcere la credința adevărată, într-un Dumnezeu transcendent. Pe de altă parte, fundamentalismul apare ca o ideologie militantă, care implică și acțiuni politice. Astfel, mișcările fundamentaliste s-au transformat în partide politice din care s-au desprins facțiunile armate. Poziția acestor grupări s-a schimbat în funcție de interesele de moment.

Liderii islamici au îndemnat popoarele arabe să pornească războiul sfânt – **JIHADUL** – împotriva Vestului, ca apoi să determine o reconciliere. Resping capitalismul, dar apără proprietatea privată. Condamna civilizația occidentală, considerând-o un factor de destabilizare a Islamului, dar achiziționează tehnică de ultimă oră pentru ca statele sau grupările islamice să devină tot mai puternice. Mișcările sunitice au purtat acțiuni militare împotriva ocupației sovietice, cooperând de multe ori cu SUA. America va deveni apoi „*dușmanul de moarte*” al lumii islamice.

Pornind de la aceste elemente, de la aceste realități, analiștii consideră că există două tipuri de fundamentalști: „*renaștentiștii*”, care cred în mod sincer, și „*fanaticii sau extremiștii*”, care se folosesc de religie în scopuri politice. Dar nici această clasificare nu ajută foarte mult, deoarece „*renaștentiștii*” devin în mod frecvent extremiști și invers, în funcție de situație și de schimbările de lider. Membrii acestor grupări aparțin tuturor categoriilor sociale și sunt situați pe diferite trepte ale ierarhiei politice.

Însă obiectivul lor este unul singur: să transforme Islamul într-o putere mondială. Ei consideră religia islamică adevărata religie; de aceea, Islamul este și trebuie să rămână, potrivit concepției lor, o putere. Forța mișcărilor islamice își trage seva din credința adevărată în Allah. Pentru ei, Islamul reprezintă singura soluție pentru toate problemele, de la politică până la viața particulară a oamenilor, de la diferite aspecte ale vieții și până la modul de organizare a lumii și a statelor. Aceste idei vor putea fi puse în practică numai prin crearea unor state cu adevărat islamice, închinat lui Allah, iar acest lucru trebuie să fie îndeplinit prin toate mijloacele, inclusiv prin violență. Reușita revoluției din Iran a încurajat tot mai mult mișcările islamice, acțiunile acestora fiind îndreptate împotriva atât a oficialităților, cât și a oamenilor simpli care se opuneau ideii unui stat islamic.

Spre exemplu, numărul persoanelor ucise în confruntările dintre Israel și palestinieni, de la debutul *Intifadei* din 28 septembrie 2000 până în noiembrie 2001, era de 1021 persoane, dintre care 799 palestinieni și 222 evrei.

Serviciile secrete americane au întocmit o listă a grupurilor și organizațiilor teroriste care au drept obiectiv lupta împotriva intereselor SUA în plan internațional. Menționăm că lista respectivă a fost întocmită pe baza prevederilor cuprinse în *Actul de Luptă Împotriva Terorismului*, încheiat în 1996.

În țările musulmane sau guvernate de musulmani, fundamentalismul islamic, ca și naționalismul pan-arab, se constituie într-un mijloc de acces la putere. Fundamentalismul nu este doar o mișcare religioasă, cum ar părea la prima vedere; el este deopotrivă o *mișcare politică radicală, cu o ideologie (politică, în primul rând) exclusivistă și extremistă*.

Această mișcare este prezentă în Orientul Mijlociu și în Asia, astfel:

În Iran

Dinastia Pahlavi³⁴ a produs numeroase dificultăți economice, șomaj, inflație și corupție. Ayatollahul Khomeiny a aruncat vina pe influența exercitată de cei 45.000 de străini (americani). El, împreună cu alți molahi, fundamentează o opoziție față de Islam, îl răstoarnă pe șah și creează organisme islamiste alcătuite din așa-ziii gardieni ai revoluției. Mai departe, ei renunță la modernizare, interzic controlul nașterilor, izolează țara din punct de vedere economic și politic și creează o rețea în Orientul Mijlociu, cum ar fi, spre exemplu, Hezbollahul libanez. Există, desigur, și forțe care se opun acestei acțiuni arhaice, mai ales mișcările reformiste ale președintelui Fafsaniani, și lui Mohamed Khatami, care intenționează să reintroducă o linie moderată ceea ce ar permite accesul investițiilor străine. În 1999, au avut loc confruntări deschise între studenții protestanți și forțele de securitate.

În Arabia Saudită

Cu toată prezența americană (la care o mare parte din populație se opune), Arabia Saudită practică un islamism auster, care limitează libertățile individuale și influența străină. Se apreciază că un astfel de islamism nu finanțează în mod direct terorismul și păstrează legături importante cu industria petrolieră americană.

Există însă și unele presupuneri cu privire la amestecul Arabiei Saudite (a unor cercuri din această țară) în rețelele teroriste, inclusiv în atacurile de la 11 septembrie 2001.

În Afganistan

Până la intervenția americană, în urma catastrofei teroriste din 11 septembrie, fundamentalismul islamist controla 90 % din teritoriul țării și constituia filosofia unei guvernări care, practic, nu era foarte bine organizată. La data intervenției bombardamentelor americane asupra talibanilor, aveau loc lupte între facțiunile rivale susținute de Statele Unite, de Pakistan și de Rusia. Se apreciază că, în această țară, care se situează pe o falie civilizațională, spațiu străvechi de confruntare, s-au aciuat cele mai importante baze și centre de antrenament ale terorismului internațional, inclusiv organizația Al Qaida susținută de Osama ben Laden, principalul suspect în atacurile teroriste din 11 septembrie.

---

³⁴ Pahlavi, alături de Ceaușescu și Gorbaciov, este considerat unul dintre agenții de influență ai CIA, vezi Florian Gârț, *Ghidul spionului român*, Editura Obiectiv, Craiova, 2001.

Atacurile americane asupra Afganistanului sunt pe punctul de a se încheia. Deja s-au luat măsuri pentru alcătuirea unui guvern și, probabil, pentru readucerea la conducere a ex-președintelui Burhanudin Rabani.

În urma crizei asiatice din 1997, fundamentalismul islamist a început să pătrundă și în unele țări din zonă. Ca și în Orientul Mijlociu și în Africa de Nord, îndeosebi în Algeria și în Egipt, el se opune regimurilor politice tradiționale și legitime. Cu excepția talibanilor din Afganistan și a fundamentaliştilor filipinezi, în zonă nu s-au înregistrat acțiuni violente, extreme. Dar fenomenul este abia la început.

În Malaezia

Guvernul condus de Mahathir Mohamed este islamist, în timp ce Partidul Islamist Maleezian (PAS), care și-a triplat numărul de locuri în parlament, este fundamentalist și critică politica economică a guvernului. Deși în iulie a.c. un grup necunoscut a atacat două depozite militare, nu au avut loc, în această țară, până în prezent atacuri teroriste.

În Indonezia

Grupuri fundamentaliste întrețin violența care constă în confruntări între musulmani și creștini, atacuri cu bombe asupra ambasadei filipineze etc. Acestea destabilizează guvernarea care este musulmană.

În Filipine

Grupul Abu Sayaf este autorul unor răpiri din toamna acestui an.

În Africa

Libia și Sudanul încearcă să-și amelioreze relațiile cu Occidentul, deși sunt considerate ca state teroriste. Președintele Omar Bashir, în pofida opoziției fundamentaliste din Sudan, primește investitori în domeniul industriei petroliere, iar Gadafi și-a schimbat strategia, pozând în mediator internațional și lider al lumii africane.

În Algeria

Mai ales în urma evenimentelor din 11 septembrie 2001 și constituirii unei coaliții antiteroriste mondiale, se sesizează și aici o oarecare diminuare a extremismului fundamentalist.

Principalele caracteristici ale fundamentalismului islamic sunt următoarele:

- radicalismul puterii;
- tendințe de izolare economică și politică;
- suport și export³⁵ de ideologie revoluționară;
- tendința de a forma o rețea internațională;
- respingerea democrației de tip occidental și a influenței acesteia;
- există diferite ramuri ale islamismului (*șiite*, în Iran, *sunite*, în Afganistan, *frați musulmani*, în Egipt, Libia și Sudan, *FIS*, în Algeria), care creează anumite diferențe, exercitând influențe asupra guvernelor și parlamentelor;
- tradiționalismul exacerbat, exclusivist și agresiv;

---

³⁵ Exportul de ideologie revoluționară vizează constituirea unei rețele de națiuni fundamentaliste și o putere regională (Iran) care să asigure constituirea unei puternice forțe menită să contracareze influența Occidentului; dar prețul este prea mare, întrucât o astfel de politică a atras totdeauna izolare și sancțiuni internaționale ce au dus la scăderea nivelului de trai în țările respective și la apariția unor probleme sociale grave.

- violența.

Acesta este, în esență, fundamentalismul. Se pune o întrebare tulburătoare:
Va fi secolul XXI un secol al confruntărilor religioase?

3.3.9. Terorismul infrațional (din spectrul crimei organizate)

(Acest tip de terorism este cel mai răspândit și cel mai greu de controlat.)

Terorismul infrațional se exercită atât în lumea interlopă, sub diferite forme, de la reglările de conturi până la lupta pentru putere și influență, cât și asupra societății, în ansamblul ei. Trebuie făcută distincție între terorismul din acest spectru infrațional și crima organizată. Crima organizată nu este terorism. Ea este un mod de rezolvare de către cercurile criminale și mafiote, pe calea criminalității și infraționalității, a unor probleme care țin de asigurarea spațiului de acțiune pentru economia subterană, traficul de droguri și de carne vie, spălarea banilor etc., acțiuni care aduc profituri fabuloase. Terorismul de acest tip vine în sprijinul crimei organizate, *este un instrument al acesteia* și, de aceea, el se va afla tot timpul în avangarda ei și în susținerea ei (deși, la drept vorbind, și crima organizată este un instrument al terorismului). Terorismul care vine dinspre infraționalitate este o modalitate de înfricoșare a lumii, a societăților, instituțiilor și persoanelor, tocmai pentru a crea câmp liber de acțiune infraționalității, eludării legii. Cu alte cuvinte, terorismul de acest fel este un gen de *bogyguard* al infraționalității, dar și un mod de a crea *fondul apercetiv* al societății vizavi de lumea interlopă (care trebuie să fie unul de teamă, de frică, de teroare), atât în ceea ce privește virulența punctelor tari, imbatabile, ale acestei lumi, omnipotența lor, cât și dimensiunea înspăimântătoare a corupției și puterii nelimitate și nelimitabile a banului murdar.

Potrivit estimărilor Fondului Monetar Internațional³⁶, câștigul din activități ilicite este de 500 miliarde dolari, adică 2% din Produsul Brut Mondial, din ceea ce acumulează anual planeta. Jumătate din acest câștig provine din traficul de droguri, a cărui cifră de afaceri este, potrivit PNUCID³⁷, de 400 – 500 de miliarde de dolari anual, adică mai mult decât se obține din comerțul cu automobile.

Aceste cifre demonstrează cât de importante sunt, pentru cercurile care le coordonează, afacerile ilicite, spălarea banilor, crima organizată. Deja astfel de activități s-au mondializat, iar rețelele lor transfrontaliere și internaționale funcționează din ce în ce mai bine, în condițiile în care cercurile respective au luat măsuri foarte exigente de securizare a informației, sistemului de conducere și modului de funcționare. Criminalitatea este mult mai flexibilă decât normalitatea, decât acțiunea împotriva ei. Toate sistemele de protecție a societății, începând cu cel juridic și continuând cu cel al reacției de tip militar, sunt supuse unor legi, unor principii, unor norme, care nu se schimbă de la o zi la alta. Toate aceste organisme acționează potrivit normei dreptului, nu la inspirație, ceea ce creează unele dificultăți în ceea ce privește operativitatea. În schimb, crima organizată și infraționalitatea acționează în afara legii și nu suportă nici un fel de constrângeri.

Terorismul infrațional, situându-se în avanpostul crimei organizate, nu are decât constrângerile impuse de aceasta. De aici rezultă câteva concluzii foarte importante în ceea ce privește evaluarea terorismului de acest gen:

- este posibil ca, în viitor, să se accentueze procesul de mondializare și, deci, de organizare a terorismului infrațional, tocmai datorită faptului că el se află

³⁶ Marie Christine Dupuis, *La finance criminelle menace-t-elle l'economie mondiale?*, Centrul de Cercetări asupra Amenințărilor Criminale Contemporane, 1999, p. 4.

³⁷ Programul Națiunilor Unite pentru Controlul Internațional al Drogurilor.

În avangarda infraționalității, iar aceasta urmează o cale a structurării la nivel planetar;

- se poate estima că terorismul infrațional va deveni din ce în ce mai mult un terorism organizat, puternic globalizat, cu rețele de conducere și de acțiune în toată lumea, ceea ce va schimba radical configurația spațiului strategic internațional, amenințările de acest gen devenind foarte periculoase și generând necesitatea unei riposte la nivel strategic;
- probabil, terorismul infrațional își va subordona terorismul identitar și îl va folosi în sensul creării, în zonele de interes, de probleme și de conflicte care să abată (concentreze) într-o altă direcție eforturile comunității internaționale, oferindu-se astfel o mai mare libertate de acțiune pentru infraționalitate și crima organizată (nu se exclude nici eventualitatea ca terorismul identitar să-l folosească pe cel infrațional pentru atingerea obiectivelor sale);
- este însă posibil ca terorismul – îndeosebi terorismul politic și cel identitar – să capete o anumită independență și să-și subordoneze el infraționalitatea și crima organizată, transformându-le în mijloace de finanțare;
- între terorism și crima organizată există o relație de completitudine, chiar dacă o astfel de legătură presupune foarte multă diversitate și incertitudine și într-un domeniu și în celălalt.

3.3.10. Terorismul etnic

„Terorismul de tip etnic și separatist își află, în parte, rădăcinile în marile bulversări suportate de Europa secolului al XX-lea: sfârșitul marilor imperii, revoluția rusă, două războaie mondiale, construcția europeană, finele marxismului. În decursul ultimilor 50 de ani, în Europa de Vest, conflictul irlandez (IRA), separatismul basc (ETA), chestiunea corsicană (FLNC) și Tirolul de sud sunt câteva exemple. Mai recent, căderea zidului Berlinului și reactivarea chestiunii minorităților în numeroase țări din estul european (Bosnia, Kosovo, Transilvania, Armenia...) sunt susceptibile de a favoriza acest tip de terorism.

Anumite tensiuni sunt încă vii, cum se poate observa, chiar în inima țărilor europene, în Irlanda, în jurul frontierei italo-austriece, în zonele mărginașe ale Germaniei unde rezidă minorități germane active, în Corsica, în Belgia. În aceste țări, problemele de coabitare au degenerat adeseori în confruntări. Desigur, aici nu este vorba de crimă organizată, ci de determinații identitare foarte puternice, care vin de secole.

O reluare a confruntărilor nu este exclusă. Aproape toate aceste țări europene (cu excepția Franței, care, constituțional, nu recunoaște existența minorităților, incompatibile cu universalitatea republicană, și a Germaniei, care este relativ omogenă) conțin minorități sau specificități culturale regionale care ar putea foarte bine să se trezească dacă sunt girate prost, în special dacă democrațiile se joacă cu focul exaltând drepturile minorităților, cum s-a procedat până acum.

În Scoția, în Tirol, în Alsacia, în Bretania, nu este imposibil ca, într-o zi, tentațiile violente, care au existat, să renască. Europa, pământul care primește milioane de emigranți, este de asemenea susceptibilă să fie teatrul unor violențe teroriste de tip «etnic» care interesează țările situate în vecinătatea frontierelor sale (spre exemplu, chestiunea kurdă).³⁸

³⁸ INSTITUT des HAUTES ETUDES de DEFENSE NATIONALE, RAPPORT DE 2-eme PHASE 51-eme SESSION NATIONALE Comité 2 „ Les Fragilités de l'Europe face au terrorisme“, mai 1999.

3.3.11. Terorismul de stat

Terorismul celui puternic

Terorismul de stat este, fără îndoială, o formă a terorismului politic, poate forma lui cea mai gravă, cea mai accentuată. Terorismul de stat este foarte vechi. De aici și vine aversiunea populațiilor față de regimurile totalitare sau militarizate. De-a lungul timpului, numeroase state și-au terorizat populațiile care intrau, într-o formă sau alta, sub jurisdicția lor. Dar au terorizat și statele care nu se puteau opune politicii lor. Formele de terorism de stat sunt numeroase și nelipsite pe planetă. Cu toate că dintotdeauna omenirea le condamnă și luptă prin orice mijloace împotriva lor, ele nu încetează încă să existe.

În timpurile moderne, terorismul de stat s-a dezvoltat mai ales în țările latino-americane supuse dictaturilor, dar și în Grecia anilor 1967-1974. Mulți autori consideră că, în Indonezia, în Coreea de Sud și în alte țări, terorismul de stat consistă în mobilizarea și chiar militarizarea societății pentru a lupta împotriva inamicului interior.

Există o osatură ideologică a terorismului de stat care constă într-o anumită doctrină a naționalismului exacerbant, intoleranței și altor exclusivități. Acestea erau cândva promovate și de doctrina Monroe din vremea războiului rece. Aceasta debutează cu o politică de contrainsuraj, ale cărei puncte forte sunt loviturile de stat din Guatemala din 1954, din Brazilia din 1964, din Chile din 1973, precum și guerilele din Uruguay și din alte locuri. În Guatemala, între 1976 și 1983, un milion de oameni (din cele 9 milioane, cât este populația acestei țări) au fost deplasați pentru că au încercat să susțină guerilele. Dintre aceștia, între 261.000 și 600.000 (cifra oficială) au fost dislocați cu forța și puși sub controlul armatei și patrulilor de autoapărare civilă.

Militarizarea societății, controlul strict al informației și cenzura sunt modalități ale terorismului de stat. Asasinările și deportările masive practicate de regimul stalinist, deportările în Bărăgan și condamnarea la ani grei de închisoare pe motive politice, practicate de guvernele României în perioada anilor 1946-1964, ca și practicile altor guverne din fostul sistem comunist, dar nu numai de acestea, ci și de altele, din toată lumea, pe motive extrem de diversificate – de la protecția intereselor statelor respective și până la apărarea valorilor naționale – sunt forme ale terorismului de stat.

Terorismul de stat (terorismul instituțiilor) a îmbrăcat, de-a lungul timpului, forme diferite, între care:

- sclavagismul;
- inchiziția;
- genocidul;
- deportarea populațiilor;
- invazia;
- trecerea prin foc și sabie a populațiilor sau țărilor care nu se supuneau dictaturii celui mai puternic;
- dictatura militară;
- dictatura politică;
- cucerirea diferitelor state de către state mai puternice și impunerea unor regimuri de viață insuportabile;
- birul;
- practicarea de către conducerea statului a unui regim sever față de populație privind impozitele, asigurarea locurilor de muncă, neacordarea drepturilor legitime, ascultarea telefoanelor, violarea corespondenței etc.;

- șantajul;
- presiunea politică etc.

Dar terorismul de stat mai este înțeles, în zilele noastre, și altfel, ca raliere a diferitelor regimuri politice și conduceri ale unor state, de regulă din lumea a treia (dar nu numai), la fenomenul terorist, la sponsorizarea, susținerea și proliferarea lui, precum și la încurajarea folosirii asasinatului, violenței, pirateriei și altor procedee de exercitare a presiunilor de tot felul și de înspăimântare a populațiilor.

Cadrul general de problematizare

Desemnarea unui stat ca sponsor al terorismului și impunerea sancțiunilor co-respunzătoare reprezintă un mecanism al cărui scop este izolarea națiunilor ce folosesc terorismul ca expresie a voinței lor politice. Este importantă izolarea și exercitarea presiunilor asupra acestui tip de state, astfel încât ele vor renunța la folosirea și/sau sponsorizarea terorismului și vor sancționa juridic teroriștii.

Terorismul de stat a scăzut în intensitate în ultimele decenii, însă, cu toate acestea, a devenit extrem de importantă adoptarea unui prag zero de toleranță a statelor vis-à-vis de activitățile teroriste din interiorul granițelor lor. În anii '80 și la începutul anilor '90, Iranul și grupările teroriste pe care acesta le sponsorizează au fost responsabile pentru majoritatea atacurilor teroriste din Orientul Mijlociu. Deși Iranul continuă să practice terorismul de stat, începând cu 1997, câteva facțiuni importante din această țară au încercat să-i schimbe imaginea internațională din aceea de stat care sponsorizează terorismul în aceea a unei forțe constructive în regiune.

De asemenea, sub presiunea sancțiunilor internaționale și a izolării, Sudanul și Libia par să-și fi redus suportul acordat grupărilor teroriste internaționale, Sudanul chiar declarând că dorește să acționeze în sensul ieșirii sale de pe *lista terorismului* alcătuită de SUA. Pe această listă mai sunt și Iranul, Irakul, Siria, Cuba, Coreea de Nord și Afganistanul.

Introducerea unui stat pe *lista terorismului* este posibilă numai dacă respectivul stat, deși nu se angajează direct în acțiuni teroriste, acordă sprijin grupărilor teroriste, furnizându-le fonduri, armament și orice alt tip de suport material sau oferindu-le posibilități de instrucție, suport logistic, adăpost și facilități diplomatice.

State care sponsorizează terorismul

Statele Unite ale Americii, alături de aliații săi și de Națiunile Unite, au stabilit o mare varietate de sancțiuni, mai ales economice, pe care le aplică și le vor aplica statelor care continuă să sprijine terorismul:

Afganistan:

- SUA nu a recunoscut guvernarea talibană și, de aceea, nu a inclus Afganistanul pe lista statelor care sponsorizează terorismul, însă grupuri extremiste islamice au aici baze de antrenament și de operații;
- talibanii au permis funcționarea câtorva baze de antrenament ale unor grupări non-afgane și au oferit suport logistic membrilor diverselor organizații teroriste;
- în prezent, talibanii îl adăpostesc pe Osama ben Laden, terorist internațional suspectat de conducerea atacurilor asupra ambasadei din Africa, asupra USS Cole în Portul Aden, asupra WTC și Pentagon.

Sanctiuni: Rezoluția 1267 a Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite interzice orice zboruri ce nu sunt în scopuri umanitare în și din interiorul Afganistanului, îngheață conturile lui Osama ben Laden, impune embargo asupra armelor talibanilor, închide toate sediile talibanilor de peste ocean și restricționează dreptul la călătorie al înalților oficiali talibani.

Grupări pe care le susține: al Qaida.

Coreea de Nord:

- în anul 2000, Republica Populară Democrată Coreea s-a angajat în trei runde de discuții asupra terorismului, iar rezultatul a fost semnarea unei declarații comune RPD Coreea – SUA împotriva acestui fenomen;
- cu toate acestea, Coreea de Nord continuă să sprijine Liga Comunistă Japoneză – Facțiunea Armata Roșie;
- există indicii care acuză RPD Coreea de vânzare de arme direct sau indirect către diverse grupări teroriste (oficialii filipinezi au declarat că Frontul Eliberării Islamice Moro a cumpărat armament de la Coreea de Nord);
- în prezent, acordă adăpost pentru cinci membri Yodo-go care au deturnat un avion în anul 1970 în Coreea de Nord.

Sanctiuni: SUA a impus un embargo asupra armelor.

Grupări susținute: Liga Comunistă Japoneză – Facțiunea Armata Roșie.

Cuba:

- se pare că, în ultimii ani, nu a sponsorizat direct activități teroriste, probabil datorită noii sale politici în privința dezvoltării economiei, mai ales a turismului, și cultivării unor relații mai bune cu celelalte state;
- încă acordă adăpost câtorva teroriști ETA și unor teroriști americani refugiați;
- Havana menține legături cu alte state care sponsorizează terorismul;
- Forțele Armate Revoluționare Columbiene și Armata de Eliberare Națională au o prezență permanentă pe insulă.

Sanctiuni: SUA a impus un embargo asupra comerțului și călătoriilor.

Grupări susținute: ETA (Basque Fatherland and Liberty), fugitivi americani, FARC (Forțele Armate Revoluționare Columbiene) și ELN (Armata de Eliberare Națională).

Iran:

- este unul dintre cele mai active state care au sponsorizat terorismul în anul 2000;
- Corpul de Gardă Revoluționar (IRGC) și Ministerul Informațiilor și al Securității sunt instituții de stat implicate în planificarea și execuția câtorva acte teroriste și continuă să acorde sprijin unor grupări teroriste;
- continuă să ajute grupări teroriste ce acționează pe teritoriul israelian și se opun procesului de pace dintre Israel și vecinii săi;
- oferă fonduri, adăpost, baze de antrenament și armament următoarelor grupări: Hezbollah, HAMAS, Jihadul Islamic Palestinian și Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei – Cartierul general (facțiunea condusă de Ahmad Jibril);
- furnizează armament, baze de antrenament și asistență logistică grupărilor extremiste din Golf, Africa, Turcia și Asia Centrală;
- încă nu a fost revocat decretul (fatwa) împotriva lui Salman Rushdie și nu a fost retrasă recompensa pentru asasinarea sa (2,8 milioane \$).

Sanctiuni: Actul de Sancționare a Iranului și Libiei din 1996 prevede privarea de anumite facilități a companiilor străine care investesc în sectorul energetic iranian.

Grupări susținute: Hezbollah-ul libanez, HAMAS, Jihadul Islamic Palestinian, Partidul Muncitorilor din Kurdistan, Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei – Cartierul general (facțiunea condusă de Ahmad Jibril).

Irak:

- în anul 2000, acest stat a planificat și a sponsorizat terorismul internațional. Deși Bagdadul s-a concentrat pe activitățile antidisidente de peste hotare, regimul continuă să sprijine diverse grupări teroriste;
- Serviciul de Informații Irakian continuă să intimideze și să încerce să reducă la tăcere oponenții din străinătate ai regimului (în special pe producătorii postului de radio „Libertate pentru Irak”);
- Bagdadul denunță și neagă legitimitatea personalului Națiunilor Unite care lucrează în Irak (un irakian a deschis focul asupra biroului Organizației pentru Hrană și Agricultură a Națiunilor Unite din Bagdad, ucigând două persoane și rănind șase; criminalului i s-a permis să țină o conferință de presă larg mediatizată în care și-a justificat acțiunea prin duritatea sancțiunilor Națiunilor Unite);
- în Bagdad își au sediul câteva grupări teroriste, printre care: Frontul Arab pentru Eliberare, Organizația 15 Mai (inactivă), Frontul pentru Eliberarea Palestinei, Organizația Abu Nidal;
- oferă sprijin grupării teroriste iraniene Mujahedin-e Khalq (MEK).

Sanctiuni: Națiunile Unite mențin încă un embargo asupra comerțului cu Irakul, exceptând doar hrana, materialele medicale și alte provizii cu scop umanitar. Irakului i se permite să exporte o cantitate limitată de petrol pentru a putea plăti cheltuielile umanitare.

Grupări susținute: Frontul Arab pentru Eliberare, Organizația 15 Mai (inactivă), Frontul pentru Eliberarea Palestinei, Organizația Abu Nidal, Mujahedin-e Khalq.

Libia:

- începând cu anul 1992, Libia refuză să se conformeze Rezoluției Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite care ordonă predarea celor doi agenți de informații libanezi suspecti în atacul asupra zborului Pan Am 103 deasupra Scoției, în 1987. Rezoluția cere și acordarea de compensații și cooperarea cu autoritățile internaționale în investigarea acestui atac și a celui asupra zborului UTA 772;
- este principalul suspect în câteva operațiuni teroriste, incluzând atacul cu bombe asupra discotecii Labelle din Berlin (1986) în care au fost uciși doi soldați americani, un civil turc și au fost rănite peste 200 de persoane;
- deși respinge Organizația Abu Nidal și se distanțează de extremiștii palestinieni, Libia menține contacte cu grupări ce folosesc violența împotriva procesului de pace din Orientul Mijlociu (Jihadul Islamic Palestinian și Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei – Cartierul general).

Sanctiuni: Actul de Sancționare a Iranului și Libiei din 1996 prevede privarea de anumite facilități a companiilor străine care investesc în sectorul energetic libanez. Națiunile Unite mențin embargoul aerian și asupra armelor, aprobă înghețarea fondurilor libaneze din alte țări și interzic comerțul cu echipament petrolier cu Libia.

Grupări susținute: Organizația Abu Nidal, Jihadul Islamic Palestinian și Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei – Cartierul general.

Siria:

- continuă să asigure adăpost și ajutor câtorva grupări teroriste, dintre care unele au baze de antrenament și alte facilități pe teritoriul sirian;
- câteva grupări teroriste își au cartierul general chiar în Damasc: Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei – Cartierul general (facțiunea condusă de Ahmad Jibril), Jihadul Islamic Palestinian, Abu Musa's Fatah-the-Intifada, Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei (facțiunea condusă de George Habash), HAMAS;
- pare a susține acordul cu Ankara în ceea ce privește neacordarea de sprijin grupării Partidul Muncitorilor din Kurdistan (PKK), deși unele surse relevă faptul că, pe teritoriul sirian, există adăposturi pentru membri PKK;
- deși pretinde că este fidelă procesului de pace, Siria nu se opune atacurilor anti-israeliene ale Hezbollah-ului și ale grupărilor extremiste palestiniene;
- Damascul este un punct de tranzit primar pentru teroriștii care călătoresc spre Liban și care asigură armamentul pentru Hezbollah.

Sancțiuni: SUA a impus un embargo asupra armelor. De asemenea, este restricționat exportul de înaltă tehnologie către Siria.

Grupări susținute: Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei – Cartierul general (facțiunea condusă de Ahmad Jibril), Jihadul Islamic Palestinian, Abu Musa's Fatah-the-Intifada, Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei (facțiunea condusă de George Habash), HAMAS.

Sudan:

- la sfârșitul anului 2000, Sudanul semnase 12 convenții internaționale pentru combaterea terorismului;
- a închis Conferința Populară Arabă și Islamică ce servea drept forum al teroriștilor;
- continuă să ofere adăpost diverselor grupări teroriste, incluzând: al-Qaida, organizația egipteană al-Gama'a al-Islamiyya, Jihadul Islamic Egiptean, Jihadul Islamic Palestinian, HAMAS. Majoritatea grupărilor folosesc Sudanul ca bază de asistență a compatrioților din străinătate;
- violează Rezoluția Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite ce ordonă predarea celor trei suspecți în tentativa de asasinat a președintelui egiptean Hosni Mubarak.

Sancțiuni: SUA interzice toate importurile și exporturile dintre SUA și Sudan, dar și investițiile americane în această țară.

Grupări susținute: al-Qaida, organizația egipteană al-Gama'a al-Islamiyya, Jihadul Islamic Egiptean, Jihadul Islamic Palestinian, HAMAS.

3.3.12. Terorismul NBC

S-a crezut, la un moment dat, că, în această epocă a supertehnologiilor, armele nucleare, chimice și cele biologice nu mai prezintă o amenințare majoră. S-a încheiat, în acest sens, un tratat de neproliferare a armelor chimice, semnat de 143 de state (Statele Unite n-au semnat acest document), iar arma biologică a fost considerată ca ne semnificativă în cazul unei confruntări, fie chiar și ca ripostă asimetrică, datorită

tă, pe de o parte, lipsei de precizie în actul întrebuițării și, pe de altă parte, efectelor ei colaterale (unele chiar asupra forțelor proprii) greu de controlat și de prevenit.

Ca urmare a dezvoltării armamentului nuclear și a sistemelor de arme de mare precizie, arma chimică a fost întrebuițată foarte rar în confruntările militare de după cel de-al doilea război mondial, iar cea biologică s-a prezentat mai mult ca o amenințare posibilă. Cea nucleară, care a evoluat spectaculos, reprezentând, la ora actuală, cea mai mare amenințare la adresa păcii și vieții pe pământ, a devenit mai mult un mijloc de disuasiune decât unul care poate fi întrebuițat.

Datorită marilor aglomerații urbane și mutării scopului efortului militar din sfera producerii de pierderi umane adversarului în cea a efectului coercitiv sau disuasiv, strategia distrugerii masive s-a estompat, iar mijloacele respective au intrat, dacă nu în desuetudine, atunci într-un fel de rezervă disuasivă.

Realitățile conflictelor din ultimele decenii au reliefat însă o cu totul altă perspectivă și au repus în operă un principiu care începuse să fie uitat, și anume acela că *nici o forță din lume nu renunță la mijloacele de luptă pe care le are decât dacă apar altele mai performante și, în consecință, mai eficiente*. Astfel, strategii timpurilor noastre au înțeles că armamentul de înaltă precizie nu înlocuiește armele de distrugere în masă și că, în orice moment, există posibilitatea folosirii lor de către anumite forțe, îndeosebi teroriste, nu numai ca riposte asimetrice, ci și ca modalități extreme de implementare sau de impunere a unor precepte religioase fundamentaliste, de reacție la globalizare, de „pedepsire” a unor populații, etnii etc.

În aceste condiții, pe lângă arma nucleară și materialele radioactive, posibilitatea folosirii mijloacelor chimice și a celor biologice rămâne amenințarea cea mai periculoasă a începutului de mileniu.

Tragicul atac terorist asupra World Trade Center și Pentagonului a readus în actualitate nevoia reconsiderării strategiilor de întrebuițare de către diverse forțe, mai ales teroriste (dar nu numai), a mijloacelor chimice și biologice – ca redutabile arme de nimicire în masă – și, în consecință, a măsurilor de prevenire, contracarare și protecție a personalului și populației împotriva efectelor lor.

După utilizarea, în 1995, a sarinului, de către secta japoneză AUM Shinri Kyo, în atacul declanșat prin surprindere în metrourile din Tokyo, cu scopul de a produce numeroase victime în rândul civililor, a devenit evidentă amenințarea chimică și biologică în arsenalul grupărilor și organizațiilor teroriste.

Scopurile terorismului nuclear, chimic și biologic nu sunt prea numeroase. Ele se pot grupa în câteva categorii distincte, după filozofia organizațiilor teroriste care fac apel la astfel de mijloace, dar care nu influențează în mod substanțial procedeele de acțiune. Aceste categorii sunt următoarele:

- cele care grupează scopurile ce vizează „pedepsirea necredincioșilor” și eliminarea lor fizică de pe pământul pe care teroriștii consideră că îl pângăresc;
- cele care vizează răzbunarea persoanelor (pierderilor) suferite de membrii organizației respective sau de comunitatea pe care susțin că o reprezintă;
- cele care se constituie într-o ripostă asimetrică dată „agresorului” superior în ceea ce privește accesul la resurse, puterea economică și financiară, influența internațională, tehnologia civilă și militară, sistemele de arme;
- cele politice extremiste, fanatice.

Scopul nemijlocit este acela de a ucide cât mai mulți oameni, într-un timp cât mai scurt, pentru a crea panică și derută, a înfricoșa, a induce și menține o stare de teroare în rândul populației vizate și a atrage atenția mass media.

Bioterorismul și terorismul chimic, cel cu reziduuri radioactive, ca și cel nuclear, nu sunt și nu pot fi reacții în disperare de cauză, întrucât astfel de acte necesită o ba-

ză materială serioasă, laboratoare bine utilitate, folosirea unor specialiști de înaltă clasă, costuri foarte mari și pregătiri temeinice, adesea îndelungate. Terorismul de acest fel constă într-un complex de acțiuni ofensive, duse prin surprindere, în situații în care organizațiile respective dețin inițiativa strategică.

Întrucât s-a considerat multă vreme că teroriștii sunt psihopați, criminali ordinari, oameni de la periferia societății, de o condiție inferioară, fără nici un fel de moralitate și cu o capacitate intelectuală îndoielnică, acest fenomen a fost tratat ca simplă criminalitate, cu scop de răzbunare sau de presiune politică punctiformă, dispartă, fără semnificație strategică majoră, nu s-au luat, practic, nici un fel de măsuri eficiente nici pentru înlăturarea cauzelor care îl generează, nici pentru limitarea accesului la tehnologii, nici pentru crearea unui front comun al civilizației și civilizațiilor împotriva lui. Mai mult, au fost momente și etape în istoria contemporană a acestei lumi, îndeosebi în timpul războiului rece, când terorismul a fost încurajat și chiar folosit, și de o parte și de cealaltă, pentru subminare reciprocă, schimbarea unor guverne, impunerea unor politici etc.

Ca urmare, terorismul și-a creat o mare libertate de acțiune, ceea ce a favorizat apariția terorismului biologic, chimic, nuclear, radiologic, a ciberterorismului și terorismului informațional etc.

La ora actuală, „arma“ terorismului este ființa umană (teroristul însuși), iar mijloacele nelimitate.

Tipologia agenților toxici și biologici

Ideea că grupările teroriste nu dispun de tehnologiile sofisticate necesare preparării munițiilor nucleare, a agenților toxici și a celor biologici periculoși nu mai este de actualitate. Chiar dacă organizațiile respective nu au fabrici proprii care să producă masiv astfel de agenți, nimeni nu poate garanta că aceste organizații nu au acces la astfel de întreprinderi, că nu au laboratoare proprii în care să se facă cercetări și să se realizeze, în cantitățile dorite, substanțe extrem de nocive. Spre exemplu, există rețele imense de producere a drogurilor care n-au putut fi niciodată distruse în totalitate sau puse sub controlul absolut al statelor.

Terorismul nuclear (care se așteaptă să și ființeze) poate beneficia de tehnologiile existente în domeniu, de reactoare nucleare și de material radioactiv, pe care-l poate folosi așa cum este sau în bombe atomice primitive. Terorismul chimic și biologic își poate procura agenții respectivi atât din producție proprie, cât și din întreprinderile și statele care produc astfel de agenți.

a. *Sistemul terorist de producere a unor astfel de agenți* constă în:

- laboratoare (se poate monta un laborator cu doar 10.000 de dolari) sau baze proprii (s-au găsit astfel de dovezi în locurile de dislocare ale sectei AUM, precum și la bazele de antrenament ale organizației Al Qaida din Afganistan);

- specialiști (biologi, geneticieni, chimiști etc.) care fac parte din organizații teroriste, dar care lucrează în întreprinderi chimice din diferite state, în fabrici de medicamente, în laboratoare, în armată, în institute de cercetări etc. (în universitățile din SUA, spre exemplu, se află 25.000 de studenți din Arabia Saudită, iar Mohamed Atta, cel care a pilotat primul avion ce s-a zdrobit de World Trade Center, a făcut, la Hamburg, în Germania, studii de electronică; în Rusia, Marea Britanie, Franța etc. și chiar în România s-au pregătit zeci de mii de chimiști, biologi, ingineri agricoli din țările arabe și din toată lumea);

- sistemele de producere a drogurilor controlate de aceste organizații;
- mijloace artizanale, mici laboratoare particulare.

Sistemul propriu al teroriștilor poate produce, după datele care se dețin, substanțe simple, cum ar fi diferite toxine, agenți patogeni mortali etc.

Un astfel de sistem nu este și nu poate fi însă eficient decât dacă folosește metode și tehnici foarte moderne de realizare a unor astfel de agenți, ca, de pildă, ingineria genetică.

Dacă organizațiile teroriste n-au făcut până acum apel masiv la mijloacele de atac nuclear, biologic și chimic, se poate deduce că încă n-au pus la punct o tehnologie eficace de producere a lor. De aici nu rezultă că, în viitor, nu vor folosi și astfel de agenți cum ar fi antraxul, viruși ai variolei, ciumei și altor boli infecțioase grave, mortale, contagioase, cu răspândire rapidă, ca să nu mai vorbim de bomba nucleară artizanală. În deceniul 1960-1970, în laboratoarele chimice americane, prin metode ale ingineriei genetice, a fost realizat așa ceva, iar în spațiul ex-sovietic se află încă numeroase depozite cu substanțe și agenți biologici.

• întreprinderi specializate în producerea unor substanțe chimice sau unor agenți biologici:

- laboratoare ale unor centre de cercetări în domeniu;
- întreprinderi chimice.

b. *State producătoare de agenți toxici și biologici care, într-o formă sau alta, sprijină organizațiile teroriste:* spre exemplu, Afganistanul și unele țări cu regimuri politice totalitare sau care se opun procesului de mondializare (Iran, Irak, Libia, Palestina, anumite forțe din Pakistan și chiar din unele țări care au făcut parte din Uniunea Sovietică).

c. *Mari puteri sau puteri regionale* (Statele Unite, Rusia, China, India etc.) *care dispun de arsenale chimice sau de sisteme de producție a unor agenți biologici și chimici, precum și de laboratoare foarte moderne unde se fac astfel de cercetări.* Se pare că zona predilectă de formare și înarmare a bioterorismului și terorismului chimic, ca și a celui nuclear se află în aceste țări.

Lista agenților biologici și chimici, întocmită de Organizația Mondială a Sănătății (OMS), susceptibili a fi întrebuințați de teroriști cuprinde: toxina botulinică, viruși care produc antrax, morv, ciurma, holera, febra tifoidă, Ebola, variola, febra galbenă, diverse encefalite, la care se adaugă sarinul, somanul, tabunul și mai ales VX-ul.

Există însă zeci de mii de substanțe chimice foarte toxice (insecticide, pesticide, LSD, cianuri, agenți sufocanți, agenți vezicanți etc.). Și este posibil ca bioteroriștii să lucreze deja la descoperirea sau realizarea unor superviruși cu care să înspăimânte lumea. Numai agenți cu acțiune rapidă și răspândire imediată pot constitui un mijloc de acțiune pentru teroriști, și nu STL-urile obișnuite.

Deși se cunosc foarte multe lucruri despre organizațiile teroriste, în urma atacurilor asupra SUA din 11 septembrie 2001, a devenit clar pentru toată lumea că se știe foarte puțin în ceea ce privește posibilitățile lor reale în domeniul terorismului NBC. S-au făcut totuși și foarte multe exagerări, s-au emis scenarii catastrofale, atribuindu-i-se terorismului NBC virtuți și capacități pe care încă nu le are și nici nu le poate avea pe termen scurt.

Metode de dispersare a agenților toxici și biologici

Transportul la țintă și dispersarea agenților toxici și biologici pare a fi, în opinia unor specialiști, problema cea mai dificilă a terorismului chimic și a bioterorismului (nu și a celui nuclear și patologic). Desigur, o astfel de aserțiune este valabilă în ceea ce privește transportul și dispersia substanțelor chimice cunoscute până în prezent (mai puțin a agenților biologici).

Agenții chimici sunt, în general, în stare lichidă sau gazoasă, iar transportul și dispersia lor presupun recipiente voluminoși și sisteme de pulverizare corespunzătoare (instalații montate pe avioane, pe mașini, vermorele, spray-uri, mijloace explozive etc.). Se cer, de asemenea, spații închise și mari concentrații de oameni, ceea ce nu există decât în metrouri, clădiri, săli de conferințe, instituții publice etc. La aceste condiții defavorizante, se adaugă factorii atmosferici, cei meteorologici, precum și măsurile de protecție luate de populație. De aceea, atacurile cu sarin, soman, tabun, VX și alte substanțe de acest tip vor fi, ca și până acum, sporadice, punctiforme, în locuri selecționate cu multă grijă. Ele pot fi efectuate prin:

- sisteme de pulverizare montate pe avioane mici, pe elicoptere, pe avioane fără pilot sau alte mijloace volante (rachete Alazar, mici recipiente legate de baloane meteorologice), mijloace volante artisanale;
- bombe artisanale lansate din diferite mijloace aeriene, de pe nave de coastă, din automobile etc.;
- automobile-capcană;
- încărcături chimice (sau biologice) cu explozie telecomandată, plasate în clădiri, lifturi, metrouri, trenuri, piețe și alte locuri publice;
- atacuri sinucigașe.

Antraxul, toxina botulinică, bacteriile, virusurile și alte microorganisme purtătoare de agenți patogeni pot fi transportate cu ușurință, în „recipiente cât un capac de stilou, și dispersate prin orice mijloace. Dar cel mai eficient „mijloc” de transport la țintă și de dispersie a agenților biologici și chiar chimici va fi *ființa sinucigașă a teroristului*. De aceea, nu este exclus ca, în viitor, să asistăm la atacuri biologice efectuate de teroriști sinucigași infectați cu virusuri purtători de maladii cu răspândire rapidă și acțiune letală.

Este însă posibil (există semnale în acest sens) ca cercetarea științifică în domeniul terorismului biologic și îndeosebi a celui chimic să lucreze pentru „miniaturizarea agenților chimici și biologici”, astfel încât aceștia să fie dispersați cu ușurință și activați de la distanță sau de înseși condițiile de mediu (lumina soarelui, ploaie, vânt etc.). Deja există exemple în acest sens: contaminarea a 750 de persoane (nici un decedat) cu bacilul febrei tifoide efectuată de secta Rajneesh în Oregon în 1984, atacul din metroul din Montreal și diverse tentative ale sectei AUM Shinri Kyo cu agenți chimici și biologici, cea mai „reușită” făcând 7 morți și 270 răniți, la Matsumoto, și 12 morți și 5.500 răniți la Tokyo. „*Bomba nucleară a săracului*” începe să fie folosită din ce în ce mai frecvent.

Înainte de atacurile din 11 septembrie 2001 de la Washington și New York, în diferite rapoarte se aprecia că a existat tendința ca astfel de mijloace să fie mai puțin folosite datorită slabei lor eficiențe. Această tendință nu mai este de actualitate. Dimpotrivă, se poate aprecia că folosirea mijloacelor de atac chimic și biologic se va intensifica și va cunoaște noi escaladări, întrucât:

- în urma atacurilor reușite din 11 septembrie 2001 și a ripostei americane, orientarea teroriștilor este posibil să se îndrepte către mijloace mult mai performante, cum sunt cele de nimicire în masă, mai ales biologice;
- există mulți specialiști teroriști (chimiști, geneticieni, biologi) infiltrați în toate statele și în toate structurile științifice, care pot pune la punct în scurt timp agenți biologici (dar și chimici și radiologici) și pregăti scenarii ingenioase de fabricare a acestora și de întrebuintare împotriva Americii și a aliaților săi, inclusiv împotriva României;
- direcția cercetării științifice teroriste este spre miniaturizarea armelor de nimicire în masă, a sistemelor de transport la țintă și de dispersie;

- terorismul de toate felurile este complex ramificat și, de aceea, imposibil de descoperit, supravegheat și anihilat pe termen scurt.

Mijloace, misiuni, obiective

A apărut și a proliferat tragic *teroristul-sinucigaș*. Sectele apocaliptice, extremiștii de dreapta, organizațiile extremiștilor islamici, al căror obiectiv nu este să negocieze cu guvernele sau să-și atragă opinia publică, ci pur și simplu să distrugă un sistem politic pe care-l consideră ostil, chiar odios, o religie, o existență neconformă cu regulile lor și, în numele unor precepte greu de identificat și de înțeles, să ucidă, au proliferat.

După atentatul chimic de la Tokyo, interesul teroriștilor pentru armele chimice și biologice a crescut. În 1997, numărul unor astfel de atentate a crescut de trei ori față de 1996 (FBI a anchetat peste 100), iar în următorii ani a fost și mai mare. Există înformații potrivit cărora unele grupuri teroriste, între care Jihadul Islamic, Hezbollah, Grupul Islamic Armat (GIA) din Algeria, Jihadul islamic egiptean, Hamas, teroriștii Siks și cei ceceni, PKK, kmerii roșii și alții, inclusiv cei din Al Kaida și mai ales secta Aum Shinri Kyo, manifestă un interes deosebit față de mijloacele chimice și biologice.

Mijloacele prin care se duc la îndeplinire acțiunile terorismului chimic și biologic se împart în trei categorii: cunoscute, bănuite (posibile) și necunoscute. Pentru cele cunoscute (laboratoare proprii, diferite întreprinderi ale industriei chimice și farmaceutice, instalații de fabricare a drogurilor și toxinelor, mijloace de transport și de dispersie la țintă etc.), ca și pentru cele posibil a fi întrebuințate, pot fi prevăzute măsuri adecvate de contracarare și de protecție, mai ales că 40% din laboratoarele farmaceutice și biotehnologice se află pe teritoriul Statelor Unite.

Mai dificil de contracarat vor fi cele necunoscute, cele nebănuite. Aceste mijloace își află sorgintea îndeosebi în biotehnologiile moderne și mai ales în ingineria genetică. Noile descoperiri în domeniul genomului și manipulările genetice se aplică deja în agricultură, în creșterea animalelor, iar rezultatele dezastruoase (crearea mutațiilor, viruși ai unor maladii mortale etc.) încep să îngrijoreze omenirea. Este posibil ca și de aici, din această sferă, să-și recruteze terorismul, în viitor, mijloacele de distrugere masivă.

În laboratoarele universitare, spre exemplu, studenții sunt foarte bine informați în legătură cu utilizarea ADN-ului recombinat și a tehnicilor de clonaj care pot fi folosite pentru producerea pe scară largă a unei arme biologice înspăimântătoare. Agenții biologici clasici cuprind *Yersinia pestis* (ciuma), febra văii Rift, *coxiila burretti* (febra Q), encefalitele și variola. Producerea acestor viruși, transportul și dispersarea lor sunt costisitoare și, de aceea, ele nu s-au folosit pe scară largă de teroriști. Dar ingineria genetică reduce costurile și face posibilă și viabilă întrebuințarea masivă a procedurilor mutațiilor genetice într-o perspectivă practic nelimitată.

Marea majoritate a guvernelor, inclusiv cel al SUA, consideră că eforturile și cercetările lor în domeniul biologic sunt de natură defensivă. Dar este imposibil să se facă distincție între cercetările *ofensive* și cele *defensive* în acest domeniu, iar rezultatele lor vor fi, fără îndoială, accesibile și terorismului.

Astfel, *arma genetică* poate deveni în scurt timp cel mai înspăimântător mijloc de distrugere în masă. În curând, 143 de țări se vor reuni la Geneva pentru a revizui și reactualiza convenția din 1972 asupra armei chimice și biologice. Dar un tratat, oricât de laborios ar fi, nu va putea stopa terorismul chimic și biologic.

Misiunile pe care și le stabilesc și le duc la îndeplinire grupările bioteroriste și terorismul chimic urmăresc producerea de pierderi masive în oameni și mijloace materiale, îndeosebi Statelor Unite, aliaților americanilor și altor țări, popoare și religii.

Un studiu al guvernului american efectuat în 1993 arată că 100 de kilograme de spori de antrax, pulverizați din avion deasupra orașului Washington, pot produce 3 milioane de morți. Un alt studiu efectuat de CIA în 1995 releva că 17 țări erau bănuite că își constituie arsenale biologice: Irak, Iran, Libia, Siria, Coreea de Nord, Coreea de Sud, Taiwan, Israel, Egipt, Vietnam, Laos, Cuba, Bulgaria, India, Africa de Sud, Rusia și China.

Obiectivele vizate de terorismul nuclear, chimic și bioterorism sunt foarte diversificate, imposibil de prevăzut și foarte greu de protejat. Atacurile cu astfel de mijloace pot viza: SUA și aliații săi, oricare altă țară de pe globul pământesc, sedii ale diferitelor alianțe și organisme internaționale, obiective economice, baraje și ameliorări hidroenergetice, instituții de cultură și de cult, aglomerări urbane, surse de apă și de alimente, produse vegetale și animale, mari păduri, fluvii, mijloace de transport, practic orice, pentru că terorismul nu are nici reguli, nici limite, ci doar cauze care trebuie descoperite și soluționate.

Măsuri de combatere a terorismului NBC

Măsuri care țin de eradicarea cauzelor

Acest grup de măsuri ține de implementarea unor strategii politice, economice și culturale globale și regionale, elaborate în raport cu concluziile care rezultă din investigarea complexă a sfidărilor, provocărilor și amenințărilor care se profilează la orizontul mileniului trei, și cuprinde:

- Cercetarea profesională a fenomenului terorismului în general și mai ales a terorismului nuclear, chimic și biologic, care se află abia la început, dar care are posibilitatea să beneficieze de progresele enorme făcute de ingineria nucleară, de cea genetică și bacteriologică;
- Descoperirea, investigarea și analiza factorilor favorizanți și înlăturarea acestora;
- Concentrarea activității factorilor de decizie politică pe optimizarea raporturilor interumane, degradate semnificativ în perioada trecerii la implementarea obiectivelor și structurilor noii ordini mondiale, periodic caracterizată în general de o stare de haos (care se cere deci analizată pe coordonatele teoriei haosului);
- Acceptarea sistemelor de valori ale tuturor civilizațiilor existente și diminuarea semnificativă a comportamentului agresiv și amenințător în relațiile internaționale;
- Eradicarea sărăciei;
- Promovarea dialogului și schimbului de valori între religii, între etnii, între entitățile etno-culturale etc.

În acest proces trebuie să se implice și domeniul militar prin instituțiile sale specializate, care pot contribui substanțial la conturarea *unui model strategic românesc* de acțiune eficientă (în limitele competențelor noastre) asupra cauzelor acestui fenomen.

Măsuri care țin de combaterea structurilor și acțiunilor teroriste

Aceste măsuri conturează, de fapt, strategia antiteroristă, mai exact, componenta strategică a luptei antiteroriste, care are două coordonate:

- Ofensiva împotriva organizațiilor și grupărilor teroriste, care constă într-un ansamblu de acțiuni de descoperire și lichidare prin mijloace politice, legislative, economice, și în ultimă instanță, militare a acestora;
- Protecția și apărarea împotriva acțiunilor teroriste, care se referă la un sistem de măsuri de contracarare a atacurilor teroriste, de protecție împotriva substanțelor chimice și agenților patogeni a populației, efectivelor militare, animalelor, bunurilor materiale și mediului înconjurător.

Ofensiva împotriva terorismului chimic și biologic presupune:

- Efectuarea cercetării strict specializate și descoperirii la timp a grupărilor, organizațiilor, bazelor de antrenament ale teroriștilor, a laboratoarelor și mijloacelor de producere (procurare) a agenților chimici și biologici. Acest lucru nu se poate realiza decât de structuri foarte bine pregătite în acest sens, compuse din chimiști, biologi, geneticieni etc. cu experiență îndelungată și performanțe profesionale;
- Pregătirea unor acțiuni adecvate de interzicere a accesului teroriștilor la astfel de mijloace chimice și biologice;
- Organizarea unor acțiuni de prevenire și neutralizare a atacurilor teroriste chimice și biologice prin folosirea unor contraagenți chimici și a vaccinului;
- Acțiuni politice, economice și, în ultimă instanță, militare pentru lichidarea resurselor, bazelor și a organizațiilor teroriste.

Protecția și apărarea împotriva acțiunilor terorismului bio-chimic cer neapărat intervenția promptă a instituțiilor și structurilor specializate, care trebuie să se constituie într-o interfață între lumea științifică și societatea umană ce trebuie pregătită și apărată prin mijloace specializate împotriva acestui tip de terorism, care rămâne, după gradul de pericolozitate, amenințarea mondială numărul unu.

Măsuri pentru lichidarea efectelor

Aceste măsuri sunt deosebit de importante și, de aceea, trebuie luate din timp, realizându-se **un sistem național de reacție în situații limită**, care să vizeze și lichidarea efectelor atacurilor chimice și biologice (atacurilor NBC, în general), inclusiv a celor efectuate de teroriști, întrucât acestea din urmă sunt oricând posibile. Aceste măsuri sunt:

- localizarea zonelor atacate chimic și biologic și izolarea lor;
- prevenirea extinderii contaminării asupra altor zone;
- intervenția promptă a structurilor specializate pentru tratarea populației și decontaminarea zonei;
- alte măsuri strict specializate.

Problema terorismului NBC nu este atât una a prezentului, cât una a viitorului. Atacul cu sarin din metrourile din Tokio, efectuat în 1995, sau descoperirea cianurilor și urmelor altor substanțe toxice în rețelele teroriste islamice, nu sunt concludente în legătură cu preocupările teroriștilor. Ele par mai degrabă acte ale unor dezaxați decât acțiuni rigurose pregătite, de mare amploare, cu implicații strategice serioase. Reprezintă totuși semnale și avertismente că astfel de mijloace ar putea să fie folosite de grupuri teroriste pe scară largă în viitor. Unii analiști și unii strategii apreciază că secolul al XXI-lea ar putea fi secolul armelor de distrugere în masă. Deocamdată, din fericire, o astfel de previziune nu se confirmă. Secolul al XXI-lea a debutat prin războiul antiterorist și folosirea sistemelor de arme performante. Se pare că, cel puțin în Statele Unite, amenințările NBC (care nu sunt într-un totuși reale) se folosesc și ca

Statele Unite, amenințările NBC (care nu sunt întru totul reale) se folosesc și ca mijloace de presiune asupra Congresului pentru a se obține suplimentarea de fonduri.

De aici nu rezultă, desigur, că terorismul NBC nu este și nu poate deveni o mare primejdie, ci doar faptul că el nu este o amenințare organizată, de foarte mari proporții, acum. Este însă foarte posibil ca, în viitor, mai ales în sistemul terorismului devastator și punitiv, să fie folosite și arme de distrugere în masă.

3.3.13. Alte forme de terorism

Sunt o mulțime de alte forme de manifestare a terorismului. Și chiar dacă ele nu au toate un impact direct asupra vieții oamenilor, sistemelor de valori și normelor de drept, se constituie totuși într-un mediu de insecuritate socială și individuală, de generare și de proliferare a acestui fenomen.

Dintre aceste forme de terorism, amintim:

- terorismul familial;
- terorismul școlar;
- terorismul străzii;
- terorismul cartierelor rău famate;
- hărțuirea (de orice tip) a persoanelor și chiar a instituțiilor;
- terorismul genetic etc.

3.4. Organizații și structuri teroriste

(Anexele 3, 4, 5, 6, 7 și 8)

Ce sunt organizațiile și structurile teroriste? Cum au apărut ele? Apariția și proliferarea lor răspund unor necesități? Sunt adică produsul unor legități sociale, politice, economice sau militare? Cu alte cuvinte, organizațiile teroriste sunt un accident social, o anomalie socială sau se constituie într-un fenomen specific unei anumite perioade a dinamicii evoluției societății omenesti, comportându-se *semper ubique* ca un fel de „virusi sociali“ care se caracterizează prin acțiuni și reacții violente și imprevizibile.

Din punctul de vedere al anomiei sociale, organizațiile teroriste reprezintă modalități de polarizare și de exprimare organizată, comună a violenței, de selectare a indivizilor violenți sau predispuși la violență (din varii motive, unele patologice, altele de sorginte socială, altele subiective) și de grupare a lor pe motivații și sisteme de reacție. Ar fi însă o mare greșeală dacă s-ar reduce fenomenul terorism și, respectiv, organizațiile teroriste la necesitatea organizării și regrupării violenței sociale și individuale în *poli de violență* sau în *mici nuclee de violență*. Terorismul este, în primul rând, o mișcare politică, un fenomen politic, mai precis, un mijloc de punere în operă a unor politici. De aceea, terorismul nu poate fi privit doar ca lucrare a unor criminali, a unor descreierați. Criminalii și descreierații pot fi instrumente (nu cauze) ale terorismului. El trebuie considerat, cel puțin în această etapă a analizei fenomenului, ca un sistem (aparent haotic) de mijloace de realizare a unor scopuri și obiective foarte bine gândite, în majoritatea lor de natură politică. În acest sens, terorismul are valoare strategică, principalele sale *funcții* fiind:

- funcția de amenințare;
- funcția de descurajare;
- funcția de pedepsire (funcția punitivă);
- funcția de răzbunare;
- funcția de atragere a atenției.

Aproape toate actele teroriste au fost revendicate. Excepție face cel din 11 septembrie 2001 din Statele Unite ale Americii, dar lucrurile nu sunt încă foarte clare în legătură cu autorii acestui atentat fără precedent în istoria terorismului. Faptul că majoritatea actelor teroriste au fost revendicate dovedește că, deși terorismul lovește din umbră, organizațiile respective doresc să se știe că ele există, că amenință, că nu glumesc, că au capacitatea de a lovi oriunde și pe oricine și, ca atare, trebuie luate în seamă.

Organizațiile teroriste sunt numeroase, diversificate, extrem de violente și îmbracă tot spectrul de structuri, forme și procedee de terorizare a lumii. Unele sunt create *ad hoc*, pentru câteva misiuni (chiar și pentru o singură acțiune de amploare), după care dispar. Altele sunt create pe termen lung, urmărind scopuri și obiective ample pentru realizarea cărora acționează prin orice mijloace și prin procedee nelimitate. Cele mai multe din organizațiile teroriste s-au format în deceniile 8 și 9 ale secolului al XX-lea și poartă, cel puțin formal, dar nu numai formal, ci și în esența lor, în concepție și în modul de acțiune, puternice amprente ideologice.

Natura organizațiilor teroriste este foarte diversificată. Deși par a se asemena, organizațiile teroriste se deosebesc unele de altele, iar acțiunile lor rareori sunt concertate. De altfel, specificul acțiunilor teroriste constă în extrema lor particularitate, în caracterul aparent aleatoriu și în intensitatea mare a loviturilor pe unitate de timp, adică a violenței.

Și chiar dacă ele se aseamnă prin ferocitate și lipsa oricărei măsuri, nu vin, totuși, din același arbore, nu au aceeași origine. Paradoxal, deși mediul haotic le este favorabil, ele însele fiind un mijloc de regenerare a acestuia, cele mai multe dintre actualele organizații teroriste nu sunt un produs al stării de haos; ele au apărut mai ales în timpul războiului rece, sunt un produs al acestuia, adică o prelungire a efectelor confruntărilor latente de atunci într-un mediu complex de insecuritate și teroare. Sunt și organizații care au apărut înainte de războiul rece, dar și câteva care au apărut după acesta.

Raportate, deci, la cea mai recentă confruntare de nivel mondial – războiul rece – organizațiile teroriste se împart în:

- a) Organizații care au apărut înainte de războiul rece;
- b) Organizații create în timpul războiului rece, ca instrumente ale acestuia;
- c) Organizații care s-au format după războiul rece.

Această clasificare se pare că nu spune mare lucru. Ea este însă foarte importantă, întrucât situează fenomenul terorismului într-un spațiu al confruntării globale, ceea ce facilitează procesul de analiză și de decelare a cauzelor și determinațiilor acestuia.

Principalele concluzii care se deprind din această clasificare sunt următoarele:

- în perioada de maximizare a amenințărilor și a intensificării riscurilor de confruntare, fenomenul terorist se intensifică;
- organizațiile teroriste, în condițiile bipolarității, sunt puternic ideologizate, atât de o parte, cât și de cealaltă;
- cele mai multe din organizațiile teroriste sunt folosite, în această perioadă, ca instrumente asimetrice ale confruntării;
- și de o parte și de cealaltă se creează confuzii în ceea ce privește delimitarea terorismului de lupta pentru eliberare națională sau pentru democrație;
- perioada bipolarității a favorizat, într-o oarecare măsură, terorismul de stat, sub toate formele sale, de la dictatură militară sau politică la agresiune armată.

Din punct de vedere al resurselor de finanțare - unele cunoscute sau bănuite, altele necunoscute -, organizațiile teroriste se împart în:

- a. Organizații finanțate de unele state, inclusiv mari puteri;
- b. Organizații finanțate de anumite cercuri de interese, fundații, corporații naționale sau transnaționale;
- c. Organizații care se autofinanțează din traficul de droguri, criminalitate, spargeri de bănci, jafuri și alte activități de acest gen.

De aici se desprinde concluzia că organizațiile teroriste nu au, totuși, o existență în sine, nu sunt doar un rezultat al schizofreniei sociale, al degradării ființei umane. Ele sunt, totodată, și modalități de impunere a unui comportament favorabil anumitor acțiuni ilicite, de manifestare a puterii, de reacție virulentă, asimetrică la acțiuni și presiuni care se consideră inacceptabile.

Organizațiile teroriste nu sunt de masă, nu au foarte mulți membri. Ele se alcătuiesc în funcție de anumite interese sau de anumite porniri și adună oameni dispuși la orice, care au convingeri foarte puternice, vecine cu obsesia, și cu o inteligență remarcabilă. De aceea, ele sunt foarte periculoase.

4. SURSE ȘI RESURSE ALE TERORISMULUI

Aceste surse și resurse pot fi:

- Internaționale;
- Regionale;
- Locale;
- Accidentale.

Natura resurselor:

- Financiare;
- Economice;
- Tehnice și științifice;
- Umane;
- Religioase;
- Din spectrul crimei organizate și al lumii interlope;
- Ideologice, politice etc.

Există și alte resurse care pot fi folosite pentru sprijinirea terorismului. Unele sunt întâmplătoare și provin din asocierea unor interese de moment, altele țin de evoluția unor conflicte și a unor spații de confruntare. Activitatea umană, fiind foarte complexă, produce nu numai structuri și acțiuni în sensul evoluției pozitive, ci și pe cele care frânează această evoluție.

Implicarea statelor în terorismul internațional se poate manifesta în diferite moduri, de la oferirea de asistență la diverse niveluri la ajutoare operaționale și chiar la inițierea și orientarea activității organizațiilor teroriste.

În funcție de gradul de implicare în terorismul internațional, statele pot fi împărțite în: state-sponsor și state-teroriste, dar acest gen de clasificare este problematic prin faptul că se poate transforma în armă politică utilizată de națiuni pentru a-și descrie astfel adversarii sau de organizațiile teroriste pentru motivarea acțiunilor teroriste la adresa statelor rivale.

Lupta împotriva statelor implicate în terorismul internațional reflectă conflictele de interese din arena internațională dintre state și superputeri, dintre alianțe și ligi de state, dintre grupuri și organizații diverse.

Dintotdeauna, eforturile luptei împotriva terorismului au creat conflicte de interese, în interiorul statelor, între securitatea națională și interesele economice. Astfel, într-o analiză a măsurilor internaționale adoptate împotriva statelor implicate în terorism se arată că majoritatea statelor nu sunt dispuse să-și sacrifice interesele economice în schimbul stopării sau diminuării terorismului, cel mai relevant exemplu al acestei tendințe fiind atitudinea unor state europene (în special Germania, Franța, Italia) în ceea ce privește Iranul (stat considerat de Departamentul de Stat american ca lider în poziția de stat-sponsor al terorismului).

Resursele terorismului, fie ele economice, financiare, științifice, tehnice, ideologice (religioase) sau de altă natură, se concretizează în diverse forme de manifestare:

Sursa/suportul ideologic oferit de statele implicate prezintă o importanță majoră și se manifestă ca:

- îndoctrinare politică și religioasă prin intermediul agenților statului-sponsor, prin programe de pregătire în cadrul unor instituții ale statului-sponsor ;
- propagandă în favoarea terorismului, directă sau mascată, exercitată prin mass-media, biserică, organizații guvernamentale și neguvernamentale, etnice, religioase etc.;

Sprrijinul financiar, absolut necesar pentru ca o organizație teroristă să acționeze și să se dezvolte, poate fi oferit de actori individuali, statali (state, organizații guvernamentale și neguvernamentale, partide politice etc.), regionali sau globali și poate lua următoarele forme:

- bugetele unor state care practică sau susțin financiar terorismul;
- fonduri indirecte alocate sub masca “asistenței”, a “ajutoarelor internaționale”, “sprrijinirii forțelor democratice, progresiste”;
- subvenții ale unor oameni de afaceri, emigranți etc.;
- bani obținuți de traficanți de arme, muniții, droguri, substanțe radioactive, materiale strategice, carne vie, opere de artă etc.;
- fonduri strânse de partide, organizații religioase, organizații neguvernamentale, persoane particulare etc.;
- fraude, evaziuni fiscale, bancrută frauduloasă, deturnări de fonduri, falsificare și spălare de bani etc.

Sprrijinul militar constituie una din modalitățile de ajutor absolut indispensabile și se concretizează în:

- antrenamente în tabere specializate;
- programe de ajutor militar în armament și echipament aprobate de parlamentele unor state;
- armamente rezultate din destructurarea unor armate (ca aceea a fostei URSS);
- armament, muniție provenite din contrabandă sau puse la dispoziție de state, guverne, organizații teroriste, persoane etc.

Suportul operațional include directă asistență a statelor implicate în terorismul internațional la alegerea țintelor și pregătirea atacurilor specifice, putând lua dife-

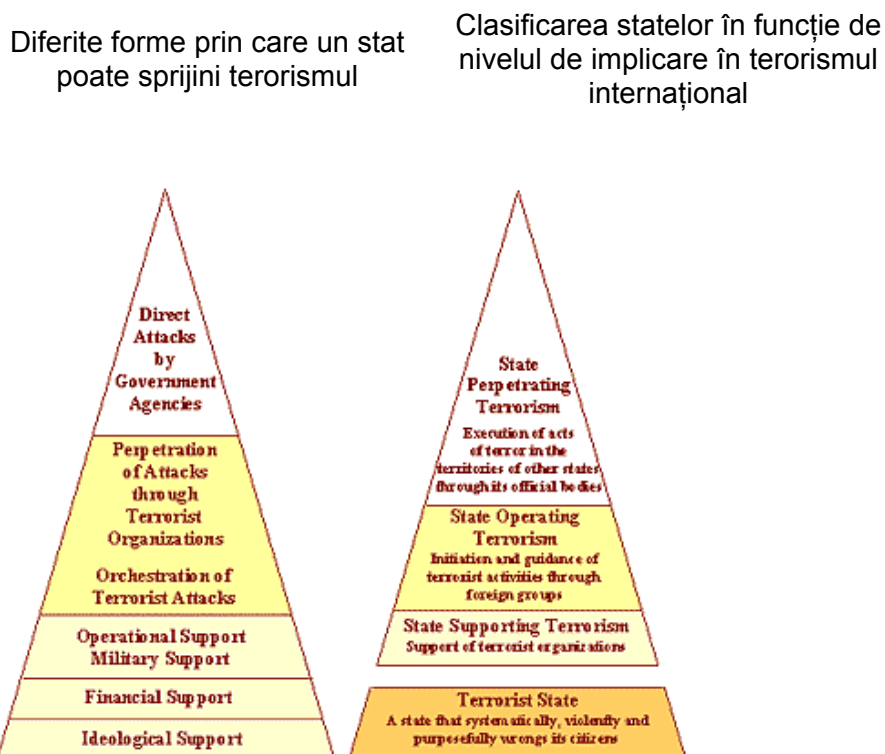
rite forme, de la pregătirea documentelor false, a unor arme speciale, sofisticate (ca urmare a utilizării rezultatelor unor cercetări științifice și a unor tehnologii de vârf, a resurselor informaționale la diferite niveluri, oferite de unii actori internaționali statelor sau organizațiilor teroriste sau obținute pe căi diverse) până la folosirea propriilor agenții naționale de spionaj.

De exemplu, este un fapt dovedit că ambasadele iraniene din lume aprovizionează celulele teroriste cu armament (transportat prin filieră diplomatică), bani, pașapoarte, vize etc., fiind implicate și în recrutarea de colaboratori din comunitățile islamice de pretutindeni.

Se poate spune că suportul operațional reprezintă antecamera **inițierii și canalizării atacurilor teroriste**.

O altă sursă a terorismului internațional, care poate fi considerată și cel mai înalt nivel de implicare a unui stat în sprijinirea activităților teroriste, este reprezentată de utilizarea propriilor forțe de securitate, a serviciilor de informații și chiar a agențiilor guvernamentale în punerea în aplicare a unor atacuri teroriste.

În aprilie 1998, Boaz Ganor (cercetător la ICT - The International Policy Institute for Counter-Terrorism) a realizat o diagramă sugestivă referitoare la implicarea statelor în terorismul internațional :

IMPLICAREA STATELOR ÎN TERORISMUL INTERNAȚIONAL

5.VIITORUL TERORISMULUI

Însumat, luat adică la nivelul efectelor psihologice și nesiguranței cetățeanului, terorismul este un fenomen, este un război. Dar micile grupuri teroriste, chiar și or-

ganizațiile teroriste (care numără de la câțiva membri la câteva zeci, rareori sute de membri), nu sunt forțe sociale reprezentative.

Acțiunile și mișcările teroriste nu pot fi încadrate în mari ideologii, în mari mișcări de idei. Nici chiar cele care țin de fundamentalismul islamic.

Există patru categorii de cauze ale terorismului:

- cele care țin de sentimentul de insecuritate și, în consecință, de criza de identitate națională, etnică, culturală și chiar individuală;
- cele care țin de criza de sistem politic (regimuri totalitare, dictaturi militare), de lupta pentru putere și pentru impunerea autorității (de stat, de partid, de grup, de interese);
- cele care țin de mondializarea haosului în folosul lumii interlope și cercurilor de interese (economice, politice și financiare) ce nu vor să se supună autorității dreptului internațional;
- cele care țin de natura umană (sentimentul înstrăinării, degradarea condiției umane, îmbogățire, influență etc.).

Elemente de sociologie a terorismului:

- mișcările teroriste sunt efectuate, în general, de persoane tinere (majoritatea teroriștilor și a membrilor organizațiilor de tip terorist au sub 30 de ani);
- teroriștii din extrema dreaptă sunt recrutați îndeosebi dintre bărbații din rândul claselor sărace, din lumea a treia și rareori din mediul intelectual pur;
- majoritatea teroriștilor din extrema dreaptă trăiesc în orașe mici și sunt credincioși, chiar fanatici;
- în mișcările de extremă stângă sunt admise și femeile (până la o treime), iar recrutarea teroriștilor se face din clasa burgheză mijlocie și înaltă, trăiesc în mari orașe și sunt, în genere, necredincioși sau, în orice caz, fără să aparțină unei anume religii.

Elemente de psihologie a mișcărilor teroriste:

- parte din teroriști sunt personalități dezechilibrate, cu ambiții foarte mari, invers proporționale cu capacitățile lor reale, care disprețuiesc viața;
- persoane cu idei fixe și convingeri inșanjabile;
- teroriștii din cadrul mișcărilor de extremă stângă au obsesia grupului, a colectivității, manifestă devotament excesiv față de sloganuri, precepte, idei etc.;
- teroriștii din cadrul mișcărilor de extremă dreaptă rămân cel mai adesea în identități slab organizate, chiar dezorganizate, nu comunică cu exteriorul incintei, au o imagine fixă amic-inamic, cred în ritualuri simbolice, în jurăminte de răzbunare, în justiția poporului, în pedepsirea trădătorilor, în clipa judecății etc.;
- liderii întrețin acest spirit și creează un cult în jurul lor; ei se consideră aleși, unși, trimiși să facă dreptate, să negocieze etc.

Există mai multe feluri de terorism (Anexa nr. 9):

- cel care critică, în mod spectaculos, prin toate mijloacele posibile, societatea, autoritatea și promite că va schimba lumea, pedepsindu-i pe „ticăloși” și pe „necredincioși” și instaurând o altă societate;
- cel care vizează răzburarea împotriva vinovaților;
- cel care urmărește întoarcerea la origini și distrugerea civilizației actuale care a degradat mediul și omenirea;
- terorismul punitiv.

De aceea, acțiunile teroriste vizează:

- atacarea unor simboluri, monumente, cimitire, clădiri importante, poduri, complexe arhitecturale;
- să demonstreze lumii că există o forță deasupra statelor, armatelor, partidelor, instituțiilor și ordinii existente, care-i va pedepsi pe toți cei ce nu cred în ea;
- să provoace reacții virulente ale autorităților pentru a le putea acuza și a atrage în felul acesta de partea lor opinia publică;
- să provoace panică și nesiguranță;
- să creeze impresia că există o zi de apoi și că ea nu este prea departe.

Astfel, unele mișcări teroriste – mai ales cele care vin dinspre zona ideologică marxistă – speră să provoace *revoluția mondială* sau o formă foarte violentă a acesteia. Dar formele acestea de terorism politic și ideologic nu mai sunt atât de acute după încheierea războiului rece. De aici nu se desprinde concluzia că acest tip de terorism a încetat, ci doar aceea că își caută noi forme de exprimare, cum ar fi cele care țin de ciberterorism sau de terorismul mediatic. Însă, deocamdată, aceste tipuri de terorism nu sunt prea agreabile, întrucât nu vizează spectaculosul, sunt invizibile și, deci, nu înspăimântă.

Mișcările teroriste proliferază și se diversifică. Cu toată reacția relativ unitară a lumii civilizate împotriva terorismului, nu se poate spune că efectul va fi foarte mare și că, într-un timp relativ scurt, va duce la eradicarea acestei amenințări. Dimpotrivă, cu cât lumea devine mai complexă, cu atât amenințările de tip extremist (între care se diferențiază net cele teroriste) vor fi mai numeroase.

Mulți teoreticieni definesc terorismul ca războiul celui slab împotriva celui puternic. Aceste definiții sunt relative și vin, de regulă, din partea celor puternici. La originea sa, terorismul a fost un mijloc al celor puternici pentru supunerea celor slabi. Nici acum nu se poate spune că o astfel de perspectivă a dispărut. Acțiunile unora dintre țările occidentale sunt percepute în multe locuri de pe planetă ca fiind de tip terorist. În condițiile actuale, terorismul este, deopotrivă, acțiune (sau reacție) a celui slab împotriva celui puternic, dar și acțiune a celui puternic pentru a-și extinde puterea.

Tendențele în evoluția mișcărilor de tip terorist îmbracă un spectru foarte larg, având, în general, următoarea configurație:

- recrudescența violenței;
- intensificarea loviturilor asupra punctelor vulnerabile ale societăților și, deopotrivă, asupra zonelor vitale;
- folosirea pe scară largă a terorismului extrem, a terorismului kamikaze;
- diversificarea mijloacelor teroriste, folosirea loviturilor la distanță;
- apariția probabilă a terorismului genetic;

- dezvoltarea ciberterorismului și utilizarea loviturilor de tip cosmic (spre exemplu, ar putea fi folosite sistemele HAARP pentru crearea unor lentile în ionosferă prin care să pătrundă razele cosmice care sunt distructive).

Este posibil ca, în viitor, tipurile de terorism cu care s-ar putea confrunta lumea să evolueze pe următoarele paliere:

- terorismul politic (terorismul puterii);
- terorismul identitar;
- terorismul infrațional;
- ciberterorismul;
- terorismul economic;
- terorismul cosmic;
- terorismul genetic;
- terorismul sexual.

Terorismul politic este același de când e lumea. El nu se schimbă niciodată. Nici mijloacele nu suferă schimbări radicale. Mereu vor fi folosite asasinatul politic, hărțuirea sângeroasă, luarea de ostatici, satanizarea liderilor și, bineînțeles, lovitura armată.

Terorismul identitar, care, într-un fel, este cel clasic, cel protestatar, s-ar putea să aibă ca principali actori identitățile de tip etnic și religios, grupuri extremiste, alte grupuri în general antisociale și, mai ales, entități care se situează pe poziții de neacceptare a ordinii post-haos și cu atât mai puțin a noii ordini mondiale.

Ciberterorismul cunoaște deja o evoluție care începe să îngrijoreze. El vizează nu doar rețelele Internet, ci și inițierea unor „lovituri de decapitare“ fără precedent. Este vorba de atacarea bazelor de date, a sistemelor de conducere și mai ales a sistemelor de securitate nucleară, biologică și financiară.

Și în viitor, *terorismul economic* (cu finalitate în domeniul economic) va ocupa un loc important. El va veni, pe de o parte, din rândul lumii interlope, care dorește să prelungească starea de haos, și, pe de altă parte, din partea unor cercuri politice și economice care doresc să se mențină cu orice preț în vârful ierarhiei economice.

Terorismul cosmic nu-și anunță încă o prezență prea apropiată. Cosmosul este stăpânit (atât cât e stăpânit) de un număr limitat de țări, iar bătălia pentru el nu are, deocamdată, decât o un obiectiv strategic global. Terorismul cosmic va apărea în momentul când cosmosul va fi un spațiu din care se va putea acționa cu ușurință ori-când și împotriva oricui. Iar acest timp nu este prea departe. Lumea nu are nici un fel de protecție anticosmică.

Terorismul genetic va fi, probabil, cel care va atenta la informația prin care se transmite viața. Terorismul genetic ar putea fi încadrat și în ceea ce numim bioterorism. Totuși, terorismul genetic – care nu va întârzia să apară – nu este doar folosirea unor mijloace de atac biologic împotriva vieții umane sau animale. El este un atac asupra informației ereditare și vizează nu doar uciderea, ci și crearea unor mutații, schimbarea naturii, distrugerea populațiilor, a speciilor, a vieții.

Terorismul sexual a luat o amploare fără precedent. În afara traficului cu carne vie, care se practică deja la nivel planetar, este vorba de proliferarea rețelelor pedofile, a prostituției și industriei porno, care, exacerbate, pot duce efectiv la degradarea ființei umane.

Terorismul este o amenințare omniprezentă și necesită un răspuns omniprezent și omnipotent. Această amenințare vizează, în principiu, valorile democratice și, deci, reclamă un răspuns în respectul acestor valori.

Terorismul este favorizat de câteva realități, între care:

- fracționarea tot mai accentuată a societăților, chiar și a entităților naționale, apariția și proliferarea intereselor care impun violența;
- izvoarele etnice și naționaliste din ce în ce mai puternice ale terorismului;
- plictisul societăților bogate;
- proliferarea climatului și implicit a mediului de violență gratuită: filme de acțiune, comportamentul de la meciurile de fotbal, din mediul școlar, din cartiere, de pe stradă;
- costurile reduse ale terorismului, în comparație cu efectele sale spectaculoase;
- accesul posibil la tot felul de armamente, inclusiv la arme de distrugere în masă (la materiale nucleare, chimice și biologice);
- intelectualitatea, sărăcită, disprețuită și umilită, ar putea genera elemente care să înarmeze terorismul cu mijloace și idei greu de contracarat;
- diminuarea autorității statelor naționale și proliferarea atitudinilor și atacurilor împotriva marilor entități naționale și a valorilor acestora, încurajate de media și de cercurile interesate în menținerea stării de haos.

6.APĂRAREA (PROTECȚIA) ÎMPOTRIVA TERORISMULUI. RĂZBOIUL ANTITERORIST

6.1.Concepția apărării împotriva terorismului

O bună perioadă de timp, terorismul a fost și mai este încă privit ca infracțiune, ca exercitare extremă a violenței pentru obținerea unor efecte în stradă, în lumea interlopă, în mediile corupte. Precizările care s-au făcut ulterior cu privire la încadrarea terorismului în sistemul acțiunilor politice aduc o oarecare claritate în judecarea actelor de acest tip. Având determinare politică, terorismul este război, și anume război asimetric. Definiția clausewitziană potrivit căreia războiul este continuarea politicii prin alte mijloace rămâne valabilă. Deși terorismul poate fi definit foarte bine, așa cum este uneori definit și războiul, ca sfârșit al politicii.

Războiul terorist, războiul antiterorist

Dacă terorismul este război, apoi acest război este de un tip deosebit, necunoscut până acum. Este un război care se caracterizează prin:

- lipsa unui teatru anume, mai exact, extinderea teatrului de confruntare la nivelul întregii planete și chiar în cosmos;
- ciberspațialitatea;
- marea diversitate a acțiunilor;
- folosirea omului ca armă, ca mijloc de luptă;
- lipsa de coordonare strategică unitară;
- intempestivitatea;
- surprinderea;
- menținerea inițiativei strategice prin acțiuni surprinzătoare, desfășurate cu repeziciune, oriunde și oricând.

„Mai întâi, dacă un astfel de război există, acesta este de o cu totul altă natură decât cele pe care le cunoaștem noi până în prezent, cu doi adversari sau blocuri bine identificate care se înfruntă după reguli cunoscute, în mod esențial cu forțe militare, oameni și material. Avem aici, pe de o parte, o coaliție care tinde puțin câte pu-

țin să devină universală (ceea ce constituie o configurație inedită) și, pe de altă parte, fie un individ sau un grup încă neidentificat cu claritate, și o entitate multiformă, terorismul, care acționează cu mijloace non-militare și după forme fără precedent.

Acest război este deterritorializat. Noțiunea de teritoriu, chiar și de stat, era fundamentală în conflictele trecutului: fiecare protagonist se identifica cu un teritoriu unde se implantau grosurile forțelor militare; se căuta cucerirea de teritorii sau apărarea de teritorii. Aici (este vorba de atacurile din 11 septembrie 2001 N.N.) a fost vizat teritoriul american, dar nu pentru a fi cucerit (cel mult, s-a căutat «pedepsirea» pentru felul său de a fi). Cât despre riposta americană, aceasta-și definește cu greu țintele, teritoriul pe care să-l lovească, căci adversarul este deterritorializat: (...)

Acest război este asimetric. Deja am subliniat asimetria culturală, care opune iluminării care nu au nici un fel de teamă de moarte (dimpotrivă, își fac un titlu de glorie din a muri cum se vede în Sri Lanka sau în Palestina) occidentalilor care caută, din contră, să radieze moartea, și mai ales moartea violentă, din peisajul lor mental. Asimetria se observă și în mijloacele folosite: avioane civile, dirijate contra unor turnuri civile, față de portavioane sau rachete care, în pofida numărului lor și nivelului tehnologic, sunt puțin adaptate unui conflict asimetric; singure forțele speciale, mijloacele de informații și poliția teritorială, ca și embargourile financiare fiind de natură să aducă un pic de simetrie în aceste mijloace și, deci, să aducă oarecare succese.³⁹

Războiul terorist, astfel privit, necesită o ripostă pe măsură, dar nimeni nu este pregătit pentru o astfel de ripostă, pentru că nimeni nu s-a gândit vreodată că terorismul – care nu era decât o formă extremă de protest sau de supunere prin voința celui mai puternic – ar putea deveni război, și încă război planetar. Și astăzi, mulți analiști se îndoiesc de o astfel de dimensiune dată terorismului. Poate că, într-un fel, asta s-a și dorit: să se creeze imaginea unei amenințări permanente, a unui război permanent, cu care lumea să se lupte, vrând-nevrând, până în pânzele albe...

Totuși, atacurile de la 11 septembrie au existat. Amenințarea teroristă nu mai este o glumă, nu mai este o simplă formă de protest sau un mod de a supune lumea folosit odinioară de legiunile romane și existent încă și astăzi în mentalitatea unor puteri, dar sub altă formă și sub alte formule.

„Actele de război produse la 11 septembrie 2001 contra Statelor Unite au depășit terorismul obișnuit. O veritabilă reflecție strategică și militară trebuie să fie angajată pentru a determina ce mijloace și ce strategii sunt necesare democrațiilor noastre pentru a contracara în mod eficient această amenințare. Lupta împotriva terorismului internațional nu este numai o problemă de securitate interioară care afectează anumite țări, ci ea constituie o veritabilă provocare strategică lansată împotriva democrațiilor noastre și valorilor noastre” – spune un general francez.⁴⁰

Este limpede că problema combaterii terorismului cere altfel de soluții decât cele de până acum. Este vorba de o altfel de concepție, de o altfel de reacție, de o altfel de strategie. Pentru că terorismul nu mai este ce a fost. El devine o amenințare foarte gravă, ale cărei consecințe pot degenera în monstruoziții.

„Folosirea forței trebuie să urmărească o logică de finalitate. (...) Astăzi, strategia militară trebuie să fie concepută și aplicată după noi modele. Este vorba de a combina, în totalitatea teatrelor de operații și potrivit unui ritm impus de adversar, acțiuni de natură foarte diversă, fizice și altele, realizate de formații articulate și angaja-

³⁹ De nouvelles formes de guerre?, de Paul-Ivan de Saint Germain, fost director al F.R.S., 26.09.2001, www.frstrategie.org.

⁴⁰ La guerre contre le terrorisme, de Christian Delanghe, general (r) de corp de armată, 18.09.2001, www.fr.strategie.org.

te sub formă de «vectori operaționali» dimensionați și ajustați potrivit obiectivelor selecționate și efectelor dorite.⁴¹

6.2.Structuri de reacție împotriva terorismului

6.2.1.Nemilitare

Terorismul a fost considerat până acum o treabă a poliției și, eventual, a unora din forțele speciale. Forțele speciale n-au fost create totuși pentru combaterea terorismului, ci pentru acțiuni militare speciale, în special pentru cercetare, obținere de informații, diversiune și acțiuni în adâncimea dispozitivului inamic, la sute de kilometri, de mare importanță și de mare risc.

Practic, în afara structurilor de informații și a celor de ordine internă și de ordine publică, nu există, la ora actuală, structuri viabile care să combată terorismul internațional. Convențiile încheiate și celelalte documente internaționale au avut toată grija să deceleze între actele teroriste – care au fost considerate acțiuni ale unor extremiști pentru a obține unele avantaje: bani, eliberarea unor camarazi etc. – și acțiunile cu conotație politică. Se dorea să nu se amestece lupta pentru libertăți democratice (îndeosebi din țările care, pe vremea aceea, erau comuniste și din țările lumii a treia) și mișcările teroriste care, în viziunea legiuitorului internațional, erau altceva.

Viziunea s-a schimbat, terorismul se consideră o amenințare asimetrică la adresa întregii lumi și, ca atare, lumea va trebui să-i constituie structuri de protecție și de combatere a acestei amenințări.

Acestea se cer realizate atât la nivel internațional, cât și la nivel național și constau în principiu în:

- legislație foarte clară și rapidă în domeniu, la care să adere, pe cât posibil, toate statele și toate națiunile, care să scoată definitiv terorismul în afara legii și să instituie o reacție mondială a lumii civilizate, a întregii lumi, împotriva lui;
- structuri integrate (la nivelul comunităților internaționale și la niveluri naționale) pentru descoperirea și combaterea organizațiilor teroriste și a acțiunilor acestora;
- structuri ale societății civile, care să ducă la eradicarea, prin mijloace culturale și ale educației civice a terorismului din viața societăților.

6.2.2.Militare

Forțe Speciale

Forțele speciale nu au fost create pentru acțiuni antiteroriste. Ele nu sunt nici dotate și nici pregătite pentru astfel de misiuni. Oricum, misiunile de acest tip nu cer o pregătire la nivelul excepțional la care se instruiesc aceste forțe. Forțele speciale sunt structuri de război, destinate să îndeplinească misiuni excepționale, de mare dificultate, în adâncimea dispozitivului inamic, să culeagă informații, să dirijeze mijloacele de lovire, să ajute la manevra strategică de forțe și mijloace, să creeze faptul împlinit, să scoată rapid din luptă punctele-cheie ale dispozitivului advers etc.

---

⁴¹ La guerre contre le terrorisme, de Christian Delanghe, general (r) de corp de armată, 18.09.2001, www.fr.strategie.org.

Or, războiul antiterorist cere mai întâi un sistem riguros de depistare, supraveghere și anihilare rapidă a rețelelor, organizațiilor, bazelor de antrenament și logistice, școlilor și infrastructurilor teroriste și a celor adiacente, a acțiunilor teroriste, oriunde ar fi ele. Pentru aceasta, este nevoie de un sistem integrat de supraveghere la nivelul întregii planete, cu rețele și structuri în fiecare țară în parte, în fiecare colțișor de lume. Forțele militare speciale (sau o parte dintre acestea) pot fi elemente de lovire, de anihilare, de supraveghere și de diversiune.

În situația în care forțele speciale vor primi și astfel de misiuni, este limpede că ele trebuie să fie integrate, ca module, într-un sistem de supraveghere și de reacție mult mai larg, iar modul de acțiune va fi probabil cel adecvat. Dacă forța principală a terorismului constă în surprindere și în folosirea ca armă a elementului uman, atunci contracararea unor astfel de acțiuni trebuie să se facă tot prin folosirea elementului uman în surprinderea și anihilarea structurilor teroriste. Oricum, ele trebuie urmărite peste tot, așa cum au procedat israelienii după atentatul asupra lotului lor sportiv de la Olimpiada din 1972. Au căutat peste tot grupul palestinian care a desfășurat acest atentat și l-au anihilat până la unul.

Structuri militare obișnuite

Structurile militare obișnuite nu sunt destinate pentru lupta împotriva terorismului. Dar, în condițiile date, ele pot fi instruite și pentru astfel de misiuni. În acest caz, un program de pregătire pentru războiul de tip antiterorist ar trebui să cuprindă:

- teme de cunoaștere detaliată a fenomenului terorist, a amenințărilor de acest gen și a modalităților de acțiune;
- teme de pregătire a forțelor pentru a desfășura acțiuni de cercetare-supraveghere, de căutare și de nimicire a elementelor și rețelelor teroriste;
- teme care să antreneze trupele pentru acțiuni de acest tip desfășurate în localități, în păduri, în locuri aglomerate sau părăsite, atât pe teritoriul național, cât și în compunerea unor forțe multinaționale;
- teme de salvare-evacuare și acordare a primului ajutor în cazul unor atacuri teroriste;
- alte teme care țin de pregătirea grupurilor, echipelor, echipajelor și altor structuri militare pentru acțiuni de apărare împotriva atacurilor teroriste, de protecție a populației și valorilor și, respectiv, pentru desfășurarea unor acțiuni ofensive împotriva organizațiilor, cuiburilor, bazelor de antrenament și altor structuri de tip terorist.

7.OFENSIVA ÎMPOTRIVA TERORISMULUI. COMBATAREA TERORISMULUI

7.1.Politici pentru combaterea terorismului

Combaterea terorismului nu este o problemă militară, ci, în primul rând, una politică. Decizia pentru organizarea unei cruciade antiteroriste trebuie luată – și a fost luată – de conducerea politică a Statelor Unite ale Americii, a Uniunii Europene, a Alianței Nord-Atlantice, precum și de organisme internaționale destinate să asigure protecția națiunilor, să prevină războiul și să organizeze și gestioneze bunele relații dintre ele.

Politicile pentru combaterea acestui fenomen trebuie să se bazeze pe cunoașterea lui și să vizeze eradicarea cauzelor care-l generează. Un algoritm rațional de cunoaștere și recunoaștere a acestui fenomen ar trebui să cuprindă:

- politici de investigare;
- politici de evaluare;
- politici de contracarare a efectelor;
- politici de eradicare a cauzelor;
- politici de prevenire;
- politici de finanțare a structurilor și acțiunilor îndreptate împotriva terorismului;
- politici de pregătire a forțelor, mijloacelor și populației pentru a duce un război antiterorist.

Decizia politică de luptă împotriva terorismului aparține civilizației și vizează protecția prin lege și printr-un sistem coerent de constrângeri și de acțiuni a cetățeanului, comunității, proprietății, instituțiilor, statului și sistemelor de valori împotriva actelor teroriste.

Toate politicile antiteroriste trebuie să vizeze:

- informarea corectă asupra activităților, persoanelor, organizațiilor și instituțiilor teroriste, a celor care sprijină sau finanțează terorismului de orice fel;
- supravegherea structurilor, instituțiilor și activităților care sunt bănuite că generează, încurajează sau susțin terorismul;
- prevenirea oricăror acțiuni de tip terorist;
- distrugerea rețelelor, organizațiilor și bazelor terorismului din toată lumea, oriunde ar fi ele.

7.2.Cucerirea inițiativei strategice

Pe baza deciziilor politice, trebuie să se elaboreze un concept strategic adecvat și pentru combaterea terorismului. Acest lucru este foarte dificil, întrucât terorismul nu este o acțiune strategică de mare amploare, ci un sistem de acțiuni disparate, fără o coordonare unitară și fără doctrine, forțe și mijloace stabile, identificabile, împotriva cărora să se poate acționa prin mijloace legale și prin structuri constituite și deprinse cu astfel de activități.

O strategie antiteroristă trebuie să aibă în vedere, pe lângă celelalte componente foarte importante (identificarea amenințărilor și riscurilor, concepția acțiunilor, pregătirea și structurarea forțelor și a mijloacelor, amploarea și specificul operațiunilor), și cucerirea și menținerea inițiativei strategice.

Acest lucru va fi foarte greu, întrucât terorismul se bazează tocmai pe surprinderea tactică, adică pe acțiunile neașteptate (în ceea ce privește obiectivul ales, timpul de acțiune și modul de atac), dar prima condiție a reușitei unei acțiuni de nivel strategic este să se dețină inițiativa strategică. Acțiunea prin surprindere, spectaculoasă, violentă și puternic mediatizată este punctul forte al terorismului, dar și punctul lui cel mai sensibil și, în anumite privințe, cel mai vulnerabil.

Cucerirea inițiativei strategice în războiul antiterorist constă în:

- crearea și menținerea unei situații strategice predominată de un sistem coerent și permanent de supraveghere civilă și militară a zonelor, grupărilor, statelor, organizațiilor și chiar a persoanelor care se bănuiesc a face parte din rețele teroriste;

- acțiuni preventive (filtre, razii, descinderi în cuiburi teroriste), dar și acțiuni care să determine o atitudine atentă, vigilentă din partea populației și instituțiilor;
- cucerirea supremației informaționale;
- sesizarea etapelor și momentelor în care se pregătesc acțiunile teroriste și intervenția rapidă pentru zădărnicierea lor;
- lovirea preventivă, deopotrivă, masivă, punctiformă și oportună a bazelor de antrenament ale teroriștilor, a depozitelor, locurilor de întâlnire și altor elemente de infrastructură;
- atacarea fără întrerupere, prin Internet, prin media și prin mijloace ale războiului psihologic, a site-urilor, organizațiilor, rețelelor, centrelor și altor elemente ale terorismului;
- realizarea unui sistem de pregătire antiteroristă a populației, economiei și instituțiilor.

7.3.Complexul de acțiuni ofensive împotriva terorismului

7.3.1.In domeniul culegerii informațiilor

Guvernul american pregătește lansarea unei noi rețele Internet securizate denumită GovNet. Scopul este acela se securitate a comunicării. Este, deopotrivă, un mijloc de apărare împotriva ciberterrorismului și de efectuare a unei ofensive împotriva acestui tip de terorism. Aceasta va asigura legătura între toate agențiile de securitate americane și între ministere. O astfel de rețea nu permite pirateria informațională, introducerea de viruși. Desigur, o astfel de rețea se dorește a fi separată de cea publică. Nimeni nu garantează însă că o astfel de rețea va fi impenetrabilă pe termen lung. Cu atât mai mult cu cât, se știe, rețeaua Pentagonului, care este foarte bine protejată, a putut fi penetrată de un virus.

Întrebările care se pun în legătură cu securizarea comunicațiilor sunt numeroase. Se dezvoltă deja un fel de super-Internet, Internet 2, care beneficiază deja de cele mai bune tehnologii furnizate de IBM și de alți producători de tehnologii înalte și de fibră optică și care leagă sute de universități și laboratoare.

În toată această derulare a războiului antiterorist important este că America s-a hotărât să disloce contra terorismului considerabile resurse materiale, tehnice și financiare inclusiv pentru securizarea rețelelor Internet, indiferent să ele sunt sau nu amenințate de pericolul terorist.⁴²

7.3.2.Sisteme de supraveghere și de monitorizare a terorismului

Reușita în acțiunile împotriva terorismului depind în mare măsură de cunoașterea acestui fenomen în dinamica și cauzalitatea lui. O astfel de amenințare nu poate rămâne neinvestigată și nesupravegheată. Terorismul este o provocare extrem de gravă, care impune restricții și constrângeri cu care lumea trebuie să se obișnuiască, iar conducerea politică și strategică, forțele speciale și forțele armate trebuie să le pună în aplicare.

Sistemele de supraveghere și de monitorizare a terorismului presupun structuri și infrastructuri cu foc continuu, distribuite în așa fel încât să acopere întreaga plane-

---

⁴² Michel Ktitareff, *Le gouvernement américain veut lancer un nouveau réseau Internet "anti-terroriste"*, <http://fr.biz.yahoo.com/011022/3/25b5u.html>

tă sau, într-o primă etapă a războiului antiterorist, zonele care ating pragul de importanță ce se ia în considerație de factorii de decizie.

Aceste sisteme trebuie să fie integrate, dar și suficient de flexibile pentru a face față flexibilității tactice și aleatorii a terorismului, și să asigure bazele de date și informații necesare organizării corespunzătoare a acțiunii și reacției. Tot ele trebuie să aibă componente naționale și internaționale, care să acționeze, prin cooperare în toate mediile și în toate spațiile. Fiecare din aceste structuri trebuie să includă:

- componente de supraveghere electronică de mare sensibilitate;
- componente de cercetare directă, prin agenți și agenți de influență;
- componente de comunicații rapide și securizate;
- componente de analiză a datelor și informațiilor;
- componente de decizie rapidă;
- componente de validare și corectare oportună a acestor decizii.

Factorul cel mai important în supravegherea structurilor, infrastructurilor și acțiunilor teroriste îl reprezintă omul, agentul de informații, dotat cu toate mijloacele necesare și ajutat de un sistem tehnic-informațional permanent și eficace.

7.3.3. Structuri și acțiuni ofensive împotriva terorismului

Nemilitare

Căile cele mai eficiente de combatere a terorismului nu sunt cele militare, ci cele politice și culturale.

Fiind un fenomen politic, o expresie a disfuncționalității sociale, terorismul acționează în acest spațiu, lovind în tot ce înseamnă ordine, organizare, autoritate și valori democratice. Terorismul nu este doar un fenomen cu cauze aleatoare, cum s-a crezut multă vreme. La articolul 421 – 1 din Codul penal francez, spre exemplu, sunt prevăzute două condiții pentru ca un act să fie considerat terorist: cel care-l comite să dețină materiale omorâtoare, să deturneze aeronave etc. și să poată fi stabilită o relație între comiterea infracțiunii (deci respectivul cod consideră terorismul ca infracțiune) și o întreprindere individuală sau colectivă având drept scop tulburarea gravă a ordinii publice prin intimidare, prin teroare (deci terorismul este considerat ca infracțiune împotriva ordinii publice).

O astfel de viziune nu mai este de actualitate. S-a dovedit deja că terorismul poate fi considerat un război de tip asimetric. În acest caz, el trebuie definit ca atare de dreptul internațional, de dreptul păcii și al războiului și tratat ca atare. Cu alte cuvinte, toate structurile internaționale, începând cu ONU și continuând cu cele regionale și toate statele, trebuie să se implice în combaterea terorismului în primul rând prin mijloacele societății civile – legislație, mijloace economice și financiare, politici, sisteme prevenționale, educație, cultură – și, la nevoie, prin folosirea forței.

Militare

Terorismul este, deci, un război. Un război al cărui teatru de acțiuni este planeta. Adică un război împotriva ordinii actuale a lumii. Un război mondial?! E drept, un război care nu are – cel puțin la nivelul cunoașterii noastre de azi – o conducere centralizată, un cartier general și nici o strategie coerentă. El constă din însumarea unor acțiuni disparate, numeroase și cu o arie de răspândire nelimitată, în toate mediile, care au efecte, mai ales psihologice, ce nu pot fi neglijate. Efectul cel mai periculos al

terorismului este teama, adică insecuritatea persoanei, a sistemelor de conducere și de comunicare, a organismelor sociale.

Deci, terorismul este un război care are ca scop principal să înspăimânte. Distrugerea, crima, asasinatul reprezintă doar mijloace. Obiectivul strategic este spaima, înspăimântarea.

Așadar, deși conducătorii teroriștilor nu s-au așezat niciodată toți la aceeași masă și nu au plănuit un mod de a acționa, un sistem de pregătire a forțelor și mijloacelor, cam toți acționează în același mod, prin mijloace și procedee asemănătoare. Nu există o strategie teroristă de distrugere sau înspăimântare a planetei, dar se acționează efectiv, dacă nu pentru realizarea acestui obiectiv global, atunci pentru realizarea lui pe felii sau în mozaic.

Teroriștii nu-și propun (cel puțin cei care au acționat până acum) să distrugă planeta. Ei nu au nimic cu planeta. Ei își propun să-i distrugă pe cei pe care-i urăsc, pe cei care le stau în cale, să realizeze, într-o anumită regiune (țară etc.) ordinea (sau dezordinea) pe care ei o doresc, să impună, adică, prin forță o stare, un regim, o conduită.

După atacurile din 11 septembrie 2001, s-a desprins concluzia că terorismul este război și, deci, trebuie acționat pe măsură.

Care este însă această măsură?

„A fost aleasă încă o dată bombardarea masivă, de la mare altitudine. Totuși, crizele recente, mai ales în Irak și în Serbia, au demonstrat ineficacitatea cvasitotală a acestei strategii asupra forțelor de la sol. Aceste lovituri pot să neutralizeze cu precizie ținte economice, dar provoacă în mod sigur «efecte colaterale» în rândul populației civile. În contextul actual al Afganistanului, una dintre țările cele mai vulnerabile din lume, astfel de lovituri nu au sens. Este vorba atunci de o parte emergentă a unui război subteran mai serios asupra rețelelor teroriste? Îndrăznim să sperăm.”⁴³

Acțiunile asupra talibanilor au dus totuși la un rezultat: schimbarea regimului, lovirea puternică a infrastructurilor teroriste și punerea zonei sub un anumit control. Cât de eficient va fi acest control și cum se va realiza el rămâne de văzut.

Acțiunile asupra Afganistanului și, probabil, și altele asupra altor țări care generează, adăpostesc sau susțin terorismul pot să reprezinte o componentă a strategiei antiteroriste, dar nu singura.

O strategie antiteroristă ar trebui să cuprindă:

- identificarea amenințărilor și riscurilor de natură teroristă;
- identificarea principalelor caracteristici ale acțiunilor de tip terorist și a modalităților de concepere și punere în aplicare;
- obiectivul sau obiectivele și scopurile acțiunilor antiteroriste;
- sistemele de protecție a persoanelor, instituțiilor și organizațiilor sociale, culturale etc.;
- concepția de ansamblu a acțiunilor (războiului, campaniilor) împotriva terorismului;
- structurile de forțe destinate să acționeze împotriva terorismului;
- mijloacele (politice, economice, financiare, culturale, informaționale și militare) care vor fi folosite;
- modalitățile de acțiune și procedeele;
- sistemul de pregătire a forțelor;
- mediile din care și în care se va acționa;

⁴³ „La stratégie militaire américaine est-elle encore capable de se reformer ?“ par Jean Marguin, Chargé de recherche, 15/10/2001, www.frstrategie.org.

- susținerea mediatică și publică.

Deci, practic, războiul care se cere a fi dus împotriva terorismului trebuie să conțină:

- strategii de identificare;
- strategii de protecție;
- strategii de contracarare (contraofensive);
- strategii ofensive;
- strategii disuasive.

Cum vor trebui structurate armatele pentru a fi oricând în măsură să ducă un război împotriva terorismului?

Va fi oare nevoie de așa ceva? Și, dacă va fi, atunci cum vor fi structurate micile unități și unitățile de bază de acțiune și de reacție? Așa cum sunt acum? Vor fi modularizate? Vor fi flexibile, în sensul că, spre exemplu, un batalion de infanterie poate acționa întrunit, pe subunități sau pe mici grupuri antiteroriste?

Cum va fi configurată pregătirea armatei pentru astfel de misiuni? Dar a statelor majore? Cine va concepe și cine va conduce aceste complexe de acțiuni?

O posibilă configurare a forțelor militare ar putea fi următoarea:

- Structuri de conducere specifice (în cadrul celor obișnuite);
- Forțe (structuri) de informare, supraveghere și avertizare;
- Forțele speciale;
- Forțe de acțiune preventivă;
- Forțe principale de acțiune și de reacție.

„Felicitându-se pentru rolul jucat de Marea Britanie, europenii nu pot decât să resimtă ca o anomalie faptul că Uniunea Europeană nu este capabilă să-și asume un rol echivalent (cu SUA N.N.), militar și diplomatic, când este vorba de o criză de dimensiuni mondiale. Marea criză din zilele noastre va fi fără îndoială de natură să-i incinte pe europeni, inclusiv pe britanici, să grăbească punerea pe picioare a Forței de Reacție Rapidă Europene, prevăzută inițial pentru 2003. Capacitățile militare integrate vor trebui să fie disponibile din timp de pace, mai ales în domeniul forțelor speciale (domeniu de viitor, unde capacitățile europene ar putea să fie pe deplin comparabile cu cele ale Statelor Unite), în cel al forțelor aeriene tactice, de transporturi militare, ca să nu mai vorbim de mijloacele de informații.”⁴⁴

8.PREGĂTIREA ARMATEI ROMÂNIEI PENTRU A FI ÎN MĂSURĂ SĂ ACȚIONEZE ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

8.1.Amenințări și riscuri teroriste la adresa României

Trebuie subliniat de la început că România nu s-a confruntat și nu se confruntă cu riscuri majore de natură teroristă la adresa ei. Țara noastră, deși se află pe o falie de ciocnire a unor interese geopolitice și geostrategice, nu reprezintă, deocamdată, un spațiu de confruntare teroristă, nici unul de generare a terorismului și nici nu constituie un mediu favorabil dezvoltării unor acțiuni de acest gen. Acest lucru se dato-

---

⁴⁴ L'ordre mondial nouveau est (presque) arrivé, par : Robert Bussière, chercheur associé à la FRS, 09.10.2001, www.frstrategie.org/

rează caracteristicilor poporului român, vocației sale spre împăciuire și dialog, rezistenței sale îndelungate la opresiuni și represiuni de tot felul.

Spațiul românesc a suportat însă, de-a lungul timpurilor, numeroase acțiuni care pot fi considerate teroriste, începând cu cele generate de năvălirile barbare și de strategia distructivă a legiunilor romane și continuând cu acțiunile horthyștilor în Transilvania ocupată din perioada anilor 1940 – 1944 și cu terorismul statului totalitar din primii ani ai comunismului.

Desigur, terorismul are multe alte forme și formule care, într-un fel, pot afecta și țara noastră. Cert este că România nu a fost, nu este, nu va fi și nu poate fi generatoare de terorism.

Din aceste considerații, apreciem că amenințări majore de natură teroristă la adresa României, în măsura în care vor exista, nu pot fi decât conjuncturale și tranzitorii. Ele pot rezulta dintr-o extindere a spațiului de confruntare al ideologiilor și practicilor fundamentaliste sau de altă natură și în zone apropiate de cele de interes strategic pentru România (zona Balcanilor, Transnistria, spațiul caucazian și cel al Mării Negre), din alinierea României la coaliția antiteroristă mondială sau din degradarea semnificativă a instituțiilor interne și proliferarea și în țara noastră a rețelelor și structurilor mafiei și crimei organizate.

În prezent și, probabil, pe termen scurt, amenințările și riscurile de natură teroristă care pot afecta țara noastră rezultă din:

- degradarea în continuare a condiției umane și proliferarea infrafracționalității de toate tipurile;
- extinderea în continuare și pe teritoriul nostru a traficului de droguri, rețelelor de prostituție și a traficului de carne vie;
- evoluția structurilor economiei subterane, a spălării banilor și activităților ilegale;
- existența unor minorități kurde, musulmane, islamice care, la adăpostul neimplicării țării în operații antifundamentaliste spectaculoase, ar putea încerca să constituie și la noi unele baze, puncte sau structuri de susținere a terorismului (islamist, îndeosebi) care este vânat pretutindeni;
- existența unor persoane care, în lipsa altor mijloace și activități care să le aducă prosperitate, pot fi racolate în organizații, structuri și rețele teroriste.

Opțiuni politice, acțiuni sau compromisuri din partea factorului politic de natură să favorizeze terorismul violent, producător de victime și distrugerii, sunt imposibile în România.

Din analiza situației actuale, precum și din evaluarea și prognosticarea evoluției ei pe termen scurt, rezultă că și în România este posibilă conturarea și chiar manifestarea unor amenințări de natură teroristă, directe sau mijlocite, la adresa țării, a unor instituții românești, organizații și cetățeni români, precum și la adresa unor persoane, grupuri, instituții internaționale sau ale diferitelor state (ambasade, reprezentanțe, firme, consulat, misiuni, turiști, delegații etc.) care se află temporar sau permanent pe teritoriul țării noastre. Aceste amenințări pot să constituie elemente ale războiului terorist care se apreciază că a fost declanșat în toată lumea; considerăm că, de regulă, astfel de acțiuni – în cea mai mare parte, marginale sau punctiforme – vor avea obiective limitate și numai în mod indirect vor contribui la extinderea, și în spațiul de interes strategic pentru România, a războiului terorist. Aceste amenințări sunt:

- ❖ posibilitatea procurării de către teroriști și organizații teroriste a unor mijloace nucleare, chimice și biologice care să fie folosite în țară sau în afara acesteia în acțiuni teroriste;
- ❖ atacarea unor depozite românești de armament și muniții în vederea procurării de mijloace necesare unor acțiuni de tip terorist și nu numai;

- ❖ organizarea pe teritoriul țării a unor ambuscade sau asasinat care să vizeze lideri politici europeni, americani, ruși, ai lumii musulmane etc. aflați în vizite, în activități oficiale sau cu alte privilegii în România, sau alte persoane, grupuri, instituții etc.;
- ❖ acțiuni ale unor organizații teroriste internaționale de recrutare a unor persoane (chiar și specialiști) sau personalități din România care să facă parte din respectivele rețele sau să îndeplinească temporar, contra unor sume mari de bani sau în virtutea unor convingeri, misiuni punctiforme (asasinat, misiuni ciberteroriste, trafic de influență, distrugerii etc.);
- ❖ organizarea, pe teritoriul țării, a unor baze, rețele, puncte subversive, noduri de comunicații, zone de transfer și alte elemente care țin de structuri teroriste de diferite nuanțe și orientări;
- ❖ atacuri teroriste asupra unor reprezentanțe ale marilor puteri, structurilor NATO, organismelor internaționale sau structurilor de combatere a terorismului internațional;
- ❖ hărțuirea unor persoane, firme și chiar instituții pentru obținerea unor profituri și crearea unei stări de nesiguranță care să faciliteze economia subterană, spălarea banilor etc.;
- ❖ acțiuni ale terorismului etnic, coroborate cu influențe ale rețelelor fundamentaliste sau naționaliste;
- ❖ acțiuni ale ciberterorismului și terorismului psihologic, ale terorismului patologic, genetic și celui aleator;
- ❖ acțiuni ale terorismului mediatic.

Sub aparenta libertate a presei și a cuvântului, în România ultimului deceniu, în media s-a instalat, comod și nederanjat de nimeni, oriunde s-a dorit, un terorism mediatic de cea mai virulentă speță. Cu toată libertatea de expresie și acțiunile care au dezamorsat unele afaceri murdare sau unele acțiuni menite să ducă la transformarea teritoriului României într-un depozit de gunoai toxice, în presă a fost introdus și exercitat un terorism mediatic feroce care a contribuit la degradarea economiei și a vieții cetățeanului, a sistemului de valori naționale, la umilirea și terorizarea oamenilor și a personalităților, la reinstituirea fricii de ziua de mâine, de instituțiile proprii și de cele internaționale.

8.2. Posibile coordonate politice de combatere a terorismului

Cu toată degringolada sistemelor de valori din societatea românească, clasa politică, în ansamblul ei, fără excepții, nu este nici generatoare, nici promotoare, nici ocrotitoare a vreuneia dintre formele de terorism. Terorismul care se manifestă, totuși, și încă la vedere, în societatea românească este cel mediatic a cărui victimă este însăși clasa politică și, în oarecare măsură, cel psihologic, care capătă cote de-a dreptul îngrijorătoare în campaniile electorale.

Trebuie, totuși, spus că terorismul de tip psihologic existent în timpul campaniilor electorale, de regulă, nu este unul organizat, condus sau coordonat, ci unul implicat, care există în societatea românească de când se știe ea.

Instituțiile politice ale statului român, ale societății românești, inclusiv cele care compun societatea civilă, sunt antiteroriste.

E drept, nu a existat, până la 11 septembrie 2001, o strategie expresă antiteroristă, pentru motivul că astfel de amenințări și riscuri nu au vizat semnificativ societatea românească. Combaterea terorismului revenea structurilor Ministerului de Interne, ajutat, la nevoie, de forțele speciale ale Ministerului Apărării Naționale (în principiu, unități și subunități de cercetare) care erau instruite și pentru astfel de misiuni.

Nu s-a întâmplat însă niciodată ca, pe teritoriul României, să aibă loc ample operații antiteroriste.

Realitatea însă s-a schimbat. Din moment ce amenințările de tip terorist au depășit, în multe locuri de pe planetă, cadrul infracționalității și crimei organizate, statul român, aliniindu-se la coaliția antiteroristă internațională își definitivează, prin documentele sale de conducere (Strategia de securitate națională și Strategia militară), o concepție clară și distinctă de ripostă organizată în cadrul acestui tip de război, care constă în:

- elaborarea unei concepții de luptă antiteroristă, integrată concepției europene și euroatlantice pe această temă;
- stabilirea măsurilor concrete de protecție a populației, a valorilor, instituțiilor de stat, a proprietății și comunității împotriva acțiunilor teroriste;
- constituirea structurii de forțe care va îndeplini astfel de misiuni;
- stabilirea competențelor, a modului de cooperare și a responsabilităților ce revin fiecăreia din instituțiile angajate în acest sens;
- stabilirea sistemului de pregătire a forțelor;
- alocarea resurselor necesare.

8.3. Structuri de acțiune antiteroriste nemilitare și militare

Este foarte greu de configurat structurile de forțe care trebuie să rezolve situațiile complexe ce se creează în cazul existenței pericolului terorist. În mod normal, aceste structuri trebuie să constituie un sistem de protecție, de acțiune preventivă și de reacție adecvată nu numai împotriva terorismului, ci în oricare altă situație-limită. O societate care funcționează normal, într-un mediu de securitate normal, ar trebuie să fie mai puțin vulnerabilă (chiar invulnerabilă) la atacuri teroriste. Nu este însă așa. Uneori s-a dovedit că societăți democratice cu tradiție, cum este, spre exemplu, cea americană, devin, în anumite împrejurări, foarte vulnerabile la terorism.

Numai societățile perfect integrate, de tipul celor militarizate sau celor organizate riguros, ierarhic, sunt în măsură să asigure o reacție corespunzătoare la asemenea situații. Societățile liberale sau cu democrații liberale, tolerante și deschise, sunt foarte vulnerabile la atacuri teroriste, mai ales atunci când deranjează sau frânează, prin politica pe care o duc, astfel de acțiuni antiteroriste.

Pentru a se proteja împotriva terorismului, o societate trebuie să dispună, în principiu, de următoarele structuri:

- sisteme de supraveghere complexă și de evaluare operativă a riscurilor și amenințărilor de tip terorist (pentru aceasta, nu sunt suficiente mijloacele specializate, oricât ar fi ele de complexe și de sofisticate; este nevoie ca societatea să aibă un foarte mare grad de integralitate și de omogenitate);
- sisteme de comunicare rapide și sigure;
- legislație adecvată, dar care, pe cât posibil, să nu ofenseze alte state, alte structuri, sisteme de valori etc., ceea ce este foarte greu de realizat, mai ales dacă societățile respective sunt mari puteri;
- structuri de informații performante;
- structuri de ordine publică bine puse la punct și perfect integrate;
- forțe speciale.

8.4. Rolul posibil al armatei în acțiunile antiteroriste

Nu este, desigur, treaba unei armate să ducă acțiuni antiteroriste. Dar, după atacurile din 11 septembrie 2001, precum și în urma analizei atente a noilor riscuri, în special a celor de natură asimetrică, s-a ajuns la concluzia că forțele armate nu pot rămâne în afara acestor provocări, că ele trebuie să participe, în forme specifice, dar în cadrul unui sistem complex și unitar, la războiul declanșat împotriva terorismului.

Primele reacții la această nouă dimensiune a rolului și locului unei armate într-un tip de „război“, care, de fapt, nu este război în sensul clasic al cuvântului, ci o acțiune de mare amploare și de o deosebită complexitate declanșată împotriva terorismului, au fost oarecum dubitative. Unii au considerat că terorismul nu este un război, deci nu implică armatele, ci forțele de ordine și de supraveghere. Implicarea armatelor ar duce la diminuarea funcțiilor lor, la slăbirea capacității lor de reacție în caz de război și, deci, la vulnerabilizarea entităților pentru apărarea și protecția cărora acestea au fost constituite, adică punerea în pericol a identității și suveranității statelor (în măsura în care identitatea statală, suveranitatea și independența se mai consideră ca valori politice și naționale ale civilizațiilor). Alții cred că terorismul, prin actele sale și prin perspectivele sumbre și deosebit de amenințătoare care se conturează după atacurile din 11 septembrie 2001, reprezintă efectiv un război împotriva ordinii actuale și viitoare, împotriva vieții normale, a democrației, a dreptului și a legii și, ca atare, toate forțele, inclusiv cele militare (mai ales cele militare) trebuie implicate în ripostă.

Pentru a-și îndeplini acest nou rol, armata este obligată să-și realizeze structurile (de concepție, de conducere și de execuție) necesare, un sistem de pregătire corespunzător, o strategie pe măsură și mijloacele de care are nevoie.

În principiu, rolul unei armate în războiul antiterorist (pe care nu-l duce însă numai armata) constă în:

- culegerea și analizarea informațiilor despre structurile teroriste, baze de antrenament, depozite, sisteme de acțiune, rețele de comunicații, mod de conducere etc.;
- protecția obiectivelor de valoare strategică și a altor obiective importante împotriva acțiunilor teroriste;
- căutarea, descoperirea, atacarea și distrugerea rapidă a structurilor și infrastructurilor teroriste;
- participarea la lichidarea urmărilor atacurilor de tip terorist (atunci când acestea se produc prin surprindere);
- acțiuni în forță asupra punctelor tari ale rețelelor (structurilor) teroriste;
- acțiuni, în cadrul coaliției antiteroriste, împotriva bazelor de antrenament internaționale și a altor structuri și infrastructuri teroriste.

8.5. Elemente ale unei concepții privind pregătirea armatei pentru astfel de misiuni

O concepție privind pregătirea antiteroristă a armatei ar trebui să cuprindă:

- elemente de cunoaștere a fenomenului terorist și a implicațiilor sale asupra stabilității sistemelor sociale și securității economice, culturale și militare;
- amenințări și riscuri de natură teroristă generale și specifice;
- scopuri, obiective și modalități de acțiune ale terorismului, aria lor de extindere, efecte imediate, pe termen mediu și pe termen lung;
- principii, norme și reguli ale războiului antiterorist;
- strategii antiteroriste și modul lor de aplicare;
- tactici ale războiului antiterorist;
- misiunile care revin armatei, unităților și subunităților;

- sisteme de interoperabilitate cu alte armate;
- modul de conducere;
- logistica.

Sistemul național de reacție în situații-limită

Amenințările și riscurile permanente, accidentale și cele previzibile sunt, la ora actuală, altele decât războiul mondial sau regional în care să fie folosit arsenalul de armamente ce există la ora actuală pe planetă. Desigur, nu este, nu poate și nu trebuie să fie exclus nici un astfel de risc. Dar, în situația geostrategică creată, el este foarte greu de materializat, întrucât, în general, omenirea a reușit să-și pună sub control internațional arsenalele de arme. Evident nu acest control păzește planeta de o catastrofă mondială militară, ci frica.

Ceea ce predomină în acest început de mileniu în lume sunt conflictele asimetrice, amenințările atipice, cele specifice stării de haos, criminalitatea organizată la nivel planetar și cele care necesită instituirea stării de asediu și stării de urgență.

De aceea, într-o astfel de situație, modalitatea cea mai eficientă de organizare a reacției (acțiunii) este constituirea unui **Sistem Național de Reacție (Acțiune) în Situații-Limită** care să includă și **subsistemul (sau sistemul) național antiterorist**.

Acest sistem național de reacție (acțiune) în situații-limită trebuie să fie condus de Consiliul Suprem de Apărare a Țării sau de Guvern, structuri de mare importanță, care au nu numai competențele, ci și mijloacele necesare pentru orice fel de intervenție, pentru orice fel de reacție, inclusiv în sistemul războiului antiterorist. A încredința războiul antiterorist altor structuri, spre exemplu serviciilor de informații (care nu au nici mijloacele economice, nici financiare, nici culturale și nici forțe militare semnificative), nu pare a fi o soluție foarte potrivită. Funcția principală a acestor servicii este să culeagă informații, să le analizeze și să-i avertizeze pe cei în drept asupra riscurilor, amenințărilor și caracteristicilor exacte ale situației.

Războiul antiterorist nu este un atribut al SRI, nici al SIE, nici chiar al Ministerului Apărării Naționale sau al Ministerului de Interne; *angajarea țării și stabilirea modului de acțiune (reacție) într-un astfel de război (ca orice alt fel de război) este un atribut al conducerii supreme a statului român.*

Forțele care participă la acest tip de război sunt numeroase și ele trebuie încheiate într-adevăr în sistem. Acestea sunt:

- serviciile de informații;
- instituțiile de supraveghere a spațiului aerian, terestru, marin, cosmic, informațional și cultural;
- instituțiile administrației centrale și locale;
- instituțiile (structurile) de reacție la calamități și dezastre;
- instituțiile de ordine publică;
- instituțiile de protecția informației;
- forțele armate.

Or, toate acestea nu pot fi încheiate într-o structură și într-o reacție unitară, în cadrul unui **sistem național de reacție (acțiune) în situații-limită** sau pentru prevenirea unor situații de acest fel decât de președintele României (prin Consiliul Suprem de Apărare a Țării) și de parlament (guvernul fiind cel care pune în operă aceste decizii). Rolul SRI poate fi cel mult de protecție nemijlocită, de organizare, coordonare a reacției imediate, având și mijloacele necesare. Nu CIA a declanșat războiul antiterorist, ci președintele Statelor Unite.

Chiar dacă România nu s-a confruntat și, probabil, nu se va confrunța nici în viitor cu un război terorist, decizia pentru declanșarea războiului antiterorist trebuie să aparțină președintelui și parlamentului țării. Mai ales că, potrivit opțiunii politice deja adoptate, România face parte din coaliția mondială antiteroristă.

CONCLUZII ȘI PROPUNERI

1. Terorismul este un război de un tip special, care vizează distrugerea de vieți și de sisteme de valori. Niciodată un război obișnuit nu-și propune să distrugă un sistem de valori. Războiul urmărește doar învingerea unei armate, dacă se poate chiar fără bătălii sângeroase, pierderi de vieți omenești și distrugerii materiale, supunerea unei țări, realizarea unui scop politic. Doar terorismul vizează distrugerea de dragul distrugerii.

2. Terorismul este un fenomen mult mai complex chiar decât războiul, care trebuie studiat și aprofundat nu doar pentru a-i limita efectele și a-i pedepsi pe cei vinovați, ci îndeosebi pentru a-i înțelege și a-i eradica mecanismele și cauzele.

3. Terorismul lovește prin surprindere, de regulă, în punctele vulnerabile, astfel încât săucidă, să distrugă și să înspăimânte, să creeze efecte spectaculoase și o atmosferă de infern și mizerie umană, dusă până la abject și insuportabil.

4. Terorismul devine din ce în ce mai mult un instrument al politicii, și anume instrumentul ei cel mai rapid, cel mai ascuns, cel mai veninos, cel mai greu de oprit, dar și de controlat și de stăpânit.

5. Terorismul nu este un fenomen unitar, deși acțiunile lui, extrem de diversificate, au aceeași filozofie a distrugerii, a terorii. El dispune de structuri și forțe numeroase, infiltrate în toate palierele și ramificațiile societății omenești – unele dintre aceste structuri fiind active, altele, în conservare – și este în măsură să acționeze rapid, oricând și oriunde. Terorismul folosește o strategie a acțiunilor de tip rapid care, însumate, dau imaginea unui război-mosaic.

6. Arma lui principală este omul – omul inteligent, omul fanatic, omul misionar -, care, în numele unor convingeri ce nu pot fi zdruncinate ușor, este în stare de orice sacrificiu și, mai ales, este în stare să inventeze mijloace de acțiune inteligente și deosebit de eficiente, întrucât el pune în ceea ce face toată religia și toată ființa lui. Asemenea oameni nu pot fi ușor opriți.

7. Este de așteptat ca terorismul, în pofida măsurilor care se iau pentru eradicarea lui și pentru distrugerea structurilor și rețelelor sale, să prolifereze, mai ales în zona neconvențională, atipică și asimetrică.

8. Societatea rămâne foarte vulnerabilă la atentatele terorismului nuclear, radiologic, chimic și a bioterorismului care, în următoarea etapă, se vor multiplica și se vor diversifica, efectele fiind deosebit de grave.

9. Probabil, în următorii ani, efortul principal al terorismului internațional se va dirija pe folosirea unor specialiști pentru adaptarea agenților chimici și biologici și a mijloacelor de transport la țintă la tipul de acțiuni vizate de strategiile teroriste. Ar putea fi vizate marile aglomerări urbane, mijloacele de transport și, posibil, unitățile militare, școlile, instituții de stat și chiar unele din instituțiile internaționale, precum și țările aliate Statelor Unite ale Americii.

10. Este posibil să prolifereze „terorismul nesângeros“, terorismul cibernetic, cel psihologic și cel mediatic. Acest tip de terorism nu mai este arma săracului, ci, dimpotrivă, arma omului foarte bine instruit, dar cu ambiții nesatisfăcute, nemulțumit de modul cum evoluează lumea sau de rolul pe care-l joacă el în viitorul „sistem de comandă și control“ al planetei. De aceea, este posibil ca, în procesul mondializării economiei, informației și culturii, acțiuni de tip terorist să vină nu numai din partea lumii interlope și a crimei organizate, ci și din partea unor grupuri de interese.

11. În viitor, probabil se va accentua procesul de mondializare și, deci, de organizare a terorismului infracțional, tocmai datorită faptului că el se află în avangarda infracționalității, iar aceasta urmează o cale a structurării la nivel planetar. Se poate estima că terorismul infracțional va deveni din ce în ce mai mult un terorism organizat, puternic globalizat, cu rețele de conducere și de acțiune în toată lumea, ceea ce va schimba radical configurația spațiului strategic internațional, amenințările de acest gen devenind foarte periculoase și creând necesitatea unei riposte la nivel strategic. Probabil, terorismul infracțional își va subordona terorismul identitar și îl va folosi în sensul generării, în zonele de interes, de probleme și de conflicte care să abată (concentreze) într-o altă direcție eforturile comunității internaționale, creându-se astfel o mai mare libertate de acțiune pentru infracționalitate și crima organizată, ca și pentru terorismul identitar. Este însă posibilă și reciprocă: terorismul identitar să și-l subordoneze, cel puțin în anumite zone și în anumite etape, pe cel infracțional – inclusiv sponsorul lui principal, crima organizată -, în scopul dobândirii puterii politice, separării etnice etc.

12. De aceea, în sistemul măsurilor împotriva terorismului, trebuie să se afle și crearea și menținerea unei situații strategice dominate de un sistem coerent și permanent de supraveghere civilă și militară a zonelor, grupărilor, statelor, organizațiilor și chiar a persoanelor care se bănuiesc a face parte din rețele teroriste.

13. Cucerirea supremației informaționale oferă posibilitatea inițierii și desfășurării unor acțiuni preventive (filtre, razii, descinderi în cuiburi teroriste), dar și acțiuni care să determine o atitudine atentă, vigilentă din partea populației și instituțiilor;

14. Sesizarea etapelor și momentelor în care se pregătesc acțiunile teroriste oferă posibilitatea unei intervenții rapide, atât pentru lovirea preventivă, deopotrivă, masivă, punctiformă și oportună a bazelor de antrenament ale teroriștilor, a depozitelor, locurilor de întâlnire și altor elemente de infrastructură, cât și luarea altor măsuri pentru lichidarea efectelor, cum ar fi atacarea fără întrerupere, prin Internet, prin media și prin mijloace ale războiului psihologic, a site-urilor, organizațiilor, rețelelor, centrelor și altor elemente ale terorismului, adiacente sau complementare acestuia.

15. Se impune, totodată, realizarea unui sistem de pregătire antiteroristă a populației, economiei și instituțiilor.

16. Analizarea tuturor amenințărilor și riscurilor de natură teroristă sau care pot facilita terorismul de orice fel și elaborarea, în consecință, a măsurilor (politice, economice, financiare, informaționale, sociale, culturale și militare) creează condițiile necesare pentru evaluarea, prognozarea, prevenirea, limitarea, anihilarea și, în final, eliminarea fenomenului terorist sau a laturilor celor mai violente ale acestuia.

17. Constituirea unor structuri integrate sau complementare de acțiune rapidă și de reacție rapidă la terorismul de orice fel este foarte importantă, în cadrul unui **Sistem Național de Reacție (Acțiune) Rapidă în Situații-limită**. Acest sistem ar putea avea un subsistem național antiterorist. Aceste structuri nu trebuie să fie altele decât cele existente. Este însă necesar ca ele să fie reorganizate pe principii modulare și pregătite în așa fel încât să fie gata să intervină în orice moment, în orice situații-limită, inclusiv pentru anihilarea acțiunilor de tip terorist. Concret, s-ar putea constitui o Forță de Acțiune (Reacție) Rapidă Integrată din care să facă parte (funcțional, operațional⁴⁵) atât structuri de informații, de acțiune psihologică, de acțiune (reacție) rapidă ale armatei, Ministerului de Interne, Serviciului Român de Informații, cât și alte elemente, inclusiv din rândul gardienilor publici și structurilor private de pază și securitate, din sistemele de securitate a informației și comunicațiilor, elemente teritoriale, logistice etc.

18. Precizarea cât mai exactă, în accepție națională și internațională, a terorismului, rețelilor și organizațiilor teroriste, în vederea delimitării clare de alte acțiuni care nu sunt teroriste, chiar dacă apelează la forme violente de acțiune sau de reacție.

19. Definirea clară, prin lege și documente oficiale, a domeniului acțiunilor de combatere a terorismului, inclusiv a războiului antiterorist, a competențelor și responsabilităților instituțiilor statului de drept și structurilor sale în acest sens, cu scopul de a se preveni, pe de o parte, extremismul de stat (care poate deriva din pretextul acțiunilor antiteroriste), adică excesul de zel, și, pe de altă parte, lipsa de fermitate în războiul contra terorismului. Fără a se limita inițiativa și efortul de cucerire a inițiativei (și supremației) strategice în lupta împotriva terorismului de orice fel, este obligatoriu să se instituie și în acest domeniu *principiul de drept al acțiunii proporționate și cel al protecției prin lege a forțelor în orice configurație a strategiilor antiteroriste*. **Războiul terorist, ca și războiul antiterorist, se cere definit de dreptul internațional, de dreptul păcii și al războiului.**

20. Strategia antiteroristă – în măsura în care se va considera necesară o astfel de strategie – trebuie să facă parte din strategia generală, mai exact, din strategia de securitate națională, care este o strategie de tip total, integral, și, deopotrivă, din conceptul strategic NATO, care este o strategie de coaliție, de alianță, deci globală, urmând să identifice și să definească cu precizie acele elemente din strategia forțelor, din strategia mijloacelor și din cea operațională care asigură tratarea și rezolvarea, la nivelul războiului, a acestui tip de confruntare asimetrică.

21. Este necesară constituirea, după standardele UE, a unui **SISTEM NAȚIONAL DE REACȚIE (ACȚIUNE) ÎN SITUAȚII-LIMITĂ**, care să aibă și o semnificativă componentă specializată de cercetare, investigare și combatere a terorismului de orice fel, inclusiv

---

⁴⁵ Eventual, doar pentru anumite situații-limită, cum ar fi, spre exemplu, combaterea rapidă a actelor teroriste sau reacția la acțiuni adverse deosebite, desfășurate prin surprindere.

a celui ciberinformațional și NBC (nuclear, chimic și biologic), care se pare că va deveni amenințarea cea mai gravă a începutului de mileniu.

ÎNCHIEIERE

Terorismul se prezintă ca un fenomen foarte complex, cu manifestări extrem de violente, desfășurate de cele mai multe ori prin surprindere, împotriva unor ținte precise, care, în general, nu se pot apăra. El se prezintă ca o reacție și, în același timp, ca o acțiune punitivă împotriva oricui se opune unei anumite idei, unei anumite filosofii, unei anumite religii, unei anumite politici. Se spune că terorismul este arma săracului. Această aserțiune este adevărată numai în parte. Ea este arma extremistului, a celui care dorește să ucidă, să înspăimânte, să domine prin teroare.

Din vremea năvălirilor barbare și până azi, au existat, există și vor exista oameni care cred în terorism, care practică terorismul și, în numele unor principii pe care ei le slujesc, vor căuta să impună și altora un astfel de comportament.

Terorismul nu va putea fi eradicat. Sub o formă sau alta, el va exista mereu. Omenirea poate să-l pună însă sub supraveghere, să-i limiteze efectele, să se protejeze împotriva lui. Prima măsură de protecție antiteroristă este cunoașterea profundă a acestui fenomen, depistarea cauzelor care-l generează și acțiunea asupra lor.

Cunoașterea este însă foarte dificilă, iar acțiunile asupra cauzelor presupun, de fapt, armonizarea lumii, rezolvarea marilor probleme cu care se confruntă. Astăzi, aceste probleme țin de accesul la resurse, de regimurile politice și de drepturile omului. Mâine, poate, ele se vor muta în efortul supraviețuirii, în lupta pentru spațiu și pentru informație.

Până atunci, trebuie să facem față provocărilor de azi, să distrugem focarele de geneză și de proliferare a acțiunilor teroriste și să prevenim cauzele care duc la manifestarea acestui fenomen.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Arădăvoaice, Gheorghe; Iliescu, Dumitru; Niță, Dan Laurențiu, *Terorism, antiterorism, contraterorism*, Ed. Antet, București, 1997, 383 pag.

Bădescu, Ilie; Dungaciu, Dan; Baltasiu, Radu, *Istoria sociologiei. Teorii contemporane*, Ed. Eminescu, București, 1996, 704 pag.

Ionescu, Ion; Stan, Dumitru, *Elemente de sociologie*, vol. 1, Ed. Universității "A.I. Cuza", Iași, 1997, 348 pag.

Katzman, Kenneth, *Terrorism: Near Eastern Groups and State Sponsors*, Congressional Research Center Report for Congress, 2001

Popa, N.; Mihăilescu, I.; Eremia, M., *Sociologie juridică*, Ed. Universității din București, București, 1997, 124 pag.

Rădulescu, Sorin M., *Homo Sociologicus. Raționalitate și iraționalitate în acțiunea umană*, Casa de editură și presă "Șansa" – SRL, București, 1994, 302 pag.

Snowden, Ben; Hayes, Laura, *State-Sponsored Terrorism*, 2001

XXX, *Terorismul*, Ed. Omega, București, 2001, 224 pag.

Dicționar de analiză politică, coord: J.C. Plano, R.E. Riggs, H.S. Robin, articolele: *sistem, sistem social*, Ed. Ecce Homo, București, 1993, 196 pag.

Dicționar de sociologie LaRousse, coord.: R. Boudon, Ph. Besnard, M. Cherkaoui, B.-P. Lecuyer, articolele: *anomie, devianță, teoria sistemelor*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1996, 366pag.

Dicționar de sociologie, coord.: Gilles Ferreol, articolele: *anarhie, anomie, constrângere socială, devianță și criminalitate, sistem*, Ed. Polirom, Iași, 1998, 254 pag.

Dicționar de sociologie, coord.: C. Zamfie, L. Vlăsceanu, articolele: *anomie, coerciție, conflict, contradicții sociale, criză, echilibru social, etichetare socială, insecuritate, sistem social, terorism*, Ed. Babel, București, 1998, 754 pag.

Patterns of Global Terrorism – 2000, U.S. Department of State, 2001

Jeremy Rifkin, *Bioterorisme high-tech et révolution genetique*, Le monde, 05.10.2001.

Louise Leduc, *Bioterorisme: de la science fiction à la réalité*, La presse, 04 septembre 2001.

Ron Purver, *La menace de terrorisme biologique en chimie selon les sources publiées*, CSIS/SCRS, 1995.

Robert S. Root-Bernstein, *Inféction terrorism*, Atlantic monthly, 1991.

Les Etats-Unis réorganissent la lutte contre la terrorism, propos de MM. Clarke et Blitzer.

Brad Roberts, *Biological weapons: weapons of the future?*, Washington DC, Center for Strategic and International Studies, 1993.

Terrorisme: la guerre (Terrorism: the war), www.strategic-Road.com/dossier/terrorusa.

François-Bernard, *Huyghe – Twin Towers et Big Brothers*, 09/2001, www.strategic-Roads.com.

Rapport 2000/02: Terrorisme chimique, biologique, radiologique et nucleaire, Canada, 18 Decembre 1999.

Eric de la Maisonneuve, *La tragédie de l'histoire*, 09/2001, Reflexion strategique, www.strategic-Roads.com.